ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดก ตามมาตรา 1607

โดย

นางสาวปุญญิศา สิชฌรังษี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายเอกชน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Ref. code: 25615901031236MKU

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดก ตามมาตรา 1607

โดย

นางสาวปุญญิศา สิชฌรังษี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายเอกชน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Ref. code: 25615901031236MKU

THE PROBLEMS OF SUCCESSION IN SECTION 1607

BY

MISS PUNYISA SITCHARUNGSI

A THRSIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

PRIVATE LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2018

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

Ref. code: 25615901031236MKU

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวปุญญิศา สิชฌรังษี

เรื่อง

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดก ตามมาตรา 1607

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
เมื่อ วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(ศาสตราจารย์ ดร. เสาวนีย์ อัศวโรจน์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก _____
(รองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ณ นคร)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(อาจารย์ ดร. ภาณุมาศ สิทธิเวคิน)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(อาจารย์ ดร. เอมผกา เตชะอภัยคุณ)

คณบดี _____
(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดก ตามมาตรา 1607
ชื่อผู้เขียน	นางสาวปุญญิศา สิชฌรังษี
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายเอกชน นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ณ นคร
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาที่มาและเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายเรื่องการสืบมรดกหลังจากที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก ตลอดจนผลทางกฎหมายของการสืบมรดกโดยเหตุดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า หลักกฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดกเมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นหลักกฎหมายใหม่ซึ่งปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2478 และเป็นมาตราที่มีเนื้อหาเหมือนที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่างประเทศที่ใหม่ที่สุดในขณะนั้น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันและประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ทั้งนี้ ในบริบทของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษทายาทผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสมบางประการตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยกำจัดสิทธิในการรับมรดกของทายาทนั้น และการลงโทษดังกล่าวมีผลเป็นการเฉพาะตัว การที่การถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีผลเป็นการเฉพาะตัวนั่นเอง กฎหมายจึงให้ผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกต่อไปได้เสมือนหนึ่งว่าทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นตายแล้ว ตามมาตรา 1607 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม มาตรา 1607 บัญญัติไว้เพียงสั้น ๆ และขาดความชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความเพื่อบังคับใช้ว่าการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 (ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกรณีที่ทายาทโดยธรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดก) หรือไม่

วิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งศึกษาว่า (1) บทบัญญัติเกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับกรณีการรับมรดกแทนที่หรือไม่ (2) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานใช้บังคับในกรณีที่ทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นทายาทประเภทใด และ (3) ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกต้องเป็นผู้สืบสันดาน

Ref. code: 25615901031236MKU

โดยตรงหรือไม่ วิทยานิพนธ์นี้เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อสามารถตีความหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมาย ทั้งนี้ โดยศึกษาหลักกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมัน

จากการศึกษาผู้เขียนเสนอแนะให้ตีความดังต่อไปนี้ ประการแรก หลักกฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1607 อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับกรณีการรับมรดกแทนที่ ประการที่สอง หลักกฎหมายดังกล่าวใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่ทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) เท่านั้น และประการสุดท้าย ผู้สืบสันดานของทายาทที่สามารถเข้าสืบมรดกได้ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิต ทั้งนี้ ควรมีการแก้ไขกฎหมายโดยยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1607 และแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639

คำสำคัญ: สืบมรดก, รับมรดกแทนที่, ถูกกำจัดมิให้รับมรดก

Ref. code: 25615901031236MKU

Thesis Title	THE PROBLEMS OF SUCCESSION IN SECTION 1607
Author	Miss Punyisa Sitcharungsi
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Private Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Associate Prof. Dr. Pinai Nanakorn
Academic Years	2018

ABSTRACT

This thesis is intended to explore historical backgrounds and the spirit of the law in relation to the succession following exclusion of heirs from the succession. The study reveals that the rules of law concerning the succession when an heir is excluded from the succession are new principles embodied in the Civil and Commercial Code as promulgated in 1935 and indeed essentially resemble the provisions of certain foreign laws as then in force; for instance, the German Civil Code and the French Civil Code. In the context of the exclusion of heirs from succession, the spirit of the law lies in the imposition of penalty on an heir who has committed certain misconduct as provided by law. In this connection, such blameworthy heir is punished by being deprived of the right to succession and such punishment produces merely a personal effect on that heir. Given such personal effect flowing from the exclusion from succession, the law allows descendants of the excluded heir to succeed as if such excluded heir were dead, as provided in section 1607 of the Civil and Commercial Code. Notwithstanding, section 1607 is worded in a succinct and unclear manner and thereby prompts a large avenue for interpretation as to whether the permissible succession by descendants of an excluded heir is subject to the same rules governing the representation for the purpose of receiving inheritance as

Ref. code: 25615901031236MKU

encapsulated in section 1639 of the Code (which is the provision setting out rules applicable to the case where a statutory heir is excluded from succession).

Therefore, this thesis discusses critically, in particular, (1) whether the principle of law in relation to the succession by descendants of an heir who is excluded from succession is subject to the same set of rules applicable to the representation for the purpose of receiving inheritance or not, (2) the principle accommodating the succession by descendants of such excluded heir applies to the case where the exclusion from succession occurs to what type of heirs and (3) whether descendants of an excluded heir must be direct descendants. Upon such critical discussions, this thesis proposes an appropriate approach to the interpretation of the principle of law concerning the succession by descendants of an heir who is excluded from succession – the interpretation which provides clarity as well as conformity with the true spirit of the law. Indeed, this study also resorts to a comparative law method, whereby principles of Thai law are compared with those embodied in the laws of Japan, France and Germany.

It is suggested that legal interpretation should be made to the following effects. First, the principle regarding the succession by descendants of an heir who is excluded from succession is subject to the same set of rules applicable to the representation for the purpose of receiving inheritance. Secondly, the application of such principle above is limited to the case where the heir who is excluded from succession is a statutory heir under section 1629 (1), (3), (4) or (6) only. Finally, descendants of an excluded heir must be direct descendants only. To these ends, the Civil and Commercial Code should be amended in the direction of repealing section 1607 and revising the substances of section 1639 accordingly.

Keywords: Succession, Representation for the Purpose of Receiving Inheritance, Exclusion from succession

Ref. code: 25615901031236MKU

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ณ นคร เป็นอย่างสูงที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และได้กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนแนะนำแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนกระทั่งแล้วเสร็จ

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. เสาวนีย์ อัศวโรจน์ อาจารย์ ดร. ภาณุมาศ สิทธิเวคิน และอาจารย์ ดร. เอมผกา เตชะอภัยคุณ ที่ให้เกียรติมาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ผู้เขียน

ขอขอบคุณบิดามารดาที่ให้การสนับสนุนในการเรียน ตลอดจนเป็นแรงผลักดันในวันที่เหนื่อยล้าให้ผู้เขียนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ขอขอบคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียนจวบจนปัจจุบัน และขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ในสาขากฎหมายเอกชนที่คอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมา

นางสาวปุญญิศา สิชฌรังษี

Ref. code: 25615901031236MKU

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 วิธีการศึกษา	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 ที่มาทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายมรดกและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดก	8
2.1 กฎหมายมรดกและการกำจัดมิให้รับมรดกตามกฎหมายโรมัน	8
2.1.1 ลักษณะของทายาทตามกฎหมายโรมัน	8
2.1.2 ผลของการรับมรดก	9
2.1.3 การแก้ปัญหาความเดือดร้อนของทายาท	9
2.2 การจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย	10
2.3 ความสำคัญและความหมายของมรดก	14
2.4 ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกและการแบ่งมรดก	16

Ref. code: 25615901031236MKU

2.4.1 ทายาทโดยธรรม 16
2.4.1.1 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 16
2.4.1.2 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2 20
2.4.1.3 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3 21
2.4.1.4 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 4 21
2.4.1.5 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 5 22
2.4.1.6 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 6 22
2.4.1.7 ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส 22
2.4.2 การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม 23
2.4.3 ความหมายของผู้รับพินัยกรรมและสิทธิในการรับมรดกและความรับผิดของผู้รับพินัยกรรม 24
2.4.3.1 ความหมายของผู้รับพินัยกรรม 24
2.4.3.2 สิทธิในการรับมรดกและความรับผิดของผู้รับพินัยกรรม 25
2.5 การเสียสิทธิในการรับมรดก 26
2.5.1 การถูกกำจัดมิให้รับมรดก 26
2.5.2 การถูกตัดมิให้รับมรดก 26
2.5.2.1 วิธีการตัดมิให้รับมรดก 27
2.5.2.2 การถอนการตัดมิให้รับมรดก 27
2.5.3 การสละมรดก 27
2.5.3.1 หลักการสำคัญของการสละมรดก 28
2.5.3.2 บุคคลที่มีสิทธิสละมรดก 28
2.5.3.3 วิธีการสละมรดก 28
2.5.3.4 ผลของการสละมรดก 28
2.5.3.5 การสละมรดกในอนาคต 29
2.5.3.6 การสละมรดกของบุคคลไร้ความสามารถ 29
2.5.4 การเสียสิทธิในการรับมรดกโดยผลของอายุความ 29
2.6 การกำจัดมิให้รับมรดก 30

บทที่ 3 การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายต่างประเทศ 44

Ref. code: 25615901031236MKU

3.1 การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายญี่ปุ่น 45
3.1.1 การสืบทอดมรดกและพินัยกรรม 46
3.1.2 บุคคลที่เป็นทายาทตามกฎหมาย 46
3.1.3 การแบ่งมรดกของทายาทตามกฎหมาย 47
3.1.4 การรับมรดกแทนที่ 49
3.2 การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายฝรั่งเศส 53
3.2.1 แนวคิดการรับมรดกแทนที่ 53
3.2.2 เหตุแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดก 57
3.2.3 ผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ 58
3.3 การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายเยอรมนี 59
3.3.1 การรับมรดกแทนที่ 59
3.3.2 ผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ 59
3.3.3 เงื่อนไขของการรับมรดกแทนที่ 61

บทที่ 4 การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายไทย 63

4.1 การรับมรดกแทนที่ 63
4.1.1 บุคคลผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ 65
4.1.2 ความสามารถและสิทธิในการรับมรดกแทนที่ 66
4.2 การสืบมรดก 69
4.2.1 ความสำคัญและเหตุผลของการสืบมรดก 73
4.2.2 ผลทางกฎหมายของการสืบมรดก 75
4.3 ปัญหาการตีความกฎหมายเรื่องการสืบมรดก 76
4.3.1 การตีความของนักกฎหมาย 78
4.3.2 การตีความและการบังคับใช้ของศาล 87
4.4 ผลที่อาจตามมาจากการตีความและบังคับใช้ 89

บทที่ 5 บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ 93

Ref. code: 25615901031236MKU

5.1 บทวิเคราะห์ในเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ 93
5.1.1 มาตรา 1607 อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของมาตรา 1639 หรือไม่ 94
5.1.2 ขอบเขตความหมายของ “ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก” 102
5.1.3 ขอบเขตความหมายของ “ผู้สืบสันดาน” ของทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก 105
5.2 สรุปผลการวิจัย 107
5.3 ข้อเสนอแนะ 112

บรรณานุกรม 115

ประวัติผู้เขียน 120

Ref. code: 25615901031236MKU

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

3.1 การรับมรดกแทนที่ตามกฎหมายต่างประเทศ 45

4.1 ข้อแตกต่างระหว่างการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดก 70

4.2 การเปรียบเทียบการตีความมาตรา 1607 ของนักกฎหมายและศาลฎีกา 77

Ref. code: 25615901031236MKU

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพบุคคลของบุคคลธรรมดาเริ่มต้นเมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อบุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย ทั้งนี้บุคคลนั้นเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ย่อมมีการแสวงหาทรัพย์สินต่างๆทั้งเพื่อการดำรงชีพ ตัวอย่างเช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค รวมถึงทรัพย์สินมีค่าเช่น เงินตรา ทองคำ สลากออมสิน เครื่องประดับ เป็นต้น อีกทั้งยังมีสิทธิหน้าที่รวมถึงความรับผิดต่างๆที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำขณะยังมีชีวิตอยู่ สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นมรดกของผู้ตายที่จะตกทอดไปสู่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตายสืบต่อไป กล่าวคือ มรดก หมายความถึง ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายรวมทั้งสิทธิหน้าที่ และความรับผิดต่างๆ ซึ่งมิได้เป็นการอันเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ โดยทรัพย์สินอันเป็นมรดกจะตกทอดแก่ทายาททันทีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยมิจำต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนก่อน สำคัญคือทายาทนั้นต้องมีสภาพบุคคลในขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตายหรือมีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมาย ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1629 และมาตรา 1603 ได้แก่ ทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม[1]

การตกทอดของทรัพย์มรดกนั้นจะต้องพิจารณาก่อนว่าผู้ตายได้ทำพินัยกรรมไว้หรือไม่ หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้การแบ่งทรัพย์มรดกจะต้องเป็นไปตามที่ระบุในพินัยกรรมเพราะพินัยกรรมจะมีผลตัดทายาทโดยธรรมมิให้รับมรดกส่วนที่เจ้ามรดกระบุยกให้แก่ผู้รับพินัยกรรม ส่วนทายาทโดยธรรมตามกฎหมายหมายนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติและทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1629 ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติแบ่งได้เป็น 6 ลำดับ ได้แก่ ผู้สืบสันดาน บิดามารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ปู่ ย่า ตา ยาย และลุง ป้า น้า อา ส่วนญาติอื่นๆนอกจากนี้มิใช่ทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดก

ตามนัยแห่งมาตรา 1629 กฎหมายให้ผู้สืบสันดานที่เป็นทายาทชั้นบุตรเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดก ส่วนผู้สืบสันดานชั้นต่อไปมีสิทธิได้รับมรดกก็แต่ด้วยการรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกของ

---

[1] สุพจน์ กู้มานะชัย, กฎหมายมรดกว่าด้วยการเสียสิทธิในการรับมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), น.2-3.

Ref. code: 25615901031236MKU

บุพการีของตน อีกทั้งทายาทลำดับก่อนยังตัดสิทธิการรับมรดกของทายาทลำดับหลัง ยกเว้นกรณีทายาทโดยธรรมลำดับ 1 และ 2 ที่มีสิทธิรับมรดกด้วยกันหากทั้งสองลำดับยังมีชีวิตอยู่ และทายาททุกลำดับจะได้รับมรดกร่วมกับคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกตามสัดส่วนที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในมาตรา 1635 ทายาทชั้นบุตรที่มีสิทธิรับมรดกนอกเหนือจากบุตรชอบด้วยกฎหมายแล้ว กฎหมายยังให้บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วและบุตรบุญธรรมเป็นทายาทโดยธรรมชั้นบุตรด้วยตามมาตรา 1627[2] อย่างไรก็ดีทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกอาจเสียสิทธิในการรับมรดกได้โดยเหตุหลายประการดังจะกล่าวต่อไปนี้

ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมายหรือตามพินัยกรรมนั้นอาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกได้ตามที่มาตรา 1599 วรรค 2 วางหลักไว้ว่า “ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ ได้แก่ การถูกกำจัดมิให้รับมรดก, การถูกตัดมิให้รับมรดก, การสละมรดก และการเสียสิทธิการรับมรดกโดยผลของอายุความ[3] อย่างไรก็ตามกรณีทายาทโดยธรรมตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก หรือสละมรดก กฎหมายกำหนดให้ทายาทของผู้สูญเสียสิทธิในการรับมรดกนั้นอาจสามารถรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกจากผู้ที่สูญเสียสิทธิในการรับมรดกได้ โดยการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกนั้นมีความหมายแตกต่างกันดังจะอธิบายต่อไปนี้

“การสืบมรดก” เป็นถ้อยคำที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1607 วางหลักไว้ว่า “การถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการเฉพาะตัว ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเสมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว” และในมาตรา 1615 วรรค 2 วางหลักไว้ว่า “เมื่อทายาทโดยธรรมคนใดสละมรดก ผู้สืบสันดานของทายาทคนนั้นสืบมรดกได้ตามสิทธิของตนและชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากับส่วนแบ่งที่ผู้สละมรดกนั้นจะได้รับ” ส่วน “การรับมรดกแทนที่” ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หมวดที่ 4 มาตรา 1639 ถึง มาตรา 1645 อันเป็นหมวดว่าด้วยการรับมรดกแทนที่โดยเฉพาะ การรับมรดกแทนที่จะเกิดขึ้นได้แต่ในกรณีที่ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้า

---

[2] สอาด นาวีเจริญ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2517), น.17-18.

[3] สุพจน์ กู้มานะชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.13-14.

Ref. code: 25615901031236MKU

มรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น นอกจากนี้ผู้สืบสันดานของผู้เสียสิทธิที่จะรับมรดกแทนที่ได้ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงเท่านั้น[4]

ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะปัญหากฎหมายที่อาจเกิดขึ้นจากการตีความการสืบมรดกตามมาตรา 1607 เท่านั้น มาตรานี้เป็นกฎหมายใหม่ไม่เคยมีในกฎหมายเก่าและเป็นมาตราที่มีเนื้อหาเหมือนที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่างประเทศหลายประเทศ เช่น ประมวลแพ่งสวิสส์มาตรา 428 วรรค 3 มาตรา 541 ของเยอรมัน มาตรา 2344 ของบราซิล มาตรา 1599 ของอิตาลี และมาตรา 1979 ของสเปน เป็นต้น โดยตามปกติมาตราที่มาจากกฎหมายต่างประเทศมักจะเดินตามหลักการเดียวกันกับกฎหมายต่างประเทศด้วย จึงสามารถตีความมาตรา 1607 ได้ว่า มีความหมายว่า ผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดมีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทที่ถูกกำจัดเสมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายก่อนเจ้ามรดก[5]

เนื่องจากมาตรา 1607 เรื่องการสืบมรดกนั้นกฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างสั้นๆมิได้กำหนดความหมายของคำว่าทายาทที่ถูกกำจัดว่าต้องเป็นทายาทโดยธรรมหรือทายาทโดยพินัยกรรม อีกทั้งมิได้ระบุว่าผู้สืบสันดานนั้นต้องเป็นของบุคคลซึ่งเป็นทายาทลำดับใดบ้างที่มีสิทธิสืบมรดกได้อย่างชัดแจ้ง จึงมีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งนักกฎหมายหลายท่านมีความเห็นแตกต่างกันเป็น 2 ฝ่าย คือมาตรา 1607 นั้นต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการรับมรดกแทนที่มาตรา 1639 หรือไม่

ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายแรกมีความเห็นว่ามาตรา 1607 ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 เนื่องจากการรับมรดกแทนที่ได้นั้นต้องเป็นกรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เมื่อต่อมาเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย มรดกก็ตกแก่ทายาทผู้รับมรดกแทนที่ทันที ดังนั้นจะมีการรับมรดกแทนที่กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายมิได้ แต่เหตุแห่งการกระทำให้ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายนั้นรุนแรงกว่าเหตุที่ทำให้ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ดังนั้นหากการถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายถูกห้ามมิให้รับมรดกแทนที่ย่อมเป็นการเสียประโยชน์แก่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตาย ทั้งที่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดไม่ว่าก่อนหรือหลังเจ้ามรดกตายก็หาได้เป็นผู้ที่กระทำความผิดใดๆไม่ การตีความว่ามาตรา 1607 มิได้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 และให้การสืบมรดกใช้บังคับกับกรณีทายาทถูกกำจัดมิ

---

[4] วรวุฒิ เทพทอง, “สืบมรดก หรือ รับมรดกแทนที่,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2560, จาก http://www.digi.library.ac.th.

[5] พรชัย สุนทรพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2558), น.234.

Ref. code: 25615901031236MKU

ให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย จะเป็นการทำให้เกิดความยุติธรรมแก่ทายาทของผู้ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ ความคิดเห็นฝ่ายนี้นั้นมีแนวคำพิพากษาฎีกามาสนับสนุน คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539 และคำพิพากษาฎีกาที่ 5611/2554

ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่ 2 มีความเห็นว่า การรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะดังนั้นมาตรา 1607 ซึ่งบัญญัติไว้ก่อนจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 เรื่องการรับมรดกแทนที่ด้วย นอกจากนี้การถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายยังทำให้เจ้ามรดกและทายาทอื่นได้รับความเสียหาย เสียประโยชน์อีกด้วย การถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายจึงไม่ควรที่จะให้สืบมรดกได้และจะรับมรดกแทนที่ทายาทที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายก็ทำไม่ได้อีก[6]

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวเนื่องต่อกันเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1.มาตรา 1607 นั้นอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของมาตรา 1639 หรือไม่ หากอยู่ภายใต้เรื่องการรับมรดกแทนที่จะมีผลดีหรือผลเสียอย่างไร หากไม่อยู่ภายใต้จะมีผลดีหรือผลเสียอย่างไร

2.ขอบเขตความหมายของ “ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก” มีความหมายรวมถึงทายาทประเภทใดบ้าง เนื่องจากอาจเกิดกรณีปัญหาดังต่อไปนี้

2.1. การจะรับมรดกแทนที่ได้นั้นผู้ที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายต้องเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) เท่านั้น แต่ตามมาตรา 1607 เรื่องการสืบมรดกนั้นไม่ได้ระบุถึงรายละเอียดของคำว่าทายาทที่ถูกกำจัดว่าห้ามทายาทตามมาตรา 1629 (2) หรือ (5) สืบมรดก เพราะฉะนั้นอาจเกิดผลที่น่าสนใจว่าหากทายาทตามมาตรา 1629 (2) (5) ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายผู้สืบสันดานของทายาทลำดับดังกล่าวจะเข้าสืบมรดกได้หรือไม่[7]

2.2. ตามมาตรา 1607 นั้นมิได้กำหนดว่าทายาทต้องเป็นทายาทประเภทใด จึงควรหมายความรวมถึงทั้งทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติและทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส ซึ่งหากทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรสมีบุตรติดมาก่อนสมรสและทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกจะทำให้บุตรที่เกิดจากชายหรือหญิงอื่นกับคู่สมรสของเจ้ามรดกรวมถึงผู้สืบสันดานลำดับต่างๆของคู่สมรสที่มิใช่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดก ซึ่งโดยปกติแล้วบุคคลเหล่านั้นไม่มีสิทธิรับมรดกของเจ้า

---

[6] ศิริศักดิ์ ศุภมนตรี, “การรับมรดกแทนที่”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), น.117-119.

[7] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, น.236-237.

Ref. code: 25615901031236MKU

มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม หากตีความตามนี้ย่อมเป็นการทำให้ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกเสียประโยชน์ แต่ก็สามารถตีความได้ตามความหมายอย่างกว้างจึงเป็นประเด็นที่น่าสงสัย[8]

2.3. มาตรา 1607 มิได้ระบุด้วยว่าทายาทที่ถูกกำจัดจะต้องเป็นทายาทโดยธรรมเท่านั้นหรือรวมถึงผู้รับพินัยกรรมด้วย หากตีความตามความหมายอย่างกว้างแล้วแม้เป็นทายาทของผู้รับพินัยกรรมก็ควรจะสืบมรดกต่อไปได้[9] ประเด็นนี้หากเป็นกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมมิใช่ทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกในตัวด้วยจะยิ่งน่าสนใจมาก เพราะเป็นการตัดสิทธิทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกมิให้ได้รับมรดก แม้ว่าผู้รับพินัยกรรมจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกแล้วทายาทของผู้รับพินัยกรรมซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเจ้ามรดกก็ยังได้รับมรดกของเจ้ามรดกไปอันเป็นการไม่ยุติธรรมแก่ทายาทจริงๆของเจ้ามรดก

3.ขอบเขตความหมายของ “ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัด” มีความหมายรวมถึงผู้สืบสันดานประเภทใดบ้าง หมายความถึงผู้สืบสันดานโดยตรงเท่านั้นหรือไม่ เนื่องจากอาจเกิดปัญหาว่า สิทธิในการรับมรดกแทนที่กันได้นั้นมีแต่เฉพาะกรณีเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงเท่านั้นตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 773/2528 (ประชุมใหญ่) ที่วางหลักไว้ว่า บุตรบุญธรรมมิใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของผู้รับบุตรบุญธรรม จึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรม ส่วนบุตรของบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกแทนที่บุพการีของตนซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของเจ้ามรดกได้ แต่กรณีมาตรา 1607 นั้นกฎหมายวางหลักไว้กว้างๆมิได้ระบุว่าคำว่า ผู้สืบสันดาน นั้นต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงคือสืบสายโลหิตของเจ้ามรดกเท่านั้น ประกอบกับมาตรา 1627 ให้ถือว่าบุตรบุญธรรมเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นบทบัญญัติให้ถือเช่นนั้นโดยเด็ดขาด หากผู้รับบุตรบุญธรรมถึงแก่ความตายบุตรบุญธรรมย่อมได้รับมรดกในลำดับเดียวกันกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม ดังนั้นหากทายาทที่ถูกกำจัดมีบุตรบุญธรรมบุตรบุญธรรมของทายาทผู้ถูกกำจัดก็น่าจะมีสิทธิสืบมรดกได้[10]

---

[8] กฤษฎา กนกกุลชัย, “ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่ : ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,2557), น.114-119.

[9] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, น.238.

[10] ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, ทายาทโดยธรรมและการเสียสิทธิในมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), น.64.

Ref. code: 25615901031236MKU

แม้ปัญหาเรื่องการฟ้องร้องคดีในเรื่องที่อาจเกิดขึ้นจากการตีความการสืบมรดกในประเด็นต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นจะยังไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ผู้เขียนเชื่อว่าอาจมีการฟ้องร้องในประเด็นเหล่านี้เกิดขึ้นในอนาคตเนื่องจากคดีมรดกในปัจจุบันนั้นเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและเกิดขึ้นในสังคมเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เมื่อยังไม่พบว่ามีการศึกษาถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นและวิธีตีความกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาเรื่องการสืบมรดกได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เพียงแต่มีความเห็นของนักวิชาการและความเห็นของผู้ทำวิทยานิพนธ์ในบางประเด็นเท่านั้น ผู้เขียนจึงเลือกทำการศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์และความชัดเจนในการตีความและการบังคับใช้กฎหมายต่อไปในภายภาคหน้า

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.เพื่อให้ทราบว่าการสืบมรดกตามมาตรา 1607 อยู่ภายใต้หลักของการรับมรดกแทนที่มาตรา 1639 หรือไม่และจะมีผลต่อการตีความเพื่อบังคับใช้มาตรานี้อย่างไรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

2.เพื่อศึกษาปัญหาการตีความและการบังคับใช้มาตรา 1607 ในปัจจุบันว่าสามารถให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมและเป็นธรรมเพียงพอแล้วหรือไม่

3.เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความชัดเจนเหมาะสมที่จะปรับใช้กับปัญหาการสืบมรดกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของการสืบมรดกตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบการสืบมรดกตามกฎหมายญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมันเพื่อให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย และศึกษาแนวทางของคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งเป็นแนวทางการตีความของศาลในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไป

Ref. code: 25615901031236MKU

1.4 วิธีการศึกษา

ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้วิธีศึกษาค้นคว้าโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆอันประกอบด้วย ตำรากฎหมายและประมวลกฎหมายต่างๆทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความทางกฎหมาย ความคิดเห็นของนักกฎหมายท่านต่างๆ และแนวคำพิพากษาศาลฎีกา โดยเน้นศึกษาเรื่องการตีความมาตรา 1607 ถึงหลักเกณฑ์ของทายาทที่จะสืบมรดกของทายาทผู้ที่ถูกกำจัดตามมาตรา 1606 ว่ามีการตีความเพื่อนำมาบังคับใช้อย่างไร มีผลอย่างไรและเหมาะสมหรือไม่ มีปัญหาที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.ทราบถึงที่มาและเหตุผลของแนวคิดในเรื่องการสืบมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1607

2.ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสืบมรดกในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศอันได้แก่ประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมัน

3.ทราบว่าควรตีความเพื่อบังคับใช้มาตรา 1607 อย่างไรให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม

Ref. code: 25615901031236MKU

บทที่ 2
แนวคิดและที่มาทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายมรดก

2.1 กฎหมายมรดกและการกำจัดมิให้รับมรดกตามกฎหมายโรมัน

กฎหมายมรดกเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากและปรากฏอยู่ในกฎหมายโรมันอันเป็นกฎหมายที่เก่าแก่ของโลก จุดเด่นของกฎหมายมรดกโรมัน คือ ความทันสมัยในแง่ที่ว่ากฎหมายบัญญัติให้โอนทุกอย่างที่เป็นไปได้จากผู้ตายให้กับทายาทไป ทุกสิ่งทุกอย่างที่สืบทอดได้กฎหมายจะพยายามให้สืบทอดให้หมดและทันทีเสมือนหนึ่งไม่ขาดช่วงสภาพบุคคลเลย สิ่งที่ตกทอดคือมรดกซึ่งเป็นมวลรวมของสิทธิและหน้าที่ของผู้ตาย ยกเว้นสิ่งที่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย เช่น ภาระหน้าที่ในการเป็นผู้ปกครองหรือผู้อนุบาล เพราะฉะนั้นสิ่งที่ตกทอดคือสิทธิในทรัพย์มรดก อันเป็นสิทธิซึ่งปรากฏในกฎหมายทรัพย์สินและหนี้ยกเว้นสิ่งที่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายเช่นหนี้ตามกฎหมายละเมิดบางอย่าง[1] ซึ่งกฎหมายมรดกของโรมันมีรายละเอียดที่พอจะอธิบายได้คร่าวๆดังต่อไปนี้

2.1.1 ลักษณะของทายาทตามกฎหมายโรมัน

กฎหมายได้วางหลักลักษณะของทายาทโดยแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. ทายาทที่จำเป็นที่เรียกว่า *heredes necessarii* ได้แก่

1.1 ทายาทโดยธรรมและจำเป็น ได้แก่ บุคคลในครอบครัวที่อยู่ในอำนาจปกครองของหัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นเจ้ามรดกในขณะที่เขาถึงแก่ความตาย ได้แก่ภริยาที่อยู่ในเงื้อมมือของสามี บุตรชายบุตรสาวและบุตรบุญธรรม ทายาทกลุ่มนี้เป็นทายาทโดยกฎหมาย จะได้รับมรดกโดยอัตโนมัติโดยไม่ต้องแสดงเจตนารับเอา

1.2 ทายาทโดยจำเป็น ทายาทกลุ่มนี้มิใช่ทายาทโดยธรรม คือไม่ใช่คนในครอบครัว แต่ได้แก่ ทาสที่ได้รับการปลดปล่อยโดยพินัยกรรมและในพินัยกรรมระบุให้มีสิทธิรับมรดกที่เรียกว่าเป็นทายาทโดยจำเป็นด้วยเนื่องจากทายาทในกลุ่มนี้จะไม่อาจปฏิเสธการรับมรดกได้

---

[1] ประชุม โฉมฉาย, กฎหมายเอกชนเปรียบเทียบเบื้องต้น : จารีตโรมันและแองโกลแซกซอน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), น.181.

Ref. code: 25615901031236MKU

2. ทายาทโดยเจตนาทายาทกลุ่มนี้หมายถึงบุคคลอื่นทุกคนที่ไม่อยู่ในครอบครัวของผู้ตายและไม่อยู่ภายใต้อำนาจของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นเจ้ามรดก ทายาทกลุ่มนี้เข้ามามีบทบาทหรือมีสิทธิในการรับมรดกเมื่อเจ้ามรดกตายไปโดยไม่มีทายาทโดยจำเป็น ทายาทกลุ่มนี้เนื่องจากมิใช่ทายาทโดยจำเป็นพวกเขาจึงอาจเลือกที่จะรับมรดกหรือไม่รับมรดกก็ได้ และสิทธิที่จะได้รับมรดกเป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่ตกทอดแก่ทายาทของเขาอีกชั้นหนึ่ง อีกทั้งยังไม่มีการรับมรดกแทนที่สำหรับทายาทประเภทนี้[2]

2.1.2 ผลของการรับมรดก

เมื่อทายาทได้รับมรดกแล้ว โดยปกติมักเข้าใจกันว่าทายาทมีแต่ได้ คือได้ไปซึ่งทรัพย์มรดกโดยไม่มีหน้าที่ใดๆ แต่ในกฎหมายโรมันนั้นนอกจากสิทธิในทรัพย์มรดกแล้วทายาทยังมีหน้าที่สำคัญด้วยซึ่งอาจทำให้ทายาทไม่อยากรับมรดกก็ได้ การที่ทายาทรับไปซึ่งสิทธิของผู้ตายหมายความรวมถึงสิทธิในทางหนี้คือ รับฐานะความเป็นเจ้าหนี้ไปโดยผลของกฎหมายจึงมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ของเจ้ามรดกชำระหนี้ได้ ส่วนหน้าที่นั้นหมายถึงกรณีที่เจ้ามรดกเป็นลูกหนี้บุคคลอื่นอยู่ก่อนตาย ทายาทก็รับฐานะความเป็นลูกหนี้คือมีหน้าที่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ด้วย ในบางกรณีเจ้ามรดกอาจมีหนี้มากจนทายาทไม่อยากยอมรับมรดกเพราะตามกฎหมายโรมันทายาทอาจต้องรับผิดมากกว่าทรัพย์มรดกที่ตนได้รับ[3]

2.1.3 การแก้ปัญหาความเดือดร้อนของทายาท

ปัญหาที่สำคัญในกฎหมายมรดกโรมันประการหนึ่งก็คือหลักการสืบสิทธิแบบครอบจักรวาลอาจเป็นภาระที่ไม่ไหวแก่ทายาทและผู้รับมรดกซึ่งไม่สามารปฏิเสธการรับมรดกได้ เพื่อให้สภาพบุคคลไม่ขาดตอนปรกอบกับเพื่อแก้ปัญหาของทรัพย์มรดกที่ทำให้ล่มจมกฎหมายจึงต้องบัญญัติหนทางแก้ไข คือ การตัดมิให้ทายาทรับมรดก เนื่องจากในกรณีทรัพย์มรดกที่ทำให้ล่มจมนี้มักเป็นเรื่องที่เจ้ามรดกทราบฐานะของตนเองดีว่ามีปัญหาจึงไม่อยากให้บุตรหลานต้องเดือดร้อนและบุคคลภายนอกก็ย่อมไม่ยอมรับมรดกนี้จึงต้องผลักภาระให้แก่ทาสซึ่งต้องยอมเสี่ยงในการเสียชื่อเสียงแทนนายและตัดบุตรหลานออกมิให้รับมรดกที่เป็นภาระดังกล่าว แต่การจะตัดทายาทเหล่านี้มิให้รับมรดกจะต้องระบุนามชัดเจน

---

[2] ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเอกชนโรมัน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559), น.260.

[3] *เพิ่งอ้าง*, น.266.

Ref. code: 25615901031236MKU

ส่วนกรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกับการถูกตัดมิให้รับมรดกโดยผู้ตาย เพราะการถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการลงโทษทายาทโดยมีผลทำให้รัฐยึดทรัพย์มรดกให้เข้าท้องพระคลัง ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมแถลงเป็นหนังสือชัดแจ้งว่าทายาทดังกล่าวไม่สมควรรับมรดกจึงถูกกำจัดมิได้รับมรดก ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐในแคว้นของจักรวรรดิไปสมรสกับสตรีในแคว้นนั้นในระหว่างรับราชการอยู่ทรัพย์มรดกที่ตกทอดจากภรรยาอาจถูกยึดเข้าท้องพระคลังด้วยก็ได้ หรือถ้าทายาทประพฤติตนเสียหายอย่างร้ายแรงต่อผู้ทำพินัยกรรม เช่น ความประมาทเลินเล่อหรือความผิดของทายาททำให้ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย หรือทายาทไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ตายในพินัยกรรม หรือปิดบังหรือทำลายพินัยกรรม[4] เป็นต้น

2.2 การจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการให้ประกาศประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 บรรพ 2 ในวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2466 โดยยังไม่ให้มีผลใช้บังคับทันที แต่ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 ผลที่ตามมาจากการประกาศบรรพ 1 บรรพ 2 คือ บรรดาผู้พิพากษาและทนายความต่างวิพากษ์วิจารณ์กันว่าอ่านแล้วไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่อง เหตุผลที่ทำให้การร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นไปอย่างล่าช้าและยังมีปัญหาตามมาทีหลังจากการประกาศใช้นั้นพระยามานวราชเสวีให้สัมภาษณ์ว่าเนื่องจาก “ตอนที่ทำโค๊ดแพ่งฝรั่งเขาขอเป็นผู้ร่างให้...เขาเสนอแบบ 3 บรรพอย่างโค๊ดฝรั่งเศส ร่างกันอยู่นานก็ยังไม่แล้วสักทีจนกระทั่งผมกลับจากอังกฤษ ก็ยังไม่แล้ว...ผมได้อ่านร่างกฎหมายแล้วก็รู้สึกว่าไม่เข้าใจเขียนกฎหมายไม่กินเกลียวกัน...” ในที่สุดต้องมีการตั้งกรรมการชุดใหม่เพื่อยกร่างกฎหมายใหม่ประกอบด้วยพระยานรเนติบัญชากิจ พระยาศรีธรรมาธิเบศร์ พระยาวิทุรฯ พระยามานวราชเสวีและนายเรอเน่ กียอง คณะกรรมการชุดนี้ได้ปรึกษาหารือกันเพื่อหาวิธีการให้สามารถร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้สำเร็จ ในครั้งนั้นพระยามานวราชเสวีได้เสนอว่า ควรใช้โครงร่างประมวลกฎหมายแพ่งฯแบบเยอรมัน โดยลอกจากประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นซึ่งยกร่างตามแบบเยอรมันไว้แล้ว และใช้บางตอนจากประมวลกฎหมายแพ่งของสวิส แต่เพื่อไม่ให้เสียไมตรี จึงได้นำบทบัญญัติบางตอนจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและบางตอนจากประมวลกฎหมายที่ได้ยกร่างขึ้นก่อนหน้านี้มาใช้

---

[4] ประชุม โฉมฉาย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.190.

Ref. code: 25615901031236MKU

ประกอบ เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2468 ได้มีพระราชกฤษฎีกาออกมาให้ยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งฯ บรรพ 1 และบรรพ 2 และให้ใช้ฉบับที่ตรวจชำระใหม่แทน

เหตุผลเพิ่มเติมที่ต้องยกเลิก ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้คำอธิบายว่า เมื่อได้นำประมวลกฎหมายแพ่งฯ บรรพ 1 และบรรพ 2 ที่ถูกยกยกเลิกมาเปรียบเทียบกับกฎหมายปัจจุบัน ปรากฏว่ากฎหมายเก่าได้ร่างขึ้นโดยเทียบเคียงจากกฎหมายฝรั่งเศสและสวิส ซึ่งได้ใช้หลัก “สัญญา” เป็นหลักทั่วไป ซึ่งอาจถือได้ว่าล่วงพ้นสมัย ส่วนกฎหมายปัจจุบันนั้นใช้หลัก “นิติกรรม” เป็นหลักทั่วไป โดยเทียบมาจากกฎหมายเยอรมันและญี่ปุ่น ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายที่ทันสมัยกว่าเพราะได้บัญญัติขึ้นหลังกฎหมายฝรั่งเศสเกือบร้อยปี

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งบรรพ 3 ได้มีการประกาศใช้ต่อมา จนกระทั่งปีพ.ศ. 2471 จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาออกมาให้ตรวจชำระใหม่ ต่อมาในปี 2473 จึงมีพระราชกฤษฎีกาประกาศใช้บรรพ 4 ในปีพ.ศ. 2475 เป็นปีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองและเป็นเวลาที่ประเทศไทยจะต้องจัดทำประมวลกฎหมายให้ครบตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญากับประเทศต่างๆเพื่อยกเลิกเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต รัฐบาลไทยจึงได้ดำเนินการร่างประมวลกฎหมายแพ่งบรรพ 5 และบรรพ 6 และในปีพ.ศ.2478 จึงได้ประกาศใช้โดยตราเป็นพระราชบัญญัติเพราะเป็นช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว[5]

ในครั้งที่ได้มีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มฤดก ขึ้น มีการเรียงลำดับมาตราแตกต่างจากในปัจจุบัน คือ ไม่ได้เรียงมาตราต่อจากบรรพอื่นๆ แต่ได้เริ่มนับมาตราแรกของบรรพ 6 เป็นมาตรา 1 เรื่องการสืบมรดกนั้นจึงบัญญัติไว้ใน ลักษณะ 1 หมวด 1 การมอบสืบทรัพย์มฤดก มาตรา 10 ความว่า

“มาตรา 10 การถูกกำจัดมิให้รับมฤดกนั้นเป็นการเฉพาะตัวผู้สืบสันดานของทายาทที่ไม่สมควรนั้นสืบมฤดกต่อไป เหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว แต่ในส่วนทรัพย์สินซึ่งผู้สืบสันดานได้รับมฤดกมาเช่นนี้ ทายาทที่ว่านั้นไม่มีสิทธิที่จะจัดการและใช้ดั่งที่ระบุไว้ในบรรพ 5 ลักษณะ 3 หมวด 2 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ในกรณีเช่นนั้นให้ใช้มาตรา 1548 บังคับโดยอนุโลม”

บทบัญญัติที่มีเนื้อหาเหมือนกับกฎหมายต่างประเทศ คือ สวิส 578 (วรรค 3) 541 เยอรมัน 2344[6] บราซิล 1599 อิตาลี 728 ปอร์ตุแกล 1979 สเปน 529 ชิลี 987

---

[5] แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559), น.234-237.

[6] German Civil Code Section 2344

Effect of a declaration of unworthiness to inherit

Ref. code: 25615901031236MKU

ความประสงค์ของมาตรานี้ก็คือ การใช้หลักที่ว่า “การลงโทษต้องเป็นการส่วนตัวของผู้ถูกทำโทษโดยแท้จริง” กล่าวคือ กฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษทายาทผู้กระทำตนไม่เหมาะสมเป็นการเฉพาะตัว โดยมาตรานี้ได้ร่างขึ้นมาตามประมวลกฎหมายใหม่สุดในขณะนั้น เช่น สวิส 578 วรรค 3 เยอรมัน 2344 บราซิล 1599 (เทียบฝรั่งเศส 730[7]) คูโรแกง เล่ม 1 ข้อ 203[8]

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนลำดับมาตราในร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ทำให้เรื่องการสืบมรดกกลายเป็นมาตรา 7 แต่มีเนื้อหาคงเดิม[9] ในภายหลังจึงมีการเปลี่ยนแปลงการ

---

(1) If an heir is declared unworthy to inherit, the inheritance is deemed not to have devolved upon him.

(2) The inheritance devolves upon the person who would be entitled to inherit if the person unworthy to inherit had not been living at the time of the devolution of the inheritance; the devolution is deemed to have occurred upon the devolution of the inheritance.

[7] The French Civil Code Section 730

Art. 730. The children of the unworthy person who are entitled to the succession in their own behalf, and not through representation, are not excluded on account of their father’s offense; but the latter cannot in any case claim, over the property of the succession, the usufruct which the law grants to fathers and mothers over the property of their children. Civ. C. 384 et seq. 739 et seq., 787.

[8] ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6

[9] BOOK VI SUCCESSIONS v TITLE I GANARAL PROVISSONS

Section 7 (old 10). – The effects of exclusion from inheritance under section 5 and 6 are personal. The descendants of the unworthy heir succeed as if he were dead, but the latter is deprived, as regards the property so inherited, of the right of management and enjoyment specified in Book V Title III Chapter II of this Code. In such case the section (1548) shall apply “mutatis mutandis”

Sw. 178 (para. 3), 541. G. 2344. Br. 1599. It. 728. Port. 1979. Sp. 929. Chili. 967.

Comment. - The purport of this section is to apply the principle that “punishment must be strictly personal to the convicted person”.

Ref. code: 25615901031236MKU

ลำดับเลขมาตราของบรรพ 6 ให้เรียงต่อจากบรรพ 1-5 โดยมีเหตุผลคือ “การลำดับมาตราในร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตั้งแต่บรรพ 1 ถึงบรรพ 5 ใช้ลำดับมาตรา ติดต่อกันมาตลอด ส่วนบรรพ 6 นี้มาขึ้นลำดับมาตรา 1 และต่อ ๆ ไปใหม่นั้นไม่ควร ฉะนั้นขอแก้มาตรา 1 เป็นมาตรา 1599 และแก้มาตราอื่นตามลำดับต่อ ๆ ไป”[10] หลังจากนั้นมีการแก้ไขคำศัพท์ทางเทคนิคในต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษ คำว่า สืบมรดก จากคำว่า inheritance เป็นคำว่า succession[11] [12]

เมื่อกฎหมายได้รับการแก้ไขร่างจนครบถ้วนแล้ว จึงได้มีพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2477 ลงวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2478 ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาคือวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2478 ความปรากฏอยู่ใน ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 หน้า 529 ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันท- มหิดล เหตุผลที่ประกาศใช้คือ โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า การประมวลกฎหมายแห่งบ้านเมืองได้ดำเนินมาถึงคราวที่ควรใช้บรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การสืบมรดก จึงปรากฏอยู่ใน มาตรา 1607 วางหลักไว้ว่า “การถูกกำจัดมิให้รับมฤดกนั้นเป็นการฉะเพาะตัว ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมฤดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว...”[13]

ต่อมามีพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2477 และพุทธศักราช 2486

This section is made in accordance with the most modern Codes as Sw. 478 para. 3, G. 2344. Brazil 1599. (Cp. F. 730). See Roguin I. No. 803.

[10] กองบรรณรักษ์และกรรมาธิการ แปรญัตติที่ 2/77 รับวันที่ 21/4/77

[11] รายงานการประชุมกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ประชุมครั้งที่ 3 วันที่ 13 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2477

[12] Act Promulgating the provisions of Book VI of the Civil and Commercial Code B. E. 2477.

1607. - The effects of exclusion from the succession are personal. The descendants of the excluded heir succeed as if such heir were dead, but as regards the property so devolved, The excluded heir has no right of management and enjoyment as specified in Book V Title II Chapter III of this Code. In such case Section 1548 shall apply mutatis mutandis

[13] พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2477, วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2478 , ราชกิจจานุเบกษา , เล่มที่ 52 , น.538-539.

Ref. code: 25615901031236MKU

ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรานี้ยังคงใช้เนื้อความดังกล่าวอยู่เพียงแต่เปลี่ยนการเขียนบางตัวอักษรแต่มีความหมายคงเดิม เช่น มรดก เฉพาะตัว เป็นต้น

2.3 ความสำคัญและความหมายของมรดก

เหตุที่ต้องมีกฎหมายมรดกเนื่องจากการที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิอย่างหนึ่งเหนือทรัพย์สินนั้นเรียกว่าเนื่องจากกรรมสิทธิ์ และกฎหมายให้ความคุ้มครองที่จะทำอะไรแก่ทรัพย์สินนั้นก็ได้ ตราบใดที่ไม่เป็นการเสียหายแก่ผู้อื่น และไม่เป็นกิจการที่กฎหมายห้ามไว้ แต่สิทธิเช่นว่านี้กฎหมายให้แต่เฉพาะที่เป็นบุคคล เมื่อพ้นสภาพบุคคลไปแล้วก็หามีสิทธิเช่นนี้ไม่ กล่าวคือ หากเจ้าของกรรมสิทธิ์ตายแล้วเขาย่อมไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ชิ้นนั้นอีก หากให้มีผลเป็นเช่นนั้นบุคคลย่อมไม่ปรารถนาที่จะสะสมทรัพย์เนื่องจากเมื่อบุคคลถึงแก่ความตายแล้วทรัพย์สมบัติของเขาก็จะกลายเป็นทรัพย์ไม่มีเจ้าของต้องตกเป็นของบุคคลอื่นไปแทนก่อให้เกิดความวุ่นวายได้จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยมรดก กล่าวคือเมื่อบุคคลธรรมดาถึงแก่ความตายกฎหมายบัญญัติให้มรดกตกแก่คู่สมรสและญาติที่สนิทของเขาตามลำดับที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้ได้รับมรดกโดยบทบัญญัติของกฎหมายเช่นว่านี้เรียกว่าทายาทโดยธรรม นอกจากนี้กฎหมายยังให้ความสำคัญต่อความประสงค์ของเจ้ามรดกผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์โดยบัญญัติให้อำนาจผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ที่จะทำคำสั่งไว้ได้ว่าเมื่อตนตายแล้วจะให้ทรัพย์สินของตนตกเป็นของใคร คำสั่งก่อนตายเช่นนี้เรียกว่าพินัยกรรม และผู้ที่ได้รับมรดกโดยอาศัยพินัยกรรมเรียกว่าผู้รับพินัยกรรมซึ่งเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกประเภทหนึ่ง

มรดก หมายความถึง ทรัพย์สินของผู้ตายทุกชนิด รวมตลอดถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดต่างๆ แต่ทั้งนี้ต้องมิใช่สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวโดยแท้ของผู้ตาย เช่น ผู้ตายมีบ้านพร้อมที่ดินเงินทองหรือทรัพย์อย่างอื่นใด ทรัพย์สินเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นกองมรดกของผู้ตาย หรือผู้ตายเป็นเจ้าหนี้โดยให้ใครกู้เงินไปแล้วลูกหนี้ยังไม่ได้ชำระสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้นั้นก็เป็นมรดก แต่หากผู้ตายไปกู้เงินบุคคลอื่นมาแล้วยังไม่ได้ชำระหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ก็รวมอยู่ในกองมรดก หรือผู้ตายของยืมรถเพื่อนไปขับแล้วประมาทไปชนต้นไม้เสียหายซึ่งตามกฎหมายจะต้องใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของรถ หากยังไม่ได้ชดใช้ค่าเสียหายหนี้ดังกล่าวนี้ก็ย่อมรวมอยู่ในกองมรดก เป็นต้น

Ref. code: 25615901031236MKU

เมื่อเจ้ามรดกตาย มรดกย่อมตกทอดแก่ทายาททันที ดังนั้น ผู้มีสิทธิรับมรดกนอกจากจะต้องมีสภาพบุคคลหรือสามารถมีสิทธิได้ตามกฎหมายแล้วยังต้องมีสิทธิรับมรดกในขณะที่เจ้ามรดกตายด้วย[14]

ดังนั้น ทรัพย์สินหรือสิทธิใด ๆ ที่ได้มาเพราะการตายของเจ้ามรดก หรือทรัพย์สินหรือสิทธิเฉพาะตัวต่างๆที่ได้รับมาก่อนที่เจ้ามรดกจะถึงแก่ความตายย่อมไม่ใช่ “ทรัพย์มรดก” เช่น เงินชดเชย, เงินประกันชีวิต, เงินกองทุนเลี้ยงชีพ, เงินฌาปนกิจสงเคราะห์, สิทธิในการเบิกเงินจากบัญชีกู้เบิกเงินเกินบัญชี เป็นต้น

มรดกสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคร่าวๆ ดังนี้

1. ทรัพย์สินของผู้ตายทุกชนิด ทรัพย์สินที่เป็นมรดกจะตกทอดแก่ทายาททันทีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แม้ทรัพย์สินบางประเภทจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในทางทะเบียนก็ตาม อาทิเช่น บ้าน ที่ดิน ห้องชุด ก็ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาททันทีโดยมิจำเป็นต้องมีเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนก่อน

2. สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดต่างๆที่โดยสภาพหรือโดยกฎหมายมิใช่เป็นการเฉพาะตัวของเจ้ามรดก เช่น กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1382 สิทธิตามคำพิพากษาเกี่ยวกับทรัพย์สิน สิทธิในการขอเพิกถอนนิติกรรมที่เกิดจากการฉ้อฉลในทรัพย์สินที่เป็นทรัพย์มรดก สัญญาต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา สัญญาเช่าซื้อ สิทธิในการถือครองหุ้นของบริษัทจำกัด สิทธิในภาระจำยอม สิทธิในการบังคับคดีแพ่ง เป็นต้น

ส่วนสิทธิที่โดยสภาพหรือโดยกฎหมายเป็นการเฉพาะตัวโดยแท้ เช่น การเป็นผู้จัดการมรดกเป็นเรื่องเฉพาะตัวแต่ความรับผิดที่เกิดขึ้นเพราะการจัดการมรดกโดยมิชอบถือว่าเป็นความเสียหายทางทรัพย์สินตกทอดเป็นมรดกได้ สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1475 เป็นเรื่องเฉพาะตัว สัญญาเช่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เช่าแต่ในกรณีที่มีผู้เช่าร่วมกันหลายคนระหว่างผู้เช่าด้วยกันเองเมื่อผู้เช่าคนใดตายลงสิทธิในการเช่าของผู้เช่ารายนั้นสามารถตกทอดไปยังทายาทได้ สิทธิในการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ สิทธิอาศัย เป็นต้น

3. หน้าที่และความรับผิดต่างๆที่โดยสภาพหรือโดยกฎหมายแล้วไม่เป็นการเฉพาะตัวโดยแท้เมื่อตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท ทายาทผู้รับมรดกต้องรับผิดไม่เกินทรัพย์มรดกที่

---

[14] สุพจน์ กู้มานะชัย, กฎหมายมรดกว่าด้วยการเสียสิทธิในการรับมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), น.2.

Ref. code: 25615901031236MKU

ตกทอดแก่ตน เช่น หน้าที่ตามสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน หน้าที่ในการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนสามัญ ความรับผิดทางละเมิด[15] เป็นต้น

2.4 ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกและการแบ่งมรดก

บุคคลที่เป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกได้มีการบัญญัติไว้ชัดเจนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 1603 และมาตรา 1629 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ทายาทโดยธรรม และผู้รับพินัยกรรม

2.4.1 ทายาทโดยธรรม คือ บุคคลธรรมดาที่มีสิทธิตามกฎหมายและเป็นญาติหรือคู่สมรสกับเจ้ามรดกแบ่งออกเป็น 7 ประเภทโดยละเอียด ได้แก่

1) ผู้สืบสันดาน ได้แก่ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรบุญธรรมที่มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมแล้ว และบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว

2) บิดา มารดา

3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน

5) ปู่ ย่า ตา ยาย

6) ลุง ป้า น้า อา

7) คู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย

2.4.1.1 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ตามมาตรา 1629 (1) คือ ผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดาน คือ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาของเจ้ามรดก ได้แก่ บุตร หลาน เหลน ลื่อและอื่น ๆ จนสุดสาย แต่ผู้ที่จะได้รับมรดกของเจ้ามรดกไม่ใช่ผู้สืบสันดานทุกคน ผู้มีสิทธิรับมรดกมีเพียงเฉพาะบุตรของเจ้ามรดกเท่านั้น ผู้สืบสันดานคนอื่นๆ เช่น หลาน จะมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกได้เฉพาะกรณีการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1631 และมาตรา 1639 หรือสืบมรดกเท่านั้น

---

[15] ชาคริต กู้มานะชัย, ย่อหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เล่ม 4 ครอบครัว มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร :บริษัทไทยพัฒนรายวันการพิมพ์, 2557), น.53-54.

Ref. code: 25615901031236MKU

ผู้สืบสันดาน นั้นมิได้มิได้หมายความถึงบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกเท่านั้น เพราะมาตรา 1627 ได้บัญญัติว่า “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้นให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้”

ดังนั้นผู้สืบสันดานจึงมี 3 ประเภท คือ

1) บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย

2) บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว

3) บุตรบุญธรรม

บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ปรากฏรายละเอียดของความหมายอยู่ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว สามารถแบ่งเป็นประเภทต่างๆได้ดังนี้

1. บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดา

บุตรที่เกิดจากหญิงย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้นเสมอ ไม่ว่าหญิงนั้นจะได้จดทะเบียนสมรสกับบิดาของบุตรผู้นั้นหรือไม่ และแม้จะไม่ปรากฏว่าบิดาของเด็กนั้นเป็นชายคนใดก็ตาม เพราะมาตรา 1546 บัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้สมรสกับชาย ให้ถือว่าบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” ดังนั้นบุตรของหญิงเจ้ามรดกย่อมมีสิทธิที่จะได้รับมรดกของหญิงผู้เป็นมารดา เมื่อหญิงนั้นถึงแก่ความตายตามมาตรา 1629 (1) เพราะบุตรนั้นเป็นผู้สืบสันดานของหญิงผู้เป็นมารดาเสมอ

2. บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดามี 2 ประเภท คือ

ก. บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาตั้งแต่เกิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1536 บัญญัติว่า “เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภริยาชายหรือภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามีแล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่บุตรที่เกิดจากหญิงก่อนที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ หรือภายในระยะเวลาสามร้อยสิบวันนับแต่วันนั้น”

Ref. code: 25615901031236MKU

จากบทบัญญัติของมาตรา 1536 ดังกล่าว จะเห็นว่ากฎหมายให้สันนิษฐานไว้แค่ว่าเด็กต่อไปนี้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีของมารดาเด็กนั้น คือ

(1) บุตรที่เกิดแต่หญิงขณะที่เป็นภริยาชายหมายความว่า เมื่อชายหญิงสมรสกันโดยจดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย ระหว่างอยู่กินด้วยกันหญิงมีบุตร มาตรา 1536 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุตรนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี

(2) บุตรที่เกิดแต่หญิงภายใน 310 วันนับแต่การสมรสสิ้นสุดลง หมายความว่า เมื่อชายหญิงจดทะเบียนสมรสกันแล้ว ต่อมาการสมรสสิ้นสุดลง ไม่ว่าจะด้วยความตายของชาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสนั้น ถ้าหญิงคลอดบุตรภายใน 310 วันนับแต่การสมรสดังกล่าวสิ้นสุดลง กฎหมายให้สันนิษฐานว่าบุตรนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เคยเป็นสามี

(3) บุตรที่เกิดแต่หญิงก่อนที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ ตามมาตรา 1536 วรรคสอง

(4) บุตรที่เกิดจากหญิงภายใน 310 วันนับแต่คำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุตรนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เคยเป็นสามีตามมาตรา 1536 วรรคสอง

ข. บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายภายหลังการเกิด

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1547 วางหลักว่า “เด็กเกิดจากบิดามารดาที่มิได้สมรสกันจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร”

มาตรา 1557 วางหลักว่า “การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1547 ให้มีผลนับแต่วันที่เด็กเกิด...”

จากบทบัญญัติของมาตรา 1547 และมาตรา 1557 ดังกล่าว สามารถแยกอธิบายได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

(1) เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มิได้สมรสกัน จะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง

Ref. code: 25615901031236MKU

(2) เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มิได้สมรสกัน จะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร และ

(3) เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มิได้สมรสกัน จะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

บุตรที่บิดาได้รับรองแล้ว ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627บัญญัติว่า “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้นให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้”[16]

การรับรองแล้ว หมายถึง การกระทำที่แสดงให้คนทั่ว ๆ ไปเข้าใจว่าเป็นลูก เช่นให้การเลี้ยงดู ให้การศึกษาตามสำควรแก่ฐานะ ดูแลรักษาพยาบาลดั่งลูก อีกทั้งต้องเป็นบุตรตามสายโลหิตของบิดาด้วย หมายถึง ต้องเป็นลูกจากสายเลือดของบิดา เกิดมาโดยบิดาเป็นผู้ทำให้เกิด หากเป็นลูกคนอื่นแม้จะให้การรับรองอย่างไรก็ไม่ใช่บุตรนอกกฎหมาย หากมีการรับรองบุตรนอกกฎหมายนั้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาแล้วต่อมาบิดาตายก่อนที่เด็กนั้นจะคลอด หากต่อมาเด็กคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก เด็กก็เป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 เพราะบิดาได้รับรองแล้วมีสิทธิในการรับมรดกในฐานะบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว อนึ่ง บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วมีสิทธิรับมรดกของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่รับรองบุตรหามีสิทธิรับมรดกของบุตรนอกกฎหมายไม่ นอกจากนี้ บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรอง ยังหมายความรวมถึงทารกซึ่งยังอยู่ในครรภ์มารดาในขณะที่บิดาตายด้วย เนื่องจากทารกนั้นมีสิทธิเป็นทายาทได้หากภายหลังได้เกิดและและอยู่รอดมีสภาพบุคคล[17]

บุตรบุญธรรม หมายถึง บุคคลที่มิใช่ผู้สืบสายโลหิตของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่เป็นบุคคลที่ผู้รับบุตรบุญธรรมนำมาเลี้ยงดูเป็นบุตรด้วยวิธีการตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ลักษณะครอบครัวบัญญัติไว้

---

[16] บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส.เอเชียเพรส(1989), 2555), น.81-86.

[17] เฉลิมวุฒิ สาระกิจ, “กฎหมายว่าด้วยมรดก Succession Law,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2561, จาก http://www.สำนักกฎหมายนิติศาสตร์ขาดรัก.com/2014/01/succession-law_7.html?m=1.

Ref. code: 25615901031236MKU

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/27 บัญญัติว่า “การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน” นอกจากนั้นการรับบุตรบุญธรรมยังต้องทำตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมด้วย ดังนั้น การที่สามีภริยาไม่มีบุตรด้วยกัน จึงไปขอเด็กมาเลี้ยงดูอุปการะ ให้การศึกษา ให้ใช้นามสกุล รวมทั้งแสดงออกแก่คนทั่วไปว่าตนต้องการให้เด็กนั้นเป็นทายาทของตน ก็หาทำให้เด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายไม่ หากยังมิได้จดทะเบียนรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายตามมาตรา 1598/27 เสียก่อน อย่างไรก็ดี บุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมเท่านั้นหามีสิทธิรับมรดกของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ แม้คู่สมรสนั้นจะยินยอมให้ผู้รับบุตรบุญธรรมรับบุตรบุญธรรมนั้นก็ตาม[18]นอกจากนี้ บุตรของบุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิรับมรดกแทนที่บุตรบุญธรรมได้ตามมาตรา 1639 และยังมีสิทธิรับมรดกของญาติบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรมของญาตินั้น แต่ถ้าบุตรบุญธรรมตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรของบุตรบุญธรรมนั้นมีสิทธิรับมรดกแทนที่บุตรบุญธรรมได้ตามมาตรา 1639 เพราะบุตรของบุตรบุญธรรมเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของบุตรบุญธรรม มีข้อควรระวังคือ บุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมเนื่องจากคำว่า “ผู้สืบสันดานโดยตรง”ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1643 หมายถึง ผู้สืบสันดานตามสายโลหิตโดยแท้จริง แต่บุตรบุญธรรมนั้นเป็นเพียงบุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่บุตรบุญธรรมหาใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ จึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรม[19]

ดังนั้นผู้สืบสันดานซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 จึงหมายความถึง บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่บิดาได้รับรองแล้ว และบุตรบุญธรรม โดยบุตรทั้งสามประเภทนี้ต่างก็เป็นทายาทชั้นผู้สืบสันดาน ซึ่งเป็นบุตรเจ้ามรดก มีส่วนแบ่งในมรดกเท่า ๆ กันตามมาตรา 1629 (1) ประกอบด้วยมาตรา 1633[20]

2.4.1.2 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2 ปรากฏอยู่ในมาตรา 1629 (2) คือ บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก

---

[18] บุญเพราะ แสงเทียน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 16*, น.76-77.

[19] เฉลิมวุฒิ สาระกิจ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 17*

[20] บุญเพราะ แสงเทียน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 16*, น.86.

Ref. code: 25615901031236MKU

กรณีมารดานั้นไม่เป็นปัญหา เนื่องจากบุตรย่อมเป็นทายาทโดยธรรมของมารดาเสมอ ไม่ว่ามารดาจะมีคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 บัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น...” ดังนั้นเมื่อบุตรตาย หญิงผู้ให้กำเนิดแก่บุตรนั้นย่อมเป็นทายาทลำดับที่ 2 ของบุตรตามมาตรา 1629 (2) เสมอ

ส่วนกรณีบิดาที่มีสิทธิรับมรดกของบุตรมี 4 กรณี คือ

1) กรณีที่บิดาสมรสกับมารดาของบุตรตามกฎหมาย

2) กรณีที่อยู่กันกับมารดาของบุตรโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส ต่อมาเมื่อบุตรเกิดแล้วบิดาได้สมรสกับมารดาของบุตรตามมาตรา 1547

3) กรณีที่บิดาได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1548

4) กรณีที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรตามมาตรา 1547 ประกอบด้วยมาตรา 1555

อย่างไรก็ดี การที่บิดาที่รับรองบุตรนอกกฎหมายว่าเป็นบุตรตนตามมาตรา 1527มีผลให้บุตรนั้นเป็นผู้สืบสันดานของบิดา มีสิทธิรับมรดกของบิดา แต่ไม่ทำให้บิดาเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของบุตร ดังนั้นเมื่อบุตรตายบิดาไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตร เพราะบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ถือว่าเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2 ตามมาตรา 1629 (2) นอกจากนี้ บิดาบุญธรรมหรือผู้รับบุตรบุญธรรมย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรมเมื่อบุตรบุญธรรมตายตามมาตรา 1598/29

2.4.1.3 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3 ตามมาตรา 1629 (3) คือ พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หมายถึง พี่น้องที่เกิดจากบิดามารดาเดียวกันตามความเป็นจริงตามสายโลหิต แม้บิดาจะได้สมรสกับมารดาหรือไม่ก็ตาม

2.4.1.4 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 4

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 4 ตามมาตรา 1629 (4) คือ พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

(1) กรณีพี่น้องร่วมมารดาเดียวกัน กรณีนี้ไม่มีปัญหา เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 บัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชายให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น...” ดังนั้นพี่น้องร่วมมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดกย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาเจ้ามรดกเช่นเดียวกับเจ้ามรดก

Ref. code: 25615901031236MKU

(2) กรณีพี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน กรณีนี้การเป็นพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันแต่ต่างมารดากับเจ้ามรดก ทั้งนี้บิดาจะเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกหรือพี่น้องร่วมบิดาของเจ้ามรดกหรือไม่ไม่สำคัญ แต่พิจารณาว่าเป็นพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันตามความเป็นจริงโดยสายโลหิตเป็นสำคัญ

2.4.1.5 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 5

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 5 ตามมาตรา 1629 (5) คือ ปู่ ย่า ตา ยาย ของเจ้ามรดก ปู่ ย่า ตา ยาย หมายถึง บุพการีของเจ้ามรดก ปู่ คือบิดาของบิดา ย่า คือมารดาของบิดา ตา คือบิดาของมารดา ยาย คือมารดาของมารดา แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงพี่น้องของปู่ ย่า ตา ยาย แม้ว่าปกติจะเรียกว่า ปู่ ย่า ตา และยายเหมือนกันก็ตาม

ปัญหาต่อไปมีว่าการเป็นปู่ ย่า ตา ยายนี้ จะต้องเป็นปู่ ย่า ตา ยายโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เช่น บิดาของบิดามิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของบิดา จะถือว่าเป็นปู่หรือไม่ กรณีนี้แม้มารดาของบิดามิได้จดทะเบียนสมรสกับบิดาของบิดา แต่มารดาของบิดาก็ย่อมเป็นย่าของเจ้ามรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 เพราะมารดาย่อมเป็นมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตรเสมอ แม้มารดาของบิดามิได้จะทะเบียนสมรสกับบิดาของบิดาของบุตรเจ้ามรดกก็ตาม

2.4.1.6 ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 6

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 6 ตามมาตรา 1629 (6) คือ ลุง ป้า น้า อา ของเจ้ามรดก

ลุง หมายถึง พี่ชายของบิดาหรือพี่ชายของมารดา

ป้า หมายถึง พี่สาวของบิดาหรือพี่สาวของมารดา

น้า หมายถึง น้องสาวหรือน้องชายของมารดา

อา หมายถึง น้องสาวหรือน้องชายของบิดา

อนึ่ง ลุง ป้า น้า อานี้ไม่จำกัดว่าเป็นพี่น้องร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาหรือร่วมบิดามารดาเดียวกันกับบิดามารดาของเจ้ามรดก

2.4.1.7 ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส

ปรากฏอยู่ในมาตรา 1629 วรรค 2 บัญญัติว่า “คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรมภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635”

มาตรา 1629 วรรค 2 หมายความว่า ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกนั้นนอกจากทายาทโดยธรรมซึ่งมี 6 ลำดับ ตามมาตรา 1629 วรรคหนึ่งแล้ว ยังมีทายาทโดยธรรมอีกประเภทหนึ่งซึ่งไม่ได้เป็นญาติตามสายโลหิตของผู้ตาย คือ ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส โดยคู่

Ref. code: 25615901031236MKU

สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ของเจ้ามรดกจะเป็นทายาทของเจ้ามรดกและมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกเสมอ ไม่ว่าเจ้ามรดกจะมีทายาทลำดับใดที่มีสิทธิรับมรดกยังมีชีวิตอยู่ก็ตาม กฎหมายได้บัญญัติส่วนแบ่งในมรดกที่จะตกแก่คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1635 อนึ่งคู่สมรสที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกนั้นจะต้องเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1457 เท่านั้น เพราะมาตรา 1457 บัญญัติว่า “การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมีได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น”[21]

2.4.2 การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม

การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมนั้นอาศัยหลักกฎหมายที่ว่าด้วย “หลักญาติสนิทตัดญาติห่าง” สามารถพิจารณาได้จากการที่มาตรา 1630 วรรคหนึ่ง บัญญัติยืนยันหลักกฎหมายนี้โดยบัญญัติว่า “ตราบใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ยังไม่ขาดสายแล้วแต่กรณีในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายเลย”แต่หลักกฎหมายนี้มีข้อยกเว้นตามมาตรา 1629 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “... ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรค 2...” หมายความว่า หลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นตามมาตรา 1630 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “แต่ความในวรรคก่อนนี้มิให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะที่มีผู้สืบสันดานคนใดยังมีชีวิตหรือมีผู้รับมรดกแทนที่กัน แล้วแต่กรณี และมีบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ ในกรณีเช่นนั้นให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร”

สรุปได้ว่า หลักในการรับมรดกของเจ้ามรดกใช้หลักญาติสนิทตัดญาติห่าง แต่หลักดังกล่าวไม่ตัดบิดามารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ของเจ้ามรดก กล่าวคือ ในระหว่างทายาทโดยธรรมลำดับที่ (1)-(6) หากทายาทโยธรรมลำดับใดมีชีวิตอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกตาย ทายาทลำดับต้นจะได้รับมรดก ส่วนทายาทลำดับอื่นจะถูกตัดมิให้รับมรดก แต่ทั้งนี้หากมีทายาทลำดับ (1) เป็นผู้รับมรดกแล้ว และทายาท (2) ยังมีชีวิตอยู่ ทายาทลำดับ (2) จะได้รับมรดกด้วยในส่วนเท่าๆกันและทายาททุกๆลำดับตั้งแต่ลำดับที่ (1)-(6) จะต้องรับมรดกร่วมกับ (7) คือคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกที่ยังมีชีวิตอยู่เสมอ[22] ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การแบ่งมรดกของทายาทโดยธรรม ในลำดับและชั้นต่างๆ

1. ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทโดยธรรมในลำดับชั้นต่าง ๆ หลายชั้น ผู้มีสิทธิรับมรดก ได้แก่ ทายาทโดยธรรมในลำดับต้น ส่วนทายาทลำดับรองลงมาไม่มีสิทธิรับมรดก ยกเว้น

---

[21] *เพิ่งอ้าง*, น.87-93.

[22] *เพิ่งอ้าง*, น.80.

Ref. code: 25615901031236MKU

กรณีผู้ตายมีทายาทโดยธรรมทั้งลำดับที่ 1 และ 2 (ผู้สืบสันดานและบิดามารดา) กฎหมายบัญญัติให้บิดาและมารดามีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายในสัดส่วนที่เท่าๆกับบุตรของผู้ตาย

2. กรณีผู้ตายมีคู่สมรสที่ถูกต้องตามกฎหมาย และยังมีชีวิตอยู่แม้ผู้ตายจะมีทายาทโดยธรรมในลำดับใดก็ตาม คู่สมรสมีสิทธิได้รับมรดกเสมอ แต่ต้องแบ่งสินสมรสระหว่างผู้ตายกับคู่สมรสออกก่อน จากนั้นนำสินสมรสในส่วนของผู้ตายไปแบ่งในระหว่างทายาทตามหลักเกณฑ์ดังนี้

2.1 ถ้าผู้ตายมีทายาทโดยธรรมในลำดับที่ 1 (ผู้สืบสันดาน) คู่สมรสจะมีสิทธิได้รับมรดกเสมือนหนึ่งว่าเป็นบุตรของผู้ตาย

2.2 ถ้าผู้ตายมีทายาทโดยธรรมในลำดับที่ 2 (บิดามารดา) หรือมีทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3 (พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน) คู่สมรสมีสิทธิได้รับมรดกครึ่งหนึ่ง

2.3 ถ้าผู้ตายมีทายาทโดยธรรมลำดับที่ 4 (พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน) หรือมีทายาทโดยธรรมลำดับที่ 5 (ปู่ ย่า ตา ยาย) หรือมีทายาทโดยธรรมลำดับที่ 6 (ลุง ป้า น้า อา) คู่สมรสมีสิทธิได้รับมรดก 2 ใน 3 ส่วน

2.4 ถ้าผู้ตายไม่มีทายาทโดยธรรมอยู่เลย คงมีแต่คู่สมรส มรดกทั้งหมดตกแก่คู่สมรสแต่เพียงผู้เดียว

3. กรณีมีทายาทโดยธรรมในลำดับเดียวกันหลายคน ให้ทายาทโดยธรรมเหล่านั้นได้รับมรดกคนละส่วนเท่า ๆ กัน

4. กรณีมีผู้สืบสันดานหลายชั้นในระหว่างทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ผู้สืบสันดานชั้นที่ใกล้ชิดเจ้ามรดกเท่านั้นที่มีสิทธิในมรดก ผู้สืบสันดานชั้นถัดไปจะมีสิทธิได้รับมรดกก็แต่เฉพาะการรับมรดกแทนที่[23]

2.4.3 ความหมายของผู้รับพินัยกรรมและสิทธิในการรับมรดกและความรับผิดของผู้รับพินัยกรรม

2.4.3.1 ผู้รับพินัยกรรม

ผู้รับพินัยกรรม คือ บุคคลที่มีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมซึ่งผู้ตายได้แสดงเจตนาเผื่อตายไว้ว่าตนประสงค์ยกทรัพย์สินให้แก่ผู้รับพินัยกรรม และให้มีผลเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แต่หากเป็นการยกทรัพย์สินให้แก่กันในขณะที่มีชีวิตอยู่จะเป็นกรณีการให้โดยเสน่หาหาใช่

---

[23] สำนักงานอัยการจังหวัดทุ่งสง, “ใครมีสิทธิรับมรดก,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2561, จาก http://www.ts.ago.go.th/index.php/knowledge/168-kaimeesitrubmoradok.

Ref. code: 25615901031236MKU

เรื่องพินัยกรรมไม่[24] ผู้รับพินัยกรรมอาจเป็นทายาทโดยธรรมขอเจ้ามรดกหรือเป็นบุคคลอื่นที่มิใช่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกก็ได้ เนื่องจากเจ้ามรดกมีสิทธิที่จะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินของตนให้กับผู้ใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลโดยมรดกตามพินัยกรรมจะตกแก่ผู้รับพินัยกรรมทันทีที่ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย[25] อย่างไรก็ตาม หากเจ้ามรดกไม่มีทายาทโดยธรรมและเจ้ามรดกก็ไม่ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินของตนอันเป็นทรัพย์มรดกให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้วทรัพย์มรดกดังกล่าวจะตกเป็นของแผ่นดินทันทีตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1753[26]

2.4.3.2 สิทธิในการรับมรดกและความรับผิดของผู้รับพินัยกรรม

ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีสองประเภท คือ ทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม โดยผู้รับพินัยกรรมนั้นเป็นผู้มีสิทธิดีกว่าทายาทโดยธรรม เนื่องจากทายาทโดยธรรมจะมีสิทธิได้รับมรดกแต่เฉพาะกรณีที่เจ้ามรดกมิได้ทำพินัยกรรมไว้หรือแต่เฉพาะทรัพย์มรดกส่วนที่เหลือจากพินัยกรรมเท่านั้น อย่างไรก็ดีผู้ทำพินัยกรรมอาจระบุให้ผู้รับพินัยกรรมมีหน้าที่บางประการด้วย เช่น ผู้ทำพินัยกรรมอาจกำหนดพินัยกรรมให้ผู้รับพินัยกรรมชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของผู้ทำพินัยกรรมด้วย[27] นอกจากนี้ผู้รับพินัยกรรมยังอาจจะมีความรับผิดอันหมายถึงหน้าที่ที่จะต้องชดใช้หนี้สินของผู้ตายด้วยโดยผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไปจะมีความรับผิดเช่นเดียวกับทายาทโดยธรรม ส่วนผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะจะมีสิทธิและความรับผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเฉพาะอย่างที่ตนได้รับ สิทธิเช่นเดียวกับทายาทโดยธรรมนั้น หมายถึง สิทธิที่ทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไปจะได้รับขึ้นอยู่กับความมากน้อยของทรัพย์สินที่เจ้ามรดกมีอยู่ในเวลาที่ถึงแก่ความตายเช่นเดียวกัน โดยผู้รับพินัยกรรมประเภทนี้มีสิทธิได้รับมรดกแต่เพียงเท่าที่เจ้ามรดกระบุให้ในพินัยกรรมเท่านั้น ส่วนผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะมีสิทธิและความรับผิดเกี่ยวกับ

---

[24] ชาคริต กู้มานะชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15*, น.3-5.

[25] อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), น.64.

[26] สุพจน์ กู้มานะชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14*, น.55.

[27] พินัย ณ นคร, กฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2558), น.70-72.

Ref. code: 25615901031236MKU

ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างที่เจ้ามรดกระบุยกให้ดังนั้นหนี้สินที่ผู้รับพินัยกรรมประเภทนี้จะต้องรับผิดจึงเป็นทรัพย์สินชิ้นดังกล่าวเท่านั้น[28]

2.5 การเสียสิทธิในการรับมรดก

การเสียสิทธิในการรับมรดกมีกฎหมายวางหลักไว้ในมาตรา 1599 วรรคสอง “ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” กล่าวคือทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกได้ตามกฎหมาย 2 ประการ คือ

1. การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. การเสียสิทธิตามกฎหมายอื่น เช่น ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย เป็นต้น

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะอธิบายถึงการเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น โดยจำแนกออกได้เป็น 4 ประการด้วยกัน คือ

2.5.1 การถูกกำจัดมิให้รับมรดก

การกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการลงโทษทายาทที่ประพฤติชั่วต่อเจ้ามรดกหรือต่อทายาทอื่น เป็นเหตุให้หมดความเป็นทายาทไปโดยผลของกฎหมาย การถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามบรรพ 6 มี 2 กรณีคือ กรณีตามมาตรา 1605 ซึ่งมีที่มาจากกฎหมายลักษณะมรดกเก่าของไทยและกฎหมายต่างประเทศ ส่วนกรณีตามมาตรา 1606 มีที่มาจากกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส รวมถึงประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นเดิม[29]

2.5.2 การถูกตัดมิให้รับมรดก

การตัดมิให้รับมรดกบัญญัติไว้ในมาตรา 1608

มาตรา 1608 บัญญัติว่า “เจ้ามรดกจะตัดทายาทโดยธรรมของตนคนใดมิให้ได้รับมรดกก็ได้” ไม่มีการตัดผู้รับพินัยกรรมมิให้ได้รับมรดก ซึ่งสามารถสรุปหลักได้ว่าการตัดมิได้รับมรดกนั้นมุ่งเฉพาะทายาทโดยธรรมเท่านั้น ทายาทโดยธรรมได้แก่บุคคลตามมาตรา 1629 อนึ่งการ

---

[28] เพรียบ หุตางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560), น.126-127.

[29] ปุญญิศา สุวัณณะสังข์, “ปัญหาการฆ่าหรือพยายามฆ่าทายาทตามมาตรา 1606(1),” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2556), น.22.

Ref. code: 25615901031236MKU

ตัดมิให้รับมรดกตาม มาตรา 1608 เจ้ามรดกจะตัดทายาทโดยธรรมของตนคนใดมิให้รับ มรดกก็ได้แต่ด้วยแสดงเจตนาชัดแจ้งโดยพินัยกรรม หรือโดยทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ และตัวทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจน แต่กรณีบุคคลใดได้ทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์มรดกเสียทั้งหมดแล้ว ให้ถือว่าบรรดาทายาทโดยธรรมผู้ที่มิได้รับประโยชน์จากพินัยกรรมจะถือเป็นผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกทั้งสิ้น

การตัดมิให้รับมรดกแบ่งย่อยเป็น 2 ประเภท คือ

1. การตัดมิให้รับมรดกโดยชัดแจ้ง มาตรา 1608 วรรค แรก
2. การตัดมิให้รับมรดกโดยปริยาย มาตรา 1608 วรรคท้าย

2.5.2.1 วิธีการตัดมิให้รับมรดก

(1) โดยพินัยกรรม ต้องเขียนไว้ให้ชัดเจน ไม่เคลือบคลุม พินัยกรรมต้องสมบูรณ์ตามกฎหมายและต้องเป็นพินัยกรรมฉบับท้ายสุด

(2) โดยทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรมอบไว้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่

การตัดมิให้รับมรดกตามมรตรา 1608 นี้ ตัวทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจนการตัดทายาทโดยธรรมโดยวิธีทำเป็นหนังสือมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีผลทันทีเมื่อได้ทำโดยถูกต้องตามกฎหมายมิใช่มีผลต่อเมื่อเจ้ามรดกตาย นอกจากนี้การทำหนังสือตัดมิให้รับมรดกยังหาได้มีกฎหมายบังคับไว้โดยตรงหรือโดยปริยายว่าให้ต้องทำในสถานที่ราชการเท่านั้น เนื่องจากมิได้มีกฎหมายห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติราชการในวันหยุดราชการ อนึ่ง การตัดมิให้รับมรดกหาได้มีกฎหมายบัญญัติให้มีการรับมรดกแทนที่ได้ไม่ การที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมมีผลเป็นการตัดทายาทโดยธรรมมิให้รับมรดกตามมาตรานี้ด้วย

2.5.2.2 การถอนการตัดมิให้รับมรดก

กฎหมายวางหลักให้สามารถถอนการตัดมิให้รับมรดกได้ตามมาตรา 1609 ว่าการแสดงเจตนาตัดมิให้รับมรดกนั้นจะถอนเสียก็ได้ แต่ถ้าการตัดมิให้รับมรดกนั้นได้ทำโดยพินัยกรรม จะถอนเสียได้ก็แต่โดยพินัยกรรมเท่านั้น แต่ถ้าการตัดมิให้รับมรดกได้ทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ การถอนจะทำตามแบบใดแบบหนึ่งตามที่บัญญัติ ไว้ใน มาตรา 1608 (1) หรือ (2) ก็ได้

2.5.3 การสละมรดก

การสละมรดกนี้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 1612 ถึงมาตรา 1619 โดย มาตรา 1612 บัญญัติว่า “การสละมรดกนั้นต้องแสดงเจตนาชัดแจ้งเป็นหนังสือมอบให้ไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ”

Ref. code: 25615901031236MKU

มาตรา 1613 “การสละมรดกนั้น จะทำแต่เพียงบางส่วน หรือทำโดยมี เงื่อนไข หรือเงื่อนเวลาไม่ได้

การสละมรดกนั้น จะถอนเสียมิได้”

2.5.3.1 หลักการสำคัญของการสละมรดก

การสละมรดกเป็นการเสียสิทธิในการรับมรดก เป็นสิทธิของทายาทและเป็นการแสดงเจตนาของทายาท ดังนั้นการสละมรดกจะสละให้บุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจงให้ใครไม่ได้ และจะสละมรดกก่อนเจ้ามรดกตายไม่ได้ อีกทั้งการสละมรดกนั้น จะทำแต่เพียงบางส่วน หรือทำโดยมี เงื่อนไข หรือเงื่อนเวลาไม่ได้

2.5.3.2 บุคคลที่มีสิทธิสละมรดก

ทายาทที่มีสิทธิสละมรดก ได้แก่ ทายาทโดยธรรม และทายาทผู้รับพินัยกรรม โดยผู้ที่จะสละมรดกได้จะต้องเป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกด้วย

2.5.3.3 วิธีการสละมรดก

มาตรา 1612 การสละมรดกนั้น ต้องแสดงเจตนาชัดแจ้งเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ กล่าวคือ

1) ต้องแสดงเจตนาชัดแจ้งเป็นหนังสือ มอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

2) ทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยต้องแสดงเจตนาชัดแจ้งเป็นหนังสือ มอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

เมื่อทายาทสละมรดกโดยชอบตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดแล้วจะถอนการสละไม่ได้ ตามมาตรา 1613 วรรค 2 ซึ่งวางหลักว่า “การสละมรดกนั้น จะถอนเสียมิได้” อย่างไรก็ดี หากทายาททำการสละมรดกโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากวิธีที่กฎหมายกำหนด เช่น ทำเป็นหนังสือแต่มิได้มอบหนังสือนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความแต่ลงลายมือชื่อทายาทนั้นเพียงฝ่ายเดียว การสละมรดกดังกล่าวจะไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย

2.5.3.4 ผลของการสละมรดก

มรดกในส่วนของทายาทที่สละนั้น กลับมาเป็นกองมรดก และการสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย และผู้สืบสันดานของทายาทผู้สละมรดกมีสิทธิสืบมรดกแทนได้ตามมาตรา 1615 และการสละมรดกนั้นมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย

มาตรา 1615 วางหลักว่า “เมื่อทายาทโดยธรรมคนใดสละมรดก ผู้สืบสันดานของทายาทคนนั้นสืบมรดกได้ตามสิทธิของตน และชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากับส่วนแบ่งที่ผู้สละ มรดกนั้นจะได้รับแต่ผู้สืบสันดานนั้น ต้องไม่ใช่ผู้ที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือ ผู้อนุบาล แล้วแต่กรณี ได้บอกสละมรดกโดยสมบูรณ์ในนามของผู้สืบสันดานนั้น

Ref. code: 25615901031236MKU

การสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย และผู้สืบสันดานของทายาทผู้สละมรดกมีสิทธิสืบมรดกแทนได้”

2.5.3.5 การสละมรดกในอนาคต

การสละมรดกอันพึงจะได้รับในอนาคตไม่สามารถกระทำได้ตามที่กฎหมายวางหลักไว้ในมาตรา 1619 ว่า “ผู้ใดจะสละหรือจำหน่ายจ่ายโอนโดยประการใดซึ่งสิทธิอันหากจะมีในภายหน้าในการสืบมรดกผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นไม่ได้” ดังนั้น การสละมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่กรรมจึงขัดต่อมาตรา 1619 เป็นผลให้การสละมรดกนั้นเสียไปและไม่มีทางแสดงเจตนาให้กลับมีผลขึ้นได้อีก หากภายหลังที่เจ้ามรดกถึงแก่กรรมแล้วทายาทยังมีความตั้งใจสละมรดกอยู่เช่นเดิมจะต้องมีการแสดงเจตนาใหม่ให้ถูกต้องตามมาตรา 1612 อีกครั้งหนึ่งการสละมรดกจึงจะมีผลผูกพันทายาท

2.5.3.6 การสละมรดกของบุคคลผู้ไร้ความสามารถ

ปรากฏในมาตรา 1611 ทายาทซึ่งเป็นผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดทำการงานของตนเองได้ตามความหมายแห่งมาตรา 32 แห่ง ประมวลกฎหมายนี้ จะทำการดั่งต่อไปนี้ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณีและได้รับอนุมัติจากศาลแล้วคือ

(1) สละมรดก

(2) รับมรดกอันมีค่าภาระติดพันหรือเงื่อนไข[30]

2.5.4 การเสียสิทธิการรับมรดกโดยผลของอายุความ

การเสียสิทธิในการรับมรดกโดยอายุความถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 1755 วางหลักว่า “อายุความหนึ่งปีนั้น จะยกขึ้นต่อสู้ได้ก็แต่โดยบุคคลซึ่งเป็นทายาท หรือบุคคลซึ่งชอบที่จะใช้สิทธิของทายาทหรือโดยผู้จัดการมรดก” อนึ่ง การฟ้องร้องเพื่อขอแบ่งทรัพย์มรดกในระหว่างผู้ที่เป็นทายาทของเจ้ามรดกเป็นอีกกรณีหนึ่งที่ส่งผลต่อการเสียการเสียสิทธิในการรับมรดก กล่าวคือหากทายาทฝ่ายใดที่ต้องแพ้คดีในการฟ้องเรียกเอาทรัพย์มรดกย่อมถือได้ว่าทายาทคนนั้นเสียสิทธิในการรับมรดกด้วย[31]

---

[30] เฉลิมวุฒิ สาระกิจ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 17*

[31] ชาคริต กู้มานะชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15*, น.13-64.

Ref. code: 25615901031236MKU

2.6 การกำจัดมิให้รับมรดก

การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการเสียสิทธิในการรับมรดกโดยผลของการกระทำของทายาทซึ่งมีสาเหตุมาจากการกระทำอันไม่เหมาะสม กฎหมายจึงลงโทษทายาทซึ่งกระทำการเช่นนั้น โดยกำจัดสิทธิของทายาทในการรับมรดกของเจ้ามรดก เช่น ทายาทยักยอกทรัพย์มรดก หรือทำตัวเป็นปฏิปักษ์ เช่น เนรคุณต่อเจ้ามรดก มีผลให้ทายาทผู้นั้นต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกโดยผลแห่งกฎหมาย แต่การกำจัดมิให้รับมรดกนี้กฎหมายประสงค์จะกำจัดมิให้รับมรดกเพียงแต่ตัวของทายาทโดยธรรมที่กระทำการไม่เหมาะสมเท่านั้น หาได้กำจัดรวมไปถึงผู้สืบสันดานของทายาทผู้นั้นไม่ กล่าวคือ ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดนั้นอาจสืบมรดกแทนที่ได้เสมือนหนึ่งทายาทคนนั้นได้ตายไปแล้ว แต่ทรัพย์สินซึ่งผู้สืบสันดานของทายาทรับมรดกนี้ ทายาทนั้นจะไม่มีสิทธิที่จะจัดการและใช้ได้

การกำจัดมิให้รับมรดก ปรากฏอยู่ในมาตรา 1605 และ 1606 อันมีผลมาจากการกระทำของทายาทสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1. การยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก
2. เป็นบุคคลไม่สมควรจะรับทรัพย์มรดก

กล่าวคือ การกระทำอันไม่เหมาะสมซึ่งทำให้ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะสำคัญ ในลักษณะแรก การกระทำอันไม่เหมาะสมนั้นเป็นไปในที่ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก ตามมาตรา 1605 วางหลักไว้ว่า “ทายาทคนใดยักย้าย หรือปิดบังทรัพย์มรดกเท่าส่วนที่ตนจะได้หรือมากกว่านั้น โดยฉ้อฉล หรือรู้อยู่ว่า ตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทคนอื่น ทายาทคนนั้นต้องถูกกำจัด มิให้ได้รับมรดกเลย แต่ถ้าได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้ ทายาทนั้นต้องถูกกำจัดมิให้ได้มรดกเฉพาะส่วนที่ได้ยักย้ายหรือปิดบังไว้นั้น

มาตรานี้มิให้บังคับแก่ผู้รับพินัยกรรม ซึ่งผู้ตายได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ในอันที่จะได้รับทรัพย์สินนั้น”

ความสำคัญแห่งการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก “จะต้องกระทำโดย

1. กลฉ้อฉล
2. รู้อยู่ว่าเป็นการเสื่อมประโยชน์ของทายาทอื่น

มีข้อยกเว้นตามวรรคท้ายของมาตรานี้ว่า ถ้าผู้ยักยอกหรือปิดบังเป็นผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ ได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์สิน ซึ่งผู้ทำได้พินัยกรรมไว้ให้เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างแล้ว ทายาทผู้นั้นก็ไม่ถูกกำจัดมิให้ได้รับทรัพย์มรดกตามพินัยกรรม

Ref. code: 25615901031236MKU

การกระทำในลักษณะนี้เป็นผลเสียโดยตรงต่อทายาทคนอื่น ๆ เนื่องจากเมื่อทรัพย์มรดกของผู้ตายถูกยักย้ายหรือปิดบังไปก็จะทำให้การสืบทราบถึงความมีอยู่ของทรัพย์มรดกกระทำได้ยากขึ้น ในบางกรณีอาจไม่มีผู้ใดนอกจากทายาทซึ่งได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกไปรู้ว่าทรัพย์สินบางอย่างหรือบางรายการเป็นส่วนหนึ่งของกองมรดกของผู้ตายด้วย จึงทำให้ทรัพย์สินนั้นมิได้ถูกนำมารวบรวมในกองมรดก อันมีผลกระทบต่อการแบ่งปันมรดกให้บรรดาทายาทอย่างแน่นอน เนื่องจากทายาทอาจได้รับส่วนแบ่งน้อยลง ทั้งนี้ หากทรัพย์สินที่ได้ถูกปิดบังหรือยักย้ายไปถูกรวบรวมมาอยู่ในกองมรดกก็จะทำให้ส่วนแบ่งของทายาทมีมากขึ้น เมื่อการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกมีผลกระทบต่อทายาทอื่น ๆ หรือทำให้ทายาทอื่นเสียประโยชน์ นอกจากทายาทซึ่งได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกจะต้องรับผิดในมูลละเมิดโดยจะต้องนำทรัพย์มรดกซึ่งได้ยักย้ายหรือปิดบังไปนั้นคืนสู่กองมรดกแล้ว ทายาทซึ่งได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกยังจะต้องถูกกฎหมายลงโทษโดยถูกกำจัดสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดก[32] อย่างไรก็ดี กรณีทายาทหรือผู้จัดการมรดกไปขอรับมรดกโดยไม่แจ้งว่ายังมีทายาทอื่นอีกหรือไม่แจ้งให้ทายาทอื่นทราบไม่เป็นการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก หรือกรณีที่ทายาทโดยธรรมเบิกความในคดีขอจัดการมรดกว่าเจ้ามรดกมีทรัพย์สินเพียงเท่าที่เบิกความถึง แต่ความจริงมีมากกว่า ยังไม่พอฟังว่าปิดบังทรัพย์มรดก เนื่องจากคดีขอตั้งผู้จัดการมรดกประเด็นแห่งคดีมีว่า สมควรตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกหรือไม่ ส่วนทรัพย์มรดกมีมากน้อยเท่าใดไม่ใช่ข้อสำคัญ

ผลจากการกำจัดมิให้รับมรดกเพระเหตุยักย้ายปิดบังทรัพย์มรดกตามมาตรา 1605 มีดังนี้

(1) ทายาทผู้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกเท่าส่วนที่ตนจะได้หรือมากกว่านั้นต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลย

(2) ทายาทผู้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้ ต้องถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกเฉพาะส่วนที่ตนได้ยักย้ายหรือปิดบังไว้นั้น ขึ้นอยู่กับเจตนาและการกระทำของทายาทผู้นั้นว่าได้ยักย้ายปิดทรัพย์มรดกมากน้อยเพียงไร กรณีที่กฎหมายใช้คำว่าถูกกำจัดมิให้ได้มรดกเฉพาะส่วนที่ได้ยักย้ายหรือปิดบัง หมายความถึงทรัพย์สินที่ทายาทนั้นจะได้รับต้องนำมาคำนวณราคาเปรียบเทียบกับส่วนที่ถูกยักย้ายหรือปิดบัง เพราะถ้าทรัพย์สินที่ถูกยักย้ายหรือปิดบังมีราคาเท่ากันหรือมากกว่าส่วนทรัพย์มรดกที่ทายาทผู้นั้นจะได้รับทายาทนั้นต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลยและต้อง

---

[32] พินัย ณ นคร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2555), น.158.

Ref. code: 25615901031236MKU

คืนทรัพย์สินที่ตนยักย้ายหรือปิดบังนั้นกลับสู่กองมรดก แต่ถ้าทายาทผู้นั้นยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้ทายาทนั้นจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกเฉพาะส่วนที่มีราคาเท่ากับที่ตนได้ยักย้ายหรือปิดบัง และราคาทรัพย์สินเฉพาะส่วนนี้จะต้องส่งกลับคืนสู่กองมรดกเพื่อแบ่งปันให้กับทายาทคนอื่น ๆ ต่อไป สำหรับผู้ที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลยจะไม่ได้รับส่วนแบ่งซึ่งทายาทอื่นถูกกำจัด แต่ถ้าเป็นผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเฉพาะส่วนทายาทนั้นจะยังคงมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกของทายาทอื่นที่ถูกกำจัดตามส่วนแบ่งที่ตนมีสิทธิอยู่ อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่มีทายาทอื่นมีสิทธิได้รับมรดกที่ถูกกำจัดเลย มรดกในส่วนนั้นย่อมตกแก่แผ่นดิน[33] การสละมรดกยังมีข้อสังเกตที่สำคัญ คือ

1. การถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรานี้ คือ การที่ทายาทยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก เป็นเหตุให้หมดความเป็นทายาทไปโดยผลของกฎหมาย ซึ่งการปิดบังหรือยักย้ายดังกล่าวนี้ได้กระทำขึ้นภายหลังเจ้ามรดกตายแล้วเท่านั้น ผิดกับ มาตรา 1606 ที่อาจเกิดก่อนหรือหลังเจ้ามรดกตายก็ได้ ผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัด ตามมาตรา 1605 ไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 แต่อาจสืบมรดกได้ตามมาตรา 1607 และมาตรา 1615

2. คำว่า ทายาท ตามมาตรานี้ หมายถึงทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไปตามมาตรา 1603, 1651, (1) เพราะตามมาตรา 1605 วรรคท้าย ยกเว้นไม่ให้ใช้บังคับเฉพาะผู้รับพินัยกรรมเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างตามมาตรา 1651 (2) เท่านั้น

ผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป (มาตรา 1651 (1)) ได้แก่ ผู้มีสิทธิรับมรดกทั้งหมดของเจ้ามรดกหรือ ตามเศษส่วนหรือตามส่วนที่เหลือแห่งทรัพย์มรดก

3. การ “ยักย้าย” ทรัพย์มรดก หมายถึงการเคลื่อนที่ โยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่อยู่รวมถึงการนำเอาทรัพย์มรดกไปจากกองมรดกด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม ด้วยเหตุนี้การทำลายทรัพย์มรดกเสียแม้จะทำให้ทายาทอื่นเสียประโยชน์ก็ไม่ใช่การยักย้าย เพราะการยักย้ายยังคงต้องมีตัวทรัพย์มรดกอยู่

การ ปิดบัง ทรัพย์มรดก คือการปิดไว้ กำบังไว้ แต่ไม่ถึงขนาดเอาทรัพย์มรดกไปเสียจากกองมรดก เพียงแต่ปกปิดไม่ให้ผู้อื่นรู้ว่ามีทรัพย์มรดกอยู่ก็ถูกกำจัดแล้ว กรณีอย่างไร

---

[33] มัทยา จิตติรัตน์, กฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), น.126-128.

Ref. code: 25615901031236MKU

จึงจะเป็นการปิดบังทรัพย์มรดกเป็นปัญหา เนื่องจากการนิ่งโดยไม่บอกใครว่ามีทรัพย์มรดกอยู่ไม่น่าจะเป็นการปิดบังได้ เพราะทายาทไม่มีหน้าที่ต้องบอกกล่าวให้บุคคลอื่นรู้ว่าทรัพย์มรดกอะไรบ้าง ทรัพย์มรดกที่ปิดบังจึงอาจมีได้ทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ แต่มีข้อสำคัญว่าตัวทรัพย์นั้นต้องมีอยู่จริง

คำว่า ฉ้อฉล หมายถึง เจตนาทุจริตเพื่อประโยชน์อันมิควรมีควรได้และหมายถึง กรณีการฉ้อฉลทายาทอื่นเท่านั้น เช่น เอาทรัพย์มรดกไปโดยตั้งใจจะเอาไปเป็นของตนเองไม่ให้ทายาทอื่นรู้ แต่ถ้าทำไปโดยสุจริต เช่น ตั้งใจเก็บไว้เพื่อไม่ให้สูญหาย หรือเอาไปโดยเปิดเผยเพื่อใช้สอยเพียงชั่วคราวและตั้งใจนำมาคืนเพราะถือว่าตนก็มีสิทธิใช้สอยในฐานะทายาทคนหนึ่ง เช่นนี้แม้จะทำให้ทรัพย์มรดกเคลื่อนย้ายก็ถือไม่ได้ว่าเป็นการฉ้อฉลหรือทุจริต หรือทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทอื่นจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะต้องถูกกำจัด

การให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทอื่น หมายถึง การทำให้ประโยชน์ที่ทายาทอื่นพึงได้รับจากทรัพย์นั้นต้องสูญเสียหรือลดน้อยลงไป เช่น ทำให้ทรัพย์มรดกนั้นเสียหาย แม้จะไม่เป็นการฉ้อฉลทายาทอื่นแต่อาจมีผลทำให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้

4. การถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นไม่ได้หมายความว่า ผู้ถูกกำจัดจะไม่ได้รับแต่เฉพาะทรัพย์สินที่ตนได้ทำการยักย้ายหรือปิดบัง แต่หมายถึงการถูกกำจัดมิให้รับมรดกในส่วนแห่งมรดกที่ทายาทนั้นพึงได้รับ ถ้าส่วนที่ทายาทยักย้ายหรือปิดบังเท่ากับหรือมากกว่าส่วนที่ทายาทมีสิทธิจะได้รับ ทายาทนั้นก็ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลย แต่ถ้าส่วนที่ยักย้ายหรือปิดบังน้อยกว่าส่วนที่ทายาทนั้นมีสิทธิจะได้รับก็ต้องถูกกำจัดเพียงส่วนที่ยักย้ายหรือปิดบัง

การถูกกำจัดมิให้รับมรดกประเภทนี้ มีได้เฉพาะมรดกที่มีทายาทร่วมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ถ้ามีทายาทเพียงคนเดียว การกระทำที่เป็นการฉ้อฉลทายาทอื่น หรือทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทอื่นย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้จึงไม่อาจมีการกำจัดมิให้รับมรดกได้

5. การถูกกำจัดมิให้รับมรดก ตามมาตรา 1605 วรรคหนึ่ง นั้นไม่ได้ระบุว่าให้ใช้บังคับแต่เฉพาะทายาทประเภทใดจึงต้องใช้บังคับแก่ทายาททุกประเภททั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม แต่มาตรา 1605 วรรคสอง มีบทยกเว้นมิให้ใช้กับผู้รับพินัยกรรมที่ได้รับทรัพย์เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างในการที่จะได้รับทรัพย์นั้นเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า แม้การกระทำของผู้รับพินัยกรรมดังกล่าวจะเข้าหลักเกณฑ์ที่ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกแต่ผู้รับพินัยกรรมนั้นก็ยังคงมีสิทธิได้รับทรัพย์เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างตามที่พินัยกรรมได้ระบุไว้ ทรัพย์เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง หมายถึง

Ref. code: 25615901031236MKU

ทรัพย์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวจะเอาทรัพย์อื่นมาแทนไม่ได้ เช่น รถยนต์ส่วนบุคคลยี่ห้อฮอนด้า หมายเลขทะเบียน 8ว – 9393 กรุงเทพมหานคร เป็นต้น[34]

ส่วนการกระทำอีกลักษณะหนึ่งที่ทำให้ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกของเจ้ามรดกนั้น คือการกระทำการอันฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรมของสังคม ตามมาตรา 1606 เช่น การฆ่าหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดก หรือการฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำ เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์มรดก เป็นต้น การกระทำอันไม่เหมาะสมในลักษณะนี้บางอย่างอาจมีผลกระทบต่อประโยชน์ในทางทรัพย์สินของทายาทอื่นๆ เช่น การฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำ เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์มรดก ในขณะที่การกระทำบางอย่างอาจมิได้มีผลกระทบต่อประโยชน์ในทางทรัพย์สินของทายาทคนอื่น ๆ เพียงแต่ว่าเป็นการกระทำที่สังคมยอมรับไม่ได้ เช่น เมื่อทายาทคนใดฆ่าหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดก ทายาทคนอื่นๆก็ยังมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกเช่นเดิม แต่การกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ฝ่าฝืนจริยธรรม กฎหมายจึงต้องกำจัดทายาทซึ่งได้กระทำการเช่นนั้นมิให้รับมรดกของเจ้ามรดก การถูกกำจัดมิให้รับมรดกโดยการกระทำการในลักษณะนี้เรียกว่า การถูกกำจัดมิให้รับมรดกโดยกระทำการฐานเป็นผู้ไม่สมควร[35]ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606

มาตรา 1606 วางหลักไว้ว่า “บุคคลดังต่อไปนี้ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร

(1) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนากระทำ หรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

(2) ผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดกหาว่าทำความผิดโทษประหารชีวิตและตนเองกลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า มีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ

(3) ผู้ที่รู้แล้วว่า เจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่ข้อนี้มิให้ใช้บังคับถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบสิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็นคนวิกลจริตไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือถ้าผู้ที่ฆ่านั้นเป็นสามีภริยาหรือผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของตนโดยตรง

---

[34] เฉลิมชัย เกษมสันต์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), น.142-144.

[35] พินัย ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 32*, น.158.

Ref. code: 25615901031236MKU

(4) ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำ หรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมดซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์มรดก หรือไม่ให้กระทำการดังกล่าวนั้น

(5) ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมด

เจ้ามรดกอาจถอนข้อกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรเสียก็ได้โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร”

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากทายาทเป็นผู้มีความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งใน 5 ประการดังกล่าวมาแล้วนี้ กฎหมายถือว่าทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ดี ในการต่อไปเจ้ามรดกอาจจะถอนข้อกำจัดเป็นผู้ไม่สมควรเสียก็ได้ โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร[36] การให้อภัยแก่ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรเป็นการที่เจ้ามรดกแสดงเจตนาให้ปรากฏออกมาว่าตนประสงค์จะให้ทายาทคนนั้นพ้นจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรและมีสิทธิได้รับมรดกดังเดิม โดยการที่เจ้ามรดกแสดงเจตนาให้อภัยแก่ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรนี้ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ ต้องทำเป็นหนังสือเจ้ามรดกจะเขียนเองหรือให้ผู้อื่นเขียนให้ก็ได้แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อเจ้ามรดกไว้เป็นสำคัญ

ผลจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกเพราะเหตุเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 ก็คือทายาทนั้นจะไม่ได้รับมรดกเลยเสมือนหนึ่งไม่มีทายาทผู้นั้น การคำนวณส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกจึงไม่ต้องคำนึงถึงทายาทผู้ถูกกำจัดนั้น อย่างไรก็ตาม หากผู้ที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีผู้สืบสันดานให้การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการเฉพาะตัวจึงให้มีการสืบมรดกกันได้ สำหรับกรณีผู้สืบสันดานซึ่งได้รับมรดกแทนที่นั้นอาจเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถของผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกซึ่งต้องอยู่ในความปกครองหรืออยู่ในความอนุบาลของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกถ้าหากเป็นกรณี เช่นนี้ มาตรา 1607 ได้บัญญัติห้ามมิให้ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีอำนาจในการจัดการหรือใช้ทรัพย์สินนั้น ดังนั้นกรณีเช่นนี้จึงต้องมีการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1548[37] อย่างไรก็ดีการถูกกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรตาม มาตรา 1606 นี้ ถ้าหากผู้ถูกกำจัดมี 2 ฐานะ คือ เป็นทั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม บุคคลนั้นย่อมถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งสองฐานะและย่อมสิ้นสิทธิในการรับมรดกทั้งหมด และไม่มีฐานะเป็นทายาทอีกต่อไป

ปัญหาต่อไปมีว่า ทรัพย์มรดกตามสิทธิที่เคยมีอยู่ของทายาทก่อนที่จะถูกกำจัดนั้นจะนำไปแบ่งให้กับบุคคลใด ในการพิจารณาปัญหานี้จะต้องพิจารณาว่าเหตุกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเกิดขึ้น

---

[36] วงษ์ ช่อวิเชียร, มรดกและพินัยกรรม, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายวงษ์ ช่อวิเชียร (ม.ป.ส., 2541), น.9-11.

[37] เฉลิมชัย เกษมสันต์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 34*, น.128-129.

Ref. code: 25615901031236MKU

ก่อนหรือเกิดขึ้นหลังจากเจ้ามรดกตายจึงจะพิจารณาได้ว่าต้องจัดการกับทรัพย์มรดกอย่างไร มีแนววินิจฉัยของนักกฎหมายแบ่งออกเป็น 3 แนวทางดังนี้

แนวทางแรก เป็นแนวทางตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่า การกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1606 อาจเกิดก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย การรับมรดกแทนที่ผู้ถูกกำจัดมิให้รับ มรดกนั้น ไม่ว่ากรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายก็ต้องบังคับตามมาตรา 1607(ฎ.5611/2554) ถ้ายึดตามแนวคำพิพากษาฎีกานี้ ผลของการกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1605 และมาตรา 1606 ไม่ว่าเกิดก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เป็นกรณีที่ต้องปรับใช้กับมาตรา 1607 โดยตรง กล่าวคือ ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้สืบสายโลหิตแท้จริงหรือบุตรบุญธรรมของทายาทผู้ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปได้[38]

แนวทางที่สอง รศ.ดร.พินัย ณ นคร ได้ให้ความเห็นว่า กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายต้องนำหลักการรับมรดกแทนที่มาตรา 1639 มาปรับใช้โดยตรง กล่าวคือ ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ลำดับ 3 ลำดับ 4 หรือลำดับ 6 เท่านั้นที่จะสามารถรับมรดกแทนที่ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้ ส่วนกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย เป็นกรณีที่ต้องนำมาตรา 1607 มาปรับใช้ เพราะมาตรา 1607 บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตาย แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่น่าเป็นบัญญัติเอกเทศที่ไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่ เพราะถ้าถือเช่นนั้นก็เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยากว่าเหตุใดผลทางกฎหมายจึงแตกต่างกันระหว่างการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและการถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย เช่น การถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายกฎหมายให้สิทธิผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดรับมรดกแทนที่ได้เฉพาะทายาทโดยธรรมที่เป็นผู้สืบสันดานโดยตรงเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ (ผู้สืบสันดานโดยตรง หมายถึง ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยแท้จริงของผู้นั้น) แต่ในกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายกฎหมายกลับให้บุตรบุญธรรมสืบมรดกได้และยังให้สืบสิทธิตามพินัยกรรมได้ด้วย จึงเห็นได้ว่าแม้กฎหมายจะให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายสามารถสืบสิทธิแทนทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก แต่กฎหมายก็น่าจะประสงค์ให้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่ ดังนั้นมาตรา 1607 จึงเป็นเพียงตัวเชื่อมโยงไปยังมาตรา 1639 กล่าวคือ ถ้อยคำที่ว่า “ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว” กฎหมายให้ถือเสมือนว่าทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายนั้นได้ตายไปแล้วในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย กรณีจึงเข้าลักษณะเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1639 คือ ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นได้ “ถึงแก่ความ

---

[38] ปุญญิศา สุวัณณะสังข์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 29*, น.66-70.

Ref. code: 25615901031236MKU

ตายก่อนเจ้ามรดกตาย” ทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นรับมรดกแทนที่ได้ และเมื่อเป็นกรณีที่ถูกโยงกลับมายังมาตรา 1639 ก็ย่อมหมายความว่าต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อื่นซึ่งกำหนดเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ด้วย เช่น เฉพาะผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ลำดับ 3 ลำดับ 4 หรือลำดับ 6 ที่มีสิทธิสืบสิทธิแทน และการให้ผู้สืบสันดานโดยตรงมีสิทธิรับมรดกแทนนั้นจำกัดอยู่เพียงทายาทโดยธรรมเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับเรื่องการสละมรดกก็จะเห็นได้ชัดว่าแม้แต่ในกรณีผู้รับพินัยกรรมสละมรดกที่เป็นการเสียสิทธิด้วยความสมัครใจของผู้รับพินัยกรรมเองโดยที่ผู้รับพินัยกรรมมิได้กระทำการใดอันไม่สมควร กฎหมายก็ยังไม่ให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมสืบมรดกแทน จึงสะท้อนเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ไม่ประสงค์ให้มีการสืบสิทธิแทนแม้ผู้รับพินัยกรรมจะมิได้กระทำการอันใดไม่สมควรกฎหมายก็ยังไม่ให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมสืบสิทธิแทน ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่กฎหมายจะให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมสืบสิทธิแทนผู้รับพินัยกรรมที่เสียสิทธิในพินัยกรรมโดยการถูกกำจัดมิให้รับมรดกซึ่งเกิดจากการกระชั่วหรือการกระทำอันไม่สมควรของผู้รับพินัยกรรม และเมื่อพิเคราะห์โครงสร้างการวางตำแหน่งของบทบัญญัติบรรพ 6 ก็เป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างสับสนทางความคิดอยู่มาก เช่น บทบัญญัติมาตรา 1605 และมาตรา 1606 ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการกำจัดมิให้รับมรดกกลับนำไปบัญญัติรวมกับบทบัญญัติอื่นในหมวดที่ชื่อว่า “การเป็นทายาท” แทนการกำหนดหมวดที่ชื่อว่า การกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการเฉพาะ ทั้งที่บทบัญญัติเรื่องการตัดมิให้รับมรดกและการสละมรดกมีการกำหนดชื่อหมวดเป็นการเฉพาะว่า “การตัดมิให้รับมรดก” และ “การสละมรดกและอื่น ๆ” ตามลำดับ

หากยึดตามแนวทางนี้ กรณีที่ทายาทโดยธรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเป็น กรณีที่ต้องนำมาตรา 1639 มาปรับใช้โดยตรง และเมื่อปรับใช้มาตรา 1639 ผู้สืบสันดานโดยตรงจะรับมรดกแทนที่ได้เฉพาะเมื่อทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ลำดับ 3 ลำดับ 4 หรือลำดับ 6 เท่านั้น แต่ถ้าถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายต้องนำมาตรา 1607 มาปรับใช้ กล่าวคือ มาตรา 1607 ให้ถือเสมือนว่าทายาทที่ถูกกำจัดตายไปแล้วก็จะมาเข้าเงื่อนไขของมาตรา 1639 คือ ทายาทโดยธรรมตายก่อนเจ้ามรดก จึงให้ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ลำดับ 3 ลำดับ 4 หรือลำดับ 6 รับมรดกแทนที่ ดังนั้น บุตรบุญธรรมจึงสืบมรดกของทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกไม่ได้ และกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนหรือหลังเจ้ามรดกตาย ก็ไม่สามารถรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกกันได้ เพราะกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะมิให้มีการรับสิทธิหรือสืบสิทธิแทนผู้รับพินัยกรรมที่เสียสิทธิในการรับมรดก[39]

---

[39] พินัย ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 32*, น.210-212.

Ref. code: 25615901031236MKU

แนวทางที่สาม ศ.เกียรติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ให้ความเห็นว่า กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายต้องนำหลักเรื่องการรับมรดกแทนที่มาปรับใช้กรณีทายาทโดยธรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดก โดยให้ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ลำดับ 3 ลำดับ 4 หรือลำดับ 6 ซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายรับมรดกแทนที่ทายาทผู้ถูกกำจัดนั้นได้ แต่ถ้าผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกก็ไม่สามารถนำเรื่องการรับมรดกแทนที่มาปรับใช้ได้ ต้องถือว่าข้อกำหนดพินัยกรรมส่วนนั้นใช้บังคับไม่ได้ ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมจึงเข้าสืบมรดกไม่ได้ ต้องนำทรัพย์มรดกมาแบ่งให้ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกตามสัดส่วนต่อไป[40] กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว ทั้งในกรณีทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดก ต้องถือว่าเป็นเรื่องที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังที่มรดกตกทอดมายังทายาทที่ถูกกำจัดแล้วตามมาตรา 1607 ที่ให้ถือเสมือนหนึ่งว่าทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกตายไปภายหลังเจ้ามรดกตาย คือ ให้ถือว่าผู้ถูกกำจัดตายแม้ไม่ได้ตายตามความเป็นจริง เมื่อพิเคราะห์โครงสร้างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 จะพบว่าบทบัญญัติเรื่องการเสียสิทธิในการเป็นทายาท บัญญัติไว้ในลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป ซึ่งใช้ได้ทั้งกับมรดกที่มีพินัยกรรมและมรดกที่ไม่มีพินัยกรรม แต่การรับมรดกแทนที่เป็นบทบัญญัติในลักษณะ 2 เรื่องสิทธิโดยธรรมในการรับมรดกเท่านั้น ดังนั้น การนำเรื่องทั่วไปตามมาตรา 1607 ซึ่งใช้ได้กับการกำจัดทั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมไปเชื่อมโยงกับมาตรา 1639 ซึ่งใช้กับทายาทโดยธรรมเท่านั้นจึงเป็นการตีความขัดกับโครงสร้างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยตรง และมาตรา 1607 พูดถึง ทายาท คือ ต้องเป็นทายาทมาก่อน แล้วเสียสิทธิเพราะถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตาย แต่กรณีผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายความเป็นทายาทไม่เคยมีมาก่อนเลย แต่ถ้าผู้รับพินัยกรรมรับมรดกมาแล้วย่อมเป็นทายาทตามมาตรา 1607 และหากผู้รับพินัยกรรมนั้นถูกกำจัดภายหลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมนั้นก็สืบมรดกของผู้รับพินัยกรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกต่อไปได้เหมือนหนึ่งว่าผู้รับพินัยกรรมตาย

หากยึดตามแนวทางนี้กรณีทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเฉพาะผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ลำดับ 3 ลำดับ 4 หรือลำดับ 6 เท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ แต่กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานทุกประเภทของผู้รับพินัยกรรมและทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายย่อมสืบมรดกได้ต่อไปได้[41]

---

[40] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), น.97.

[41] ปุญญิศา สุวัณณะสังข์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 29*, น.66-70.

Ref. code: 25615901031236MKU

กล่าวโดยสรุป คือ ในกรณีที่เหตุกำจัดเกิดก่อนเจ้ามรดกตายมีผลคือ

1. หากทายาทผู้ถูกกำจัดนั้นเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับ 1, 3, 4, 6 ตามมาตรา 1629ถ้าทายาทนั้นมีผู้สืบสันดานโดยตรง ก็ให้ผู้สืบสันดานโดยตรงนั้นรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ประกอบมาตรา 1643 ถ้าหากไม่มีผู้สืบสันดานโดยตรงมรดกส่วนที่ถูกกำจัดนั้นย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมอื่นที่เหลือซึ่งอาจจะเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับเดียวกันกับทายาทผู้ถูกกำจัดที่ยังมีชีวิตอยู่ หรืออาจจะเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับถัดลงไป หากไม่มีทายาทโดยธรรมลำดับเดียวกันดังกล่าว หรือตกทอดแก่แผ่นดินตามมาตรา 1753

2. ถ้าทายาทผู้ถูกกำจัดเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับ 2 หรือ 5 ตามมาตรา 1629 แม้ทายาทนั้นจะมีผู้สืบสันดานโดยตรงก็ห้ามมิให้มีการรับมรดกแทนที่ตามบทบัญญัติของมาตรา 1641 ดังนั้นมรดกของทายาทผู้ถูกกำจัดดังกล่าว จึงตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมอื่นที่ยังคงอยู่หรือตกทอดแก่แผ่นดินตาม มาตรา 1753 แล้วแต่กรณี

3. ถ้าทายาทผู้ถูกกำจัดเป็นผู้รับพินัยกรรม แม้ผู้รับพินัยกรรมนั้นมีผู้สืบสันดานโดยตรงก็ต้องห้ามมิให้มีการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1642 เป็นผลให้มรดกส่วนนั้นต้องตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมหรือตกทอดแก่แผ่นดินแล้วแต่กรณีตามมาตรา 1699

ในกรณีที่เหตุกำจัดเกิดหลังเจ้ามรดกตายมีผลดังนี้

เมื่อเหตุกำจัดเกิดหลังเจ้ามรดกตายจะมีช่วงเวลาหนึ่งที่มรดกตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา 1599 วรรคแรก และ มาตรา 1673 หากแต่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามกฎหมายในภายหลังตามมาตรา 1607 กฎหมายได้บัญญัติให้ผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดซึ่งอาจจะเป็นทายาทโดยธรรมลำดับใดก็ได้ และยังรวมถึงผู้รับพินัยกรรมด้วยสืบมรดกต่อไปได้เสมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว ซึ่งผู้สืบสันดานที่จะเข้ามาสืบมรดกนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรง เพราะไม่ได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเหมือนเช่นเรื่องการรับมรดกแทนที่ ดังนั้นถ้าหากทายาทผู้ถูกกำจัดมีบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมก็สามารถสืบมรดกได้ เพราะบุตรบุญธรรมนั้นก็คือผู้สืบสันดานของผู้รับบุตรบุญธรรมตามมาตรา 1627[42]

ปัญหาต่อมาคือการสืบมรดกตามมาตรา 1607 ใช้เฉพาะการถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1606 เท่านั้นหรือไม่ หรือรวมถึงการถูกกำจัดมิให้ได้มรดกตามมาตรา 1605 ด้วย ปัญหานี้

---

[42] ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, ทายาทโดยธรรมและการเสียสิทธิในมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), น.63-64.

Ref. code: 25615901031236MKU

ได้รับการวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539 ว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1605 หลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานสืบมรดกต่อไปได้ตามมาตรา 1607 ถ้าการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์นั้นมีขึ้นก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความย่อมไม่ถือว่าเป็นการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก และทายาทย่อมจะไม่ถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกตามมาตรา 1605 เพราะหากเจ้ามรดกยังไม่ตายย่อมยังไม่เกิดทรัพย์มรดกขึ้น แต่ถ้าหากการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินยังคงอยู่จนกระทั่งถึงเวลาที่เจ้ามรดกตายทรัพย์สินนั้นย่อมเป็นมรดกทันทีและตกทอดแก่ทายาทเป็นผลให้การกระทำนั้นอาจเป็นการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกตามความในมาตรา 1605 ได้

อนึ่งบุคคลที่จะถูกกำจัดให้รับมรดกตามมาตรา 1605 หมายถึงเฉพาะแต่บุคคลที่เป็นทายาทของเจ้ามรดกและยังมีชีวิตอยู่ขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ดังนั้นถ้าผู้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกมิใช่ทายาทของเจ้ามรดกแต่เป็นเพียงผู้สืบสิทธิของทายาทของเจ้ามรดก บุคคลนั้นย่อมไม่ต้องถูกกำจัดไม่ให้รับมรดก ทายาทที่ถูกกำจัดตามมาตรา 1605 นี้ เป็นการถูกำจัดเพราะยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกภายหลังจากที่เจ้ามรดกตายแล้ว ดังนั้น จึงมีการอภัยกันไม่ได้ และผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ไม่ได้ตามมาตรา 1639 แต่สืบมรดกต่อไปตามมาตรา 1607 ได้

การกำจัดมิให้รับมรดกในฐานะเป็นผู้ไม่สมควรนี้มีข้อแตกต่างกับการกำจัดมิให้รับมรดกฐานยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก คือ การกำจัดมิให้รับมรดกในฐานเป็นผู้ไม่สมควร เป็นการถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลย แต่การถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกนั้นอาจถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นบางส่วนได้ ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่ง คือ การถูกกำจัดฐานยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกไม่อาจมีการให้อภัยได้ แต่การถูกกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรเจ้ามรดกสามารถให้อภัยเป็นลายลักษณ์อักษรได้ และข้อแตกต่างประการสุดท้าย การกำจัดฐานเป็นผู้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกนั้นใช้เฉพาะกับทายาทโดยธรรมเท่านั้นไม่บังคับถึงผู้รับพินัยกรรมด้วย แม้ผู้รับพินัยกรรมจะยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมก็ไม่ถูกกำจัดสิทธิ แต่การกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรใช้บังคับได้ทั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม

บุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1607 นี้ หมายถึงบุคคลที่ถูกกำจัดฐานปิดบังทรัพย์มรดกหรือยักย้ายทรัพย์มรดก ตามมาตรา 1605 และบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร ตามมาตรา 1606 เมื่อทายาทคนใดถูกกำจัดมิให้รับมรดกแล้วทายาทคนนั้นเท่านั้นที่จะรับมรดกของเจ้ามรดกไม่ได้ แต่ถ้าทายาทนั้นมีผู้สืบสันดานผู้สืบสันดานก็รับมรดกแทนที่หรือสืบ

Ref. code: 25615901031236MKU

มรดกต่อผู้ถูกกำจัดได้กฎหมายไม่ตัดสิทธิผู้สืบสันดานโดยกฎหมายให้ถือว่าเหมือนกับผู้ถูกกำจัดได้ตายไปแล้ว ผู้สืบสันดานจึงเข้ามารับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกต่อไปได้[43]

กล่าวโดยสรุป คือ

1. การถูกกำจัดตามมาตรา 1606 เป็นเหตุที่เกิดจากความประพฤติส่วนตัวของทายาทที่ถูกกำจัดซึ่งไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือจะเกี่ยวกับทรัพย์สินบ้างก็เป็นเรื่องพินัยกรรม คือ การทำลาย การเพิกถอน หรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำพินัยกรรม

2.การถูกกำจัดอาจเกิดก่อนหรือภายหลังมรดกตายแล้วก็ได้

กรณีอาจเกิดก่อนเจ้ามรดกตาย คือ ตามมาตรา 1606 (1) (2) (4) และ (5) ส่วนกรณีเกิดภายหลังเจ้ามรดกตายแล้ว คือ มาตรา 1605 และมาตรา 1606 (1) (2) (3) และ (5) นอกจากนี้บุคคลที่ถูกกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรานี้ อาจเป็นทายาทโดยธรรมผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป หรือผู้รับพินัยกรรมเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างก็ได้ เพราะตามมาตรา 1606 ไม่มีข้อยกเว้นไว้ รวมความว่า บุคคลใดที่มีสิทธิรับมรดกก็อาจถูกกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 ได้ทั้งสิ้น

3. กรณีตามมาตรา 1606 (1) หมายความว่า ทายาทผู้ถูกกำจัดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษฐานฆ่าหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดก หรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนโดยเจตนา ดังนั้น การต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาหรือประมาทก็ไม่ถูกกำจัดตามข้อนี้

4. กรณีตามมาตรา 1606 (2) คำว่า ฟ้อง หมายความถึง การที่ทายาทฟ้องคดีด้วยตนเองเท่านั้น ถ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์แม้ทายาทเป็นผู้เสียหายในคดีนั้นก็ไม่ถูกกำจัด แต่การที่ทายาทยื่นคำขอเข้าเป็นโจทย์ร่วมกับพนักงานอัยการแม้มิใช่เป็นการเริ่มคดีด้วยตนเองก็ตามก็น่าจะถือว่าทายาทเป็นผู้ฟ้องตามความหมายนี้ ส่วนความผิดโทษประหารชีวิตนั้นไม่จำกัดว่าเป็นความผิดฐานใด

5. กรณีตามมาตรา 1606 (3) ต้องได้ความว่า เจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนาถ้าเป็นเรื่องถูกทำให้ตายโดยประมาทไม่เจตนาย่อมไม่อยู่ในความหมายนี้ และทายาทต้องรู้ว่าเจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนาด้วย แต่หากว่าเจ้ามรดกถูกทำให้ตายโดยประมาทแม้ความจริงจะถูกฆ่าโดยเจตนา

---

[43] ศุภกิจ แย้มประชา, ย่อหลักกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัตน์การพิมพ์, 2556), น.106-107.

Ref. code: 25615901031236MKU

ทายาทจึงไม่ร้องเรียนเพราะเข้าใจว่าเจ้ามรดกถูกทำให้ตายโดยประมาทตามที่ตนได้รู้มาก็ย่อมไม่เข้าตามอนุมาตรานี้

6. กรณีตามมาตรา 1606 (4) คำว่า ฉ้อฉล ไม่ได้หมายความถึงการฉ้อฉลตามมาตรา237 หรือกลฉ้อฉล ตามมาตรา 159 ถึงมาตรา 163 แต่มีความหมายอย่างธรรมดาว่า “ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าวเพื่อให้เขาหลงผิด”

การถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1606 มีผลให้ผู้ถูกกำจัดหมดสิทธิรับมรดกผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดรับมรดกแทนที่ได้ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว ถ้าผู้ถูกกำจัดไม่มีผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดรับมรดกแทนที่ได้ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว และถ้าผู้ถูกกำจัดไม่มีผู้สืบสันดานจะต้องนำทรัพย์มรดกในส่วนของทายาทที่ถูกกำจัดนั้นแบ่งปันแก่ทายาทอื่นในลำดับเดียวกัน หรือให้มรดกส่วนนั้นตกแก่ทายาทในลำดับถัดไปหรือตกทอดแก่แผ่นดินแล้วแต่กรณี[44]

กล่าวโดยสรุปคือผลของการถูกกำจัดมิให้รับมรดก อาจแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ ผลจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก และฐานเป็นผู้ไม่สมควรรับมรดก

ผลการถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก ก็คือทายาทผู้นั้นเสียสิทธิในมรดกส่วนของตนไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วนขึ้นอยู่กับว่ายักย้ายหรือปิดบังมากน้อยเท่าใดและต้องคืนทรัพย์มรดกส่วนนั้นกลับคืนสู่กองมรดกเพื่อนำไปแบ่งให้กับทายาทคนอื่นตามส่วนที่จะพึงได้ต่อไป คือถ้ายักย้ายหรือปิดบังมากกว่าหรือเท่ากับส่วนที่ตนจะได้รับสิทธิก็จะถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลย แต่ถ้ายักย้ายหรือปิดบังน้อยกว่าส่วนที่ตนควรได้รับก็จะถูกกำจัดเฉพาะส่วน และส่วนที่ถูกกำจัดนั้นจะต้องนำไปจัดแบ่งให้ทายาทคนอื่นๆตามสิทธิต่อไป นอกจากนี้ในกรณีผู้ตายมีคู่สมรสในการจัดแบ่งทรัพย์มรดกร่วมกับทายาทโดยธรรมลำดับส่วนจะต้องนำหลักเกณฑ์ตามมาตรา 1269 และมาตรา 1635 มาพิจารณาประกอบด้วย

ส่วนผลของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น มีผลทำให้ผู้ถูกกำจัดหมดสิทธิรับมรดกไปทั้งหมดไม่ว่าจะในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม แต่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ได้หากเป็นกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายดังได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการรับมรดกแทนที่ ส่วนในกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของผู้นั้นมีสิทธิสืบมรดกได้ตามมาตรา 1607

ส่วนการแบ่งมรดกสำหรับทายาทอื่นนั้นแบ่งกันตามปกติเสมือนไม่มีทายาทคนที่ถูกกำจัดอยู่เลยมิใช่การนำส่วนของทายาทที่ถูกกำจัดไปเฉลี่ยให้ทายาทอื่น อนึ่งการกำจัดมิให้รับมรดก

---

[44] เฉลิมชัย เกษมสันต์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 34*, น.151-156.

Ref. code: 25615901031236MKU

ฐานเป็นผู้ไม่สมควรรับมรดกนี้ใช้บังคับทั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมทุกลักษณะไม่เหมือนกับการถูกกำจัดเพราะยักย้ายปิดบังมรดก ดังนั้น แม้จะเป็นทายาทซึ่งมีสิทธิรับพินัยกรรมในทรัพย์เฉพาะอย่าง หากถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรก็ย่อมมีผลให้ผู้รับพินัยกรรมนั้นเสียสิทธิที่จะได้รับทรัพย์เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างตามพินัยกรรมด้วย[45]

[45] อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.110-113.

Ref. code: 25615901031236MKU

บทที่ 3
การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายต่างประเทศ

หลักเรื่องการกำจัดบุคคลที่ไม่สมควรมิให้ได้รับมรดกนั้นเป็นหลักการที่มีมาตั้งแต่สมัยโรมัน หากแต่กฎหมายโรมันนั้นนั้นต่างกับกฎหมายปัจจุบันเนื่องจากการกำจัดทายาทมิให้รับมรดกนั้นจะส่งผลให้มรดกตกเป็นของรัฐมิใช่ให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นมีการรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดก หรือหากทายาทที่ถูกกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรไม่มีผู้สืบสันดานก็ให้นำไปเข้ากองมรดกเพื่อแบ่งสัดส่วนให้กับทายาทอื่นๆเหมือนในกฎหมายของประเทศต่างๆในปัจจุบัน

กฎหมายเรื่องการสืบมรดกของไทยนั้นเป็นกฎหมายใหม่ที่มิได้มีมาก่อนในกฎหมายตราสามดวง แต่ได้มีการร่างขึ้นใหม่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยร่างให้เหมือนกับกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประมวลแพ่งของเยอรมัน ฝรั่งเศส สวิสส์ และประเทศอื่นๆ แต่ปัจจุบันกฎหมายต่างประเทศเช่นกฎหมายญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมัน ซึ่งผู้เขียนได้ทำการศึกษาในบทนี้ได้มีการแก้ไขกฎหมายใหม่ดังจะได้ทำการกล่าวรายละเอียดต่อไป ในปัจจุบันกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวไม่ได้แบ่งแยกการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกออกจากกันแบบกฎหมายไทยที่กรณีทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายจะใช้บทบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่ในการให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นเข้ารบมรดกแทนที่ทายาทที่ถูกกำจัด แต่หากเป็นกรณีที่ทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติเรื่องการสืบมรดกมาปรับใช้แทน แต่กฎหมายต่างประเทศในสามประเทศที่กล่าวมาข้างต้นใช้บทบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่ได้กับทั้งกรณีที่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยจะอธิบายเป็นรายประเทศไปดังต่อไปนี้

Ref. code: 25615901031236MKU

ตารางที่ 3.1 การรับมรดกแทนที่ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศ	ใช้บังคับกับกรณี	ทายาทที่ถูกกำจัด	ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัด
ญี่ปุ่น	ทายาทตายก่อนเจ้ามรดก ถูกตัดมิให้รับมรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก	ผู้สืบสันดานและพี่น้องของเจ้ามรดก	ผู้สืบสันดานโดยตรง (ตามสายโลหิต)
ฝรั่งเศส	ทายาทตายก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก	ทายาทโดยธรรมไม่จำกัดประเภท	ผู้สืบสันดานโดยตรง (ตามสายโลหิต)
เยอรมนี	ทายาทตายก่อนหรือพร้อมเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก	ผู้สืบสันดาน, บิดามารดาและปู่ ย่า ตายาย ของเจ้ามรดก	ผู้สืบสันดานโดยตรง (ตามสายโลหิต)

3.1 การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายญี่ปุ่น

กฎหมายญี่ปุ่นก่อนยุคสมัยใหม่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายจีนโบราณ แต่ญี่ปุ่นได้รับเอากฎหมายสมัยใหม่เข้ามาหลังสงครามโลกครั้งสอง รัฐบาลเมจิได้มุ่งเน้นที่จะสร้างระบบการตรากฎหมายแบบสมัยใหม่ทำให้ระบบกฎหมายของญี่ปุ่นมีความทันสมัยเพิ่มมากขึ้นจากการรับเอากฎหมายจากต่างประเทศเข้ามาโดยรับเอากฎหมายจากกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออก โดยเฉพาะกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส อีกทั้งหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดในปีพุทธศักราช 2488 ญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลทางกฎหมายแบบอเมริกันจึงได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายครอบครัวบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงและการเคารพสิทธิส่วนบุคคล[1] เหตุผลอีกประการหนึ่งคือญี่ปุ่นต้องการที่จะแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัยเพื่อที่จะเจรจาเรื่องสนธิสัญญาที่ทำให้ญี่ปุ่นเสียเปรียบกับ

[1] ตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ, “ความเป็นมาเกี่ยวกับระบบกฎหมายญี่ปุ่น,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม2561, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/admin_souvanee/ewt_dl_link.php?nid=1979.

Ref. code: 25615901031236MKU

ประเทศตะวันตกโดยประมวลกฎหมายแพ่งฉบับแรกร่างขึ้นตามแบบประมวลกฎหมายเยอรมันแบ่งออกเป็น 5 ส่วน[2]

3.1.1 การสืบทอดมรดกและพินัยกรรม

ตามหลักกฎหมายมรดกของประเทศญี่ปุ่นนั้นหลักการส่วนมากจะคล้ายกฎหมายมรดกของประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น การตกทอดของทรัพย์มรดกถ้าหากผู้ตายได้เขียนพินัยกรรมไว้ก่อนที่ตนจะถึงแก่ความตายมรดกนั้นจะได้รับการแบ่งตามที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมดังกล่าว แต่ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้การสืบทอดมรดกจะต้องกระทำตามบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งหรืออีกนัยหนึ่งคือการสืบทอดโดยผลทางกฎหมาย ซึ่งจะอธิบายในหัวข้อถัดไป แต่กรณีที่ผู้ตายเป็นชาวต่างชาติการแบ่งมรดกระหว่างทายาทจะต้องใช้กฎหมายตามสัญชาติของบุคคลนั้นเป็นเกณฑ์หาได้ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในการบังคับใช้ไม่

3.1.2 บุคคลที่เป็นทายาทตามกฎหมาย

ตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นบุคคลที่เป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย ได้แก่ คู่สมรส, ผู้สืบสันดาน, ผู้บุพการีอันประกอบด้วยบิดามารดาหรือปู่ย่าตายายของเจ้ามรดก และพี่น้องของเจ้ามรดก อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าบุคคลทั้งหมดข้างต้นจะเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกร่วมกันทุกลำดับ ในลำดับของทายาททางกฎหมายทั้งหมดนี้ คู่สมรสที่ถูกต้องตามกหมายของเจ้ามรดกเท่านั้นที่จะเป็นทายาททางกฎหมายที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกเสมอ ทายาทลำดับอื่นจะได้รับมรดกร่วมกับคู่สมรสของเจ้ามรดกตามลำดับชั้นคล้ายกับประมวลกฎหมายไทยเรื่องหลักญาติสนิทตัดญาติห่าง หากแต่กฎหมายญี่ปุ่นนั้นให้ทายาทชั้นผู้สืบสันดานตัดทายาทชั้นบุพการีด้วยซึ่งเป็นจุดที่แตกต่างจากกฎหมายไทย โดยอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

(1) กรณีเจ้ามรดกมีคู่สมรสและผู้สืบสันดานที่ยังมีชีวิตอยู่ เฉพาะแต่คู่สมรสและผู้สืบสันดานเท่านั้นที่จะเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย เนื่องจากบิดามารดา ปู่ย่าตายายและพี่น้องของเจ้ามรดกจะไม่ถือเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย

(2) กรณีเจ้ามรดกมีผู้สืบสันดานแต่ไม่มีคู่สมรส เฉพาะแต่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกเท่านั้นที่จะเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย

---

[2] The Editors of Encyclopaedia Britannica, “Japanese Civil Code,” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561, จาก https://www.britannica.com/topic/Japanese-Civil-Code.

Ref. code: 25615901031236MKU

(3) กรณีเจ้ามรดกมีคู่สมรสแต่ไม่มีผู้สืบสันดาน คู่สมรสและผู้บุพการีอันประกอบด้วยบิดามารดาหรือปู่ย่าตายายของเจ้ามรดกเท่านั้นที่เป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย

(4) กรณีเจ้ามรดกมีคู่สมรสแต่ไม่มีผู้สืบสันดาน และไม่มีผู้บุพการีที่ยังมีชีวิตอยู่ คู่สมรสและพี่น้องของเจ้ามรดกจะเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย

(5) กรณีเจ้ามรดกไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดาน และผู้บุพการีที่ยังมีชีวิตอยู่ มีเพียงพี่น้องของเจ้ามรดกเท่านั้นที่ยังมีชีวิตอยู่ พี่น้องของเจ้ามรดกจะเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย

(6) ในกรณีที่เป็นบุตรนอกสมรส บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกจะเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมายของบิดาที่เป็นเจ้ามรดกต่อเมื่อเจ้ามรดกได้รับเด็กเป็นบุตรก่อนถึงแก่ความตายโดยการรับเป็นบุตรบุญธรรมหรือรับเป็นบุตรตามสายโลหิต และ

(7) กรณีบุตรติดของคู่สมรสจากการสมรสเดิมของคู่สมรสของเจ้ามรดกจะไม่มีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับมรดกของเจ้ามรดก เว้นแต่กรณีเจ้ามรดกรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมก่อนที่เจ้ามรดกจะถึงแก่ความตาย[3]

3.1.3 การแบ่งมรดกของทายาททางกฎหมาย

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมีการกำหนดส่วนแบ่งที่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมายแต่ละคนจะได้รับไว้อย่างชัดเจนแต่สัดส่วนการแบ่งนั้นแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1635 ของไทย เนื่องจากคู่สมรสจะได้รับมรดกอย่างน้อยที่สุดครึ่งหนึ่งเสมอ หรืออาจได้รับสองในสาม หรือสามในสี่ส่วนแล้วแต่กรณีขึ้นอยู่กับว่าทายาทที่ได้รับมรดกร่วมกับคู่สมรสของเจ้ามรดกเป็นทายาทในลำดับชั้นใด ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งคือบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วนั้นมีสิทธิได้รับมรดกเพียงครึ่งหนึ่งของมรดกที่บุตรชอบด้วยกฎหมายได้รับหาได้มีสิทธิรับมรดกในสัดส่วนเท่าๆกับกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกไม่ ดังจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) กรณีเจ้ามรดกมีคู่สมรสและผู้สืบสันดานที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย คู่สมรสจะได้รับมรดกในสัดส่วนครึ่งหนึ่งของกองมรดกในขณะที่มรดกอีกครึ่งหนึ่งที่เหลือจะแบ่งกันระหว่างผู้สืบสันดานในสัดส่วนที่เท่าๆกัน

(2) กรณีเจ้ามรดกมีคู่สมรสแต่ไม่มีผู้สืบสันดาน เป็นผลให้คู่สมรสและผู้บุพการีของเจ้ามรดกเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย คู่สมรสของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกสองในสาม

---

[3] JIS Gyoseishoshi Lawyer Office, “Inheritance (English),” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561, จาก http://jis.main.jp/inheritance_english.html.

Ref. code: 25615901031236MKU

ส่วนและที่เหลืออีก 1 ในสามส่วนจะเป็นส่วนที่ทำการแบ่งกันระหว่างบุพการีของเจ้ามรดกแต่ละคนในสัดส่วนเท่าๆกัน

(3) กรณีเจ้ามรดกมีคู่สมรสแต่ไม่มีผู้สืบสันดานและผู้บุพการีที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นผลให้พี่น้องของเจ้ามรดกเป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย โดยคู่สมรสจะได้รับมรดกในอัตราสามในสี่ส่วนก่อน ในขณะที่ส่วนที่เหลือแบ่งให้พี่น้องของเจ้ามรดกในสัดส่วนคนละเท่าๆกัน

อนึ่ง บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เจ้ามรดกได้รับรองว่าเป็นบุตรก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายจะได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่งในสัดส่วนของมรดกที่บุตรที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่ละคนพึงได้รับ[4] อย่างไรก็ดีในปัจจุบันมีการคัดค้านว่าบทบัญญัติในเรื่องนี้ขัดต่อหลักความเท่าเทียมตามรัฐธรรมนูญและเสนอว่าบุตรนอกสมรสควรได้รับมรดกในสัดส่วนที่เท่ากับบุตรชอบด้วยกฎหมาย[5]

กฎหมายมรดกญี่ปุ่นเปิดช่องให้ทายาทในการปฏิเสธที่จะไม่รับมรดกได้ เนื่องจากบางกรณีที่ผู้เป็นเจ้ามรดกมีหนี้สินมีโอกาสที่หนี้ดังกล่าวจะตกทอดไปยังทายาทได้ ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ทายาทมีเวลาสามเดือนเพื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าทายาทปรารถนาจะรับมรดก

---

[4] (Statutory Share in Inheritance)

Article 900 If there are two or more heirs of the same rank, their shares in inheritance shall be determined by the following items:

(i) if a child and a spouse are heirs, the child's share in inheritance and the spouse's share in inheritance shall be one half each;

(ii) if a spouse and lineal ascendant are heirs, the spouse's share in inheritance shall be two thirds, and the lineal ascendant's share in inheritance shall be one third;

(iii) if a spouse and sibling(s) are heirs, the spouse's share in inheritance shall be three quarters, and the sibling's share in inheritance shall be one quarter;

(iv) if there are two or more children, lineal ascendants, or siblings, the share in the inheritance of each shall be divided equally; provided that the share in inheritance of a sibling who shares only one parent with the decedent shall be one half of the share in inheritance of a sibling who shares both parents.

[5] Yayohi Satoh, “Current Issues Regarding The Japanese Civil Law Pertaining To Family Law,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2561, จาก http://dergiler.ankara .edu.tr/dergiler /64/1545/16908.pdf.

Ref. code: 25615901031236MKU

หรือไม่ อนึ่ง ทายาทมีทางเลือกว่าจะรับมรดกในส่วนของตนทั้งหมดหรือไม่ยอมรับบางส่วนหรือละทิ้งสิทธิที่จะรับมรดก โดยการสละมรดกจะหมายถึงการสละมรดกทั้งหมดรวมถึงทรัพย์สินอื่น ๆของเจ้ามรดกด้วย[6]

3.1.4 การรับมรดกแทนที่

แต่เดิมก่อนมีการแก้ไขกฎหมายเป็นฉบับที่ใช้ในปัจจุบัน ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1896 มาตรา 995 บัญญัติให้มีการรับมรดกแทนที่กันได้แต่เฉพาะกรณีที่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกถึงแก่ความตายหรือเสียสิทธิในการรับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย[7] ส่วนในกรณีที่ผู้สืบสันดานอันเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกถึงแก่ความตายภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายย่อมไม่เป็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาแต่ประการใดเพราะมรดกย่อมตกทอดสู่ทายาทผู้นั้นเสียก่อนที่ทายาทผู้นั้นจะถึงแก่ความตายแล้ว แต่กรณีที่เป็นปัญหาต้องพิจารณาคือกรณีที่ผู้สืบสันดานอันเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกเสียสิทธิในการรับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1896 ไม่อนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่กันได้ ดังนั้น ผลที่เกิดคือมรดกส่วนที่จะตกได้แก่ผู้สืบสันดานที่เป็นทายาทโดยธรรมผู้นั้นย่อมต้องกลับเข้าสู่กองมรดกและเฉลี่ยให้แก่ทายาทโดยธรรมอื่นผู้มีสิทธิได้รับมรดกต่อไป เสมือนหนึ่งว่าผู้สืบสันดานที่เสียสิทธิในการรับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายนั้นไม่เคยมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกมาก่อนเลย เหตุแห่งการทำให้ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายมีได้หลายประการดังต่อไปนี้

1. กรณีทายาทของเจ้ามรดกตกเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้ถูกลงโทษฐานฆ่าเจ้ามรดกหรือบุคคลผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนหรือผู้มีสิทธิรับมรดกในลำดับเดียวกับตนโดยเจตนา

2. กรณีทายาทของเจ้ามรดกเป็นผู้ที่ทราบเหตุแห่งการฆ่าเจ้ามรดกโดยเจตนาและมิได้นำความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่มิให้บังคับใช้กับกรณีที่ทายาทนั้นเป็นคนวิกลจริตไม่รู้ผิดชอบ หรือผู้ที่ฆ่าเจ้ามรดกนั้นเป็นสามีหรือภริยาหรือผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของทายาทผู้ทราบเหตุนั้นโดยตรง

---

[6] ตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*

[7] Article 995 If any person who would be heir under the provisions of the preceding article has died or lost his right of succession before succession occurs, his descendants, if any, become heirs in his place, in accordance with the provisions of the preceding article, standing in the same rank.

Ref. code: 25615901031236MKU

3. กรณีทายาทของเจ้ามรดกเป็นผู้ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรม โดยได้กระทำลงในภายหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้ว

4. กรณีทายาทเป็นบุคคลผู้ถูกเจ้ามรดกตัดมิให้รับมรดกโดยพินัยกรรม โดยผู้จัดการตามพินัยกรรมได้นำพินัยกรรมนั้นยื่นต่อศาล และศาลมีคำสั่งให้ทายาทผู้นั้นเสียสิทธิในการรับมรดกแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 976 และมาตรา 1000[8]

ในภายหลังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกแทนที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1962 มีการเปลี่ยนแปลงหลักการที่แตกต่างไปจากประมวลกฎหมายแพ่งฉบับเดิมโดยแก้ไขจุดบกพร่องของหลักการเดิมอีกทั้งบัญญัติให้คุณสมบัติของบุคคลผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ให้มีความชัดเจนขึ้น อาทิเช่น ประเภทของทายาทโดยธรรมที่กฎหมายอนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่ ได้แก่ ผู้สืบสันดานและพี่น้องของเจ้ามรดกเท่านั้น ส่วนทายาทโดยธรรมประเภทผู้บุพการีและคู่สมรสไม่อาจมีการรับมรดกแทนที่ได้[9] โดยที่เหตุแห่งการรับมรดกแทนที่ตามกฎหมาย

---

[8] พรชัย สุนทรพันธุ์, “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่,” (รายงานการวิจัย ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ,2559), น.57-58.

[9] Article 887

(1) The child of a decedent shall be an heir.

(2) If a decedent's child has died before the commencement of inheritance, or has lost the right to inheritance by application of the provisions of Article 891 or disinheritance, the child of the decedent's child shall be an heir as an heir per stirpes; provided that this shall not apply if the child is not a lineal descendant of the decedent.

(3) The provision of the preceding paragraph shall apply mutatis mutandis to the case where an heir per stirpes has died before the commencement of inheritance, or has lost the right of inheritance as an heir per stirpes by application of the provisions of Article 891, or by disinheritance.

Article 889

(1) In the case where there is no person to become an heir pursuant to the provisions of Article 887, the following persons shall become heirs in accordance with the following order of rank:

Ref. code: 25615901031236MKU

ที่แก้ไขใหม่ยังคงเหมือนกฎหมายเดิม คือการที่ทายาทถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก หรือการที่ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรหรือถูกตัดมิให้รับมรดก

หลักการเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ในกรณีผู้สืบสันดานถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดกหรือถูกตัดมิให้รับมรดกยังคงเดิมก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งทุกประการ แต่หลักการสำคัญที่ได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1962 คือหลักการเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ทายาทผู้เสียสิทธิเพราะถูกกำจัดมิให้รับมรดก โดยการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายไม่ใช่เงื่อนไขของการอนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่อีกต่อไป ดังนั้น ไม่ว่าทายาทจะเสียสิทธิในการรับมรดกก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายก็สามารถมีการรับมรดกแทนที่ได้หากทายาทผู้นั้นเป็นทายาทในลำดับที่กฎหมายอนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่และการเข้ารับมรดกแทนที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ การแก้ไขหลักการดังกล่าวทำให้หลักกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกแทนที่มีความสมเหตุสมผลมากขึ้นเพราะการใช้กฎเกณฑ์แบ่งว่าทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายไม่อาจอำนวยความยุติธรรมและไม่อาจหาเหตุผลมาอธิบายได้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์อันทำให้ทายาทผู้นั้นเสียสิทธิในการรับมรดกไม่ว่าจะเป็นกรณีก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายถือว่าไม่มีความแตกต่างกันเท่าใดนัก แต่กลับเกิดผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง

หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ได้ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1962 คือการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้สืบสันดานที่จะเข้ารับมรดกแทนที่ได้นั้นต้องเป็น “ผู้สืบสันดานโดยตรง” เท่านั้น หาไม่แล้วย่อมไม่มีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ได้ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้สืบสันดานโดยตรงซึ่งอาจมีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ถึงแก่ความตายก่อนเข้ารับมรดกแทนที่ หรือเสียสิทธิในการรับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร หรือถูกตัดมิให้รับมรดกก็ให้ผู้สืบสันดานโดยตรงของบุคคลเช่นว่านั้นเข้ารับมรดกแทนที่สืบไป[10] [11] ตัวอย่างเช่น ทายาทเสียสิทธิรับมรดกตามมาตรการตัดสิทธิ์มิ

(i) lineal ascendants of the decedent; provided that between persons of differing degree of kinship, the person who is of closer relationship shall have higher priority of inheritance;

(ii) siblings of the decedent.

(2) The provisions of paragraph (2) of Article 887 shall apply mutatis mutandis to the case referred to in item (ii) of the preceding paragraph.

[10] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.66-67.

[11] The civil code of Japan 1962, Article 887

Ref. code: 25615901031236MKU

ให้รับมรดก มาตรา 891 ซึ่งใช้เป็นมาตรการลงโทษต่อการกระทำผิดบางอย่างของทายาทโดยการตัดสิทธิในการรับมรดก โดยหากการกระทำของทายาทเป็นไปตามข้อกำหนดของบทบัญญัตินี้จะเป็นเหตุให้ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกโดยอัตโนมัติโดยไม่จำเป็นต้องมีการฟ้องร้องคดีให้ศาลพิจารณาพิพากษาก่อน การตัดสิทธิ์ของทายาทสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือการกระทำที่เกี่ยวกับความตาย และการแทรกแซงที่ไม่เหมาะสมกับพินัยกรรม กฎหมายในเรื่องนี้สอดคล้องกับบทบัญญัติในกฎหมายของประเทศเยอรมันตาม Section 2339 อย่างไรก็ตามกฎหมายของของเยอรมันมีรายละเอียดมากกว่ากฎหมายของญี่ปุ่น วัตถุประสงค์ของมาตรา 891 วรรค 5 คือการกำหนดให้มีการลงโทษทางแพ่งต่อทายาทที่ก่อให้เกิดการแทรกแซงโดยไม่สมควรกับการสืบทอดของทรัพย์มรดก โดยตัดสิทธิทายาทที่กระทำผิดออกจากการเป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดก [12]

เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกแทนที่ของประเทศญี่ปุ่นที่ได้รับการแก้ไขในปัจจุบันตาม The Civil Code of Japan 1962 ซึ่งได้ปรับปรุงเกี่ยวกับเหตุแห่งการรับมรดกแทนที่ในกรณีทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกโดยยกเลิกคำว่า “เสียสิทธิในการรับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย” ทำให้มีผลเป็นการให้สิทธิในการรับมรดกแทนที่ได้ไม่ว่าทายาทผู้นั้นจะเสียสิทธิในการรับมรดกก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย การแก้ไขจุดบกพร่องนี้ทำให้หลักการรับมรดกแทนที่มีความเป็นเหตุเป็นผลและยุติธรรมกับผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งก่อนและหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่ง ค.ศ. 1962 ยังได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนถึงคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้ามารับมรดกแทนที่ คือต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทผู้ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร หรือถูกตัดมิให้รับมรดก เนื่องจากกฎหมายประสงค์ให้เป็นไปตามหลักการรักษาทรัพย์มรดกให้ตกแก่ทายาทโดยสายเลือดของเจ้ามรดกตาม The Civil Code of Japan 1962, Section 887, 891 ส่งผลให้กฎหมายว่าด้วยการรับมรดกแทนที่ของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันมีความชัดเจนและสมเหตุสมผลอย่างมาก[13]

---

[12] Christopher Danwerth, “Principles of Japanese Law of Succession,” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม2561, จาก https://www.zjapanr.de/index.php/zjapanr/Article/view/73/73

[13] พรชัย สุนทรพันธุ์, “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่,” วารสารเกษมบัณฑิต, เล่มที่2, ปีที่ 17, น.10-11 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559).

Ref. code: 25615901031236MKU

3.2 การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายฝรั่งเศส

ประมวลกฎหมายพาณิชย์ของฝรั่งเศสได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1808 หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1804 การจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกิดความเป็นเอกภาพขึ้นในกฎหมายฝรั่งเศส ขจัดความกระจัดกระจายของจารีตประเพณีส่วนท้องถิ่น ถือเป็นจุดเชื่อมระหว่างกฎหมายเก่ากับความคิดสมัยใหม่ เพราะมิได้มีการตัดขาดจากกฎหมายเก่าอย่างสิ้นเชิงและเป็นการนำกฎหมายธรรมชาติที่เป็นอุดมคติมารวมเป็นหนึ่งเดียวกับกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น โดยมีรากฐานมาจากกฎหมายโรมันแต่กฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติที่ผสมผสานกับหลักการปฏิวัติในเรื่องเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพ รวมทั้งความต้องการที่จะมีกฎหมายเป็นของตนเอง จึงทำให้ได้รับการสนับสนุนจนเกิดเป็นกฎหมายนโปเลียนขึ้น[14]

3.2.1 แนวคิดการรับมรดกแทนที่

แต่เดิมการเข้ารับมรดกแทนที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสกำหนดให้การเข้ารับมรดกแทนที่ใช้เฉพาะกับกรณีทายาทถึงแก่ความตายหรือตกเป็นคนสาบสูญก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น เนื่องจากแนวคิดเดิมมีหลักว่าบุคคลจะสามารถเข้ารับมรดกแทนที่ผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วเท่านั้น แต่ไม่อาจเข้ารับมรดกแทนที่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ตามคำกล่าวที่ว่า “บุคคลที่เข้ารับมรดกแทนที่ย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดกมากกว่าบุคคลที่ตนเข้าแทนที่” ดังนั้น เมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกจึงไม่สามารถที่จะให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นเข้ามารับมรดกแทนที่ได้อีกเพราะทายาทนั้นไม่เหลือสิทธิในการรับมรดกใดๆแล้ว อย่างไรก็ดีหลังจากวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 2001 แนวคิดดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปเนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 729-1[15] ซึ่งแก้ไขเป็นวางหลักว่า “ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกอาจไม่ได้รับผลร้ายจากความผิดของบิดามารดาของตน โดยได้รับสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดกมาจากการสืบสิทธิโดยสิทธิของตนเองหรือจากการรับมรดกแทนที่ แต่ไม่ว่าในกรณีใดทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก็จะไม่สามารถอ้างสิทธิ์ในมรดกที่ผู้สืบสันดานของตนได้รับว่ากฎหมายบัญญัติให้บิดามารดาสามารถจัดการ

---

[14] เปมิกา วิวัฒน์พงศ์พันธ์, “หลักเกณฑ์ในเรื่องนิติกรรมและสัญญาของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในต่างประเทศ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม2561, จาก http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/782/11/07Chapter3.pdf.

[15] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.75-77.

Ref. code: 25615901031236MKU

ทรัพย์สินของบุตรหลานของตนได้”[16] หลักการรับมรดกแทนที่จึงได้ขยายมายังกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกในฐานเป็นผู้ไม่สมควรด้วย

อนึ่ง กรณีรับมรดกแทนที่ทายาทผู้ถึงแก่ความตายก่อนหรือพร้อมกับเจ้ามรดกไม่มีปัญหายุ่งยากแต่อย่างใด แต่กรณีรับมรดกแทนที่ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นมีข้อควรพิจารณาที่น่าสนใจ คือ การที่ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 729-1[17] แก้ไขใหม่มีผลทำให้ช่วงเวลาแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกมิใช่สาระสำคัญหรือเงื่อนไขของการเข้ารับมรดกแทนที่แต่อย่างใด กล่าวคือ ไม่ว่าทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกแต่เดิมนั้นจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกในเวลาก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายก็ตาม ผู้สืบสันดานของทายาทผู้นั้นย่อมมีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ได้ทั้งสิ้นจึงไม่เกิดผลที่แตกต่างกันระหว่างกรณีที่ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายกับกรณีทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย และจากมาตราดังกล่าวประกอบกับการจัดลำดับทายาทโดยธรรมตามกฎหมายฝรั่งเศสซึ่งจัดลำดับทายาทต่างจากกฎหมายไทย เช่น ทายาทลำดับที่2 คือบิดามารดาและพี่น้องของเจ้ามรดก เป็นผลให้หากบิดามารดาถูกกำจัดมิให้รับมรดกพี่น้องของเจ้ามรดกก็ยังมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมโดยมิต้องอาศัยการรับมรดกแทนที่แต่หากเป็นกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบิดามารดาและพี่น้องของเจ้ามรดกถูกกำจัดผู้สืบสันดานของเขาย่อมสามารถรับมรดกแทนที่ได้ หลักการนี้ยังใช้กับการรับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมลำดับอื่นๆด้วยทำให้ไม่ต้องจำกัดประเภทของทายาทโดยธรรมที่กฎหมายอนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่[18]

ในกรณีที่เป็นการรับมรดกแทนที่เนื่องจากทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกถึงแก่ความตาย กฎหมายฝรั่งเศสก็ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า หมายถึง การที่ทายาทถึงแก่ความตายก่อนหรือ

---

[16] David W. Gruning. “France Civil Code (consolidated version of May 19, 2013),” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561, จาก http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=450530.

[17] Article 729-1

Children of an unworthy heir may not be excluded for the fault of their parent, whether they come to the succession in their own right or by the effect of representation; but an unworthy person may not, in any case, claim, on the assets in the succession, the enjoyment that legislation grants to fathers and mothers on the assets of their children.

[18] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.77.

Ref. code: 25615901031236MKU

พร้อมกันกับเจ้ามรดก (The Civil Code of France, Article 754,725-1[19])[20] ซึ่งวางหลักว่า “เมื่อบุคคลสองคนซึ่งอาจได้รับมรดกของกันได้ถึงแก่ความตายในเหตุการณ์เดียวกัน ลำดับการเสียชีวิตอาจได้รับการพิสูจน์ด้วยวิธีการใดๆ หากลำดับของการเสียชีวิตนั้นไม่สามารถพิสูจน์ได้ การตกทอดของทรัพย์มรดกของแต่ละคนจะไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามหากบุคคลที่ตายในเหตุการณ์เดียวกันนี้มีลูกหลาน ลูกหลานเหล่านี้อาจได้รับมรดกแทนที่ผู้ที่ถึงแก่ความตายในเหตุการณ์เดียวกันนี้ หาก

---

[19] Article 754

One represents predeceased persons; one does not represent renouncing parties except in successions that have devolved in the direct or collateral line.

The children of a renouncing party who were conceived before the opening of the succession from which the renouncing party is excluded collate to the succession of the latter the assets they have inherited in his stead and place, if they succeed him together with other children conceived after the opening of the succession. Collation occurs according to the dispositions set out in Section 2 of Chapter VIII of the present title.

Unless the desire of the deceased is to the contrary, in case of representation of a renouncing party, donations made to that person are imputed, in a proper case, to the part of the reserved portion that otherwise would have gone to him had he not renounced.

One may represent a person whose succession one has renounced.

Article 725-1

When two persons each of whom was called to succeed to the other, die in the same event, the order of deaths may be proven by any means.

When that order cannot be determined, the succession of each of them devolves without the other being called to it.

Nevertheless, if one of the co-deceased leaves descendants, these may represent their author in title in the succession of the other deceased, when representation is allowed.

[20] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.75-77.

Ref. code: 25615901031236MKU

ข้อเท็จจริงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย”[21] และกรณีที่เป็นการรับมรดกแทนที่เนื่องจากทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก็สร้างมาตรฐานในการเข้ารับมรดกแทนที่ไปในแนวทางเดียวกัน โดยไม่แบ่งแยกว่าต้องการถูกกำจัดมิให้รับมรดกในเวลาก่อนหรือหลังจากที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทนั้นสามารถเข้ารับมรดกแทนที่ได้ (The Civil Code of France, Article 726,727,729-1)[22] ทำให้การปรับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างกลมกลืนและเป็นเหตุเป็นผล ไม่เกิดผลประหลาดจากการปรับใช้กฎหมายที่คลุมเครือ

---

[21] The civil code of France 1962, Article 725-1

[22] Article 726

The following are unworthy of succeeding and, as such, are excluded from the succession:

1° One who is sentenced, as perpetrator or accomplice, to a criminal penalty for having intentionally caused or attempted to cause death to the deceased;

2° One who is sentenced, as perpetrator or accomplice, to a criminal penalty for having intentionally struck or committed violence or assault that led to the death of the deceased without the intention of causing it.

Article 727

The following may be declared unworthy to succeed:

1° One who is sentenced, as perpetrator or accomplice, to a correctional penalty for having intentionally caused or attempted to cause death to the deceased;

2° One who is sentenced, as perpetrator or accomplice, to a correctional penalty for having intentionally committed violence that led to the death of the deceased without the intention of causing it;

3° One who is sentenced for false testimony against the deceased in a criminal proceeding;

4° One who is sentenced for intentionally failing to prevent either a crime or a delict against the physical integrity of the deceased, from which death resulted, although he could have done so without risk to himself or to third persons ;

5° One who is sentenced for a slanderous criminal charge against the deceased when, relating to the acts denounced, a criminal penalty was incurred;

Ref. code: 25615901031236MKU

3.2.2 เหตุแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดก

เหตุแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามกฎหมายฝรั่งเศสปรากฏอยู่ในมาตรา 726 และมาตรา 727 มีเนื้อหาคล้ายเหตุที่ทำให้ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามกฎหมายไทย มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา 726 วางหลักว่า “บุคคลต่อไปนี้เป็นผู้ไม่สมควรที่จะได้รับมรดก

1. บุคคลที่ตกเป็นผู้ถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้สมรู้ร่วมคิด และต้องได้รับโทษทางอาญาเพราะได้กระทำการโดยจงใจหรือพยายามกระทำการให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

2. บุคคลที่ตกเป็นผู้ถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิดหรือผู้สมรู้ร่วมคิด และต้องได้รับโทษทางอาญาเนื่องจากได้กระทำความผิดโดยจงใจใช้กำลังประทุษร้ายโดยมีเจตนาทำร้ายเจ้ามรดก หรือกระทำการอื่นใดอันทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยไม่มีเจตนา”

มาตรา 727 วางหลักว่า “บุคคลต่อไปนี้อาจถูกตัดสิทธิ์ในการรับมรดก

1. บุคคลที่เป็นผู้ถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้สมรู้ร่วมคิดในการทำให้มีการแก้ไขให้ลดโทษที่เป็นผลมาจากการกระทำโดยจงใจหรือพยายามกระทำการให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

2. บุคคลที่เป็นผู้ถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้สมรู้ร่วมคิดในการทำให้มีการแก้ไขให้ลดโทษที่เป็นผลมาจากการกระทำความผิดคือการใช้กำลังประทุษร้ายเจ้ามรดกโดยเจตนาอันนำไปสู่การตายของเจ้ามรดกโดยที่ผู้กระทำไม่ได้มีเจตนาฆ่า

3. บุคคลที่เป็นผู้ถูกพิพากษาลงโทษเนื่องจากใช้พยานเท็จเพื่อให้เจ้ามรดกต้องได้รับโทษในคดีอาญา

4. บุคคลที่เป็นผู้ถูกตัดสินจำคุกเนื่องจากมีเจตนาไม่ป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาหรือการทำร้ายร่างกายเจ้ามรดกซึ่งเป็นเหตุให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แม้ว่าจะตนจะสามารถป้องกันได้โดยตนเองหรือบุคคลที่สามไม่ต้องเสี่ยงภัยก็ตาม

5. บุคคลที่เป็นผู้ถูกพิพากษาลงโทษทางอาญาเนื่องจากเกี่ยวข้องกับการกระทำปรักปรำเจ้ามรดกให้ถูกลงโทษทางอาญา

A person may also be declared unworthy to succeed who has committed the acts referred to in 1° and 2° above but with regard to whom, by reason of his death, the public action could not be exercised or was extinguished

Ref. code: 25615901031236MKU

บุคคลดังกล่าวอาจได้รับคำสั่งศาลว่าไม่สมควรที่จะได้รับมรดกเนื่องจากผลแห่งการกระทำในข้อที่ 1 และ 2 ข้างต้น แต่หากความรับผิดในส่วนที่เป็นเหตุมาจากการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อสาธารณชนความรับผิดนั้นไม่สามารถระงับไปเนื่องจากการตัดสิทธิ์มิให้รับมรดกตามมาตรานี้ได้”[23]

3.2.3 ผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่

จากการศึกษากฎหมายฝรั่งเศสยังพบอีกว่าปัญหาเรื่องบุตรบุญธรรมของทายาทผู้ถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่หรือไม่นั้น ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสได้แบ่งประเภทของบุตรบุญธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) บุตรบุญธรรมโดยเด็ดขาด ซึ่งการรับบุตรบุญธรรมต้องอาศัยคำสั่งศาล และ (2) บุตรบุญธรรมทั่วไปซึ่งไม่ต้องอาศัยคำสั่งศาล แม้โดยทั่วไปแล้ว บุตรบุญธรรมโดยเด็ดขาดจะมีสิทธิในครอบครัวดังเช่นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมก็ตาม แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกแทนที่นั้น บทบัญญัติว่าด้วยผู้สืบสันดานผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ซึ่งก็คือประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 752 วรรคหนึ่ง ได้กำหนดไว้แล้วว่าผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ต้องเป็น “ผู้สืบสันดานโดยตรง” ของทายาทผู้ถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก ดังนั้นบุตรบุญธรรมซึ่งมิใช่ผู้สืบสันดานโดยสายโลหิตไม่ถือเป็น “ผู้สืบสันดานโดยตรง” จึงไม่มีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่แต่อย่างใด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะกฎหมายต้องการให้ทรัพย์สินในกองมรดกตกแก่ทายาทที่เป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของเจ้ามรดกเท่านั้น ไม่ต้องการให้ทรัพย์มรดกตกแก่บุคคลที่ไม่ใช่ทายาทตามสายโลหิต อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากความสัมพันธ์ที่แท้จริงแล้วย่อมเห็นได้ว่า เจ้ามรดกกับบุตรบุญธรรมของทายาทผู้เสียสิทธิในการรับมรดกมิได้มีความผูกพันกันทางสายโลหิตแต่อย่างใด[24]

---

[23] *เพิ่งอ้าง*

[24] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.75-77.

Ref. code: 25615901031236MKU

3.3 การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายเยอรมนี

การตกทอดของทรัพย์มรดกตามกฎหมายเยอรมันมีหลักการพื้นฐานเช่นเดียวกับกฎหมายไทย กล่าวคือ ทรัพย์มรดกที่ตกทอดแก่ทายาทนั้นหมายความรวมถึงสิทธิและความรับผิดที่มิใช่เรื่องเฉพาะตัวของผู้ตาย โดยมรดกจะตกทอดแก่ทายาททันทีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทายาทโดยธรรมตามกฎหมายเยอรมันแบ่งออกเป็น 5 ลำดับ ได้แก่ ลำดับชั้นแรก คือ บุตรและผู้สืบสันดานของบุตร ลำดับชั้นที่ 2 คือ บิดามารดาและผู้สืบสันดานของบิดามารดา ลำดับชั้นที่ 3 คือ ปู่ย่าตายายและผู้สืบสันดานของปู่ย่าตายาย[25]

3.3.1 การรับมรดกแทนที่

การรับมรดกแทนที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันอาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี ได้แก่ กรณีที่ทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิได้รับมรดกถึงแก่ความตายและกรณีที่ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรเท่านั้น ส่วนทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรสนั้นกฎหมายมิได้กำหนดให้มีการรับมรดกแทนที่ได้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีคู่สมรสถึงแก่ความตายหรือคู่สมรสนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทายาทโดยธรรมที่ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสามารถรับมรดกแทนที่ได้มีสามประเภท ดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.3.2 ผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 คือ ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1924 (3) วางหลักว่า “หากผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกไม่มีชีวิตอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ให้ผู้สืบสันดานนั้นเข้ารับมรดกแทนที่” ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในระหว่างทายาทโดยธรรมลำดับนี้จะมีการรับมรดกแทนที่กันเป็นทอดๆ จากผู้สืบสันดานชั้นบุตรสู่ผู้สืบสันดานชั้นหลานสู่ผู้สืบสันดานชั้นเหลนเรื่อยไป คำว่า “ผู้สืบสันดาน” ในความหมายของมาตรานี้จะต้องเป็นผู้สืบสันดานตามสายโลหิตของผู้สืบสันดานที่ตนจะเข้ารับมรดกแทนที่นั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือต้องเป็น “ผู้สืบสันดานโดยตรง” ของบุคคลที่ตนจะเข้ารับมรดกแทนที่ด้วย[26] โดยการแบ่งมรดกของทายาทในลำดับเดียวกันนั้นจะแบ่งในสัดส่วนที่เท่ากันตามมาตรา 1924 (4) อนึ่ง ทายาทโดยธรรมลำดับนี้คือบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ของเจ้ามรดก ไม่รวมถึงผู้สืบสันดานชั้นหลานลงไปของเจ้ามรดกที่ได้มีสิทธิรับมรดกจากการสืบทอดใดๆ เนื่องจากผู้สืบสันดานนั้นเข้ารับมรดกแทนที่ผู้สืบสันดานชั้นบุตรของเจ้ามรดก การรับมรดกแทนที่มีการแบ่งสัดส่วนมรดกที่จะรับแทนที่ คือ กรณีที่บุตรคนใดคนหนึ่ง

---

[25] รวิมล ด่านวิวัฒน์, “การกำจัดมิให้รับมรดก: ศึกษากรณีกรกระทำต่อพินัยกรรม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.86-88.

[26] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.86-88.

Ref. code: 25615901031236MKU

ของเจ้ามรดกตายก่อนเจ้ามรดกตามมาตรา 1924 (3) หากผู้ตายมีบุตรมากกว่าหนึ่งคนบุตรแต่ละคนจะได้รับส่วนแบ่งเท่าๆกันตามมาตรา 1924 (4)[27]

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2 คือ บิดาและมารดาของเจ้ามรดกที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย โดยบิดามารดาของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกเป็นจำนวนเท่ากันตามมาตรา 1925 (2) แต่กรณีบิดาหรือมารดาของเจ้ามรดกคนใดคนหนึ่งตายก่อนเจ้ามรดกกฎหมายให้มีการรับมรดกแทนที่ในส่วนของบิดาหรือมารดานั้นสืบต่อไปยังผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวตามมาตรา 1925 (2) แต่หากบิดาหรือมารดาเจ้ามรดกที่ตายก่อนเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดานคนอื่นอีกมรดกส่วนนี้จะตกเป็นของบุพการีคนที่ยังมีชีวิตอยู่ของเจ้ามรดกทั้งหมดตามมาตรา 1925 (2) และหากทั้งบิดาและมารดาของเจ้ามรดกตายก่อนเจ้ามรดก มรดกจะตกทอดไปสู่ทายาทในลำดับถัดไป[28] กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบิดาหรือมารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1925 (3) กำหนดให้ ผู้สืบสันดานโดยตรงบิดามารดาของเจ้ามรดกได้รับมรดกแทนที่ และการรับมรดกแทนที่เช่นว่านี้อาจมีการรับมรดกแทนที่ต่อกันเป็นทอดๆไปถึงชั้นผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องของเจ้ามรดกด้วย เนื่องจากกฎหมายใช้คำว่า “ผู้สืบสันดาน” ของบิดาหรือมารดา กล่าวคือ หากขณะถึงแก่ความตายเจ้ามรดกไม่มีบุตรมรดกย่อมตกทอดแก่บิดามารดาของเจ้ามรดกในสัดส่วนเท่าๆ กัน แต่หากบิดาของเจ้ามรดกไม่มีชีวิตอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย มรดกส่วนของบิดาก็จะตกแก่พี่น้องของเจ้ามรดกและหากพี่น้องของเจ้ามรดกก็ไม่มีชีวิตอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แต่พี่น้องของเจ้ามรดกนั้นมีบุตร บุตรของพี่น้องของเจ้ามรดกหรือผู้ที่เป็นหลานของเจ้ามรดกสามารถเข้ารับมรดกแทนที่บิดาของเจ้ามรดก ได้ในฐานะผู้สืบสันดานของบิดาเจ้ามรดก[29]

ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3 คือ ปู่ ย่า ตา ยายทุกคนของเจ้ามรดกที่ยังมีชีวิตอยู่ขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุคคลเหล่านี้จะได้รับมรดกในสัดส่วนเท่าๆกันคนละส่วนเพราะเป็นทายาทในลำดับเดียวกันตามมาตรา 1926 (2) แต่กรณีมีปู่ ย่า ตา ยายคนใดคนหนึ่งตายก่อนเจ้ามรดก ถ้าปู่ ย่า ตายายที่ตายไม่มีไม่มีลูกหลานมรดกที่จะได้ในส่วนของบุคคลนั้นจะส่งผ่านไปยังคู่สมรสหรือหรือลูกหลานของคู่สมรสของบุคคลนั้น อนึ่ง ถ้าคู่สมรสของบุคคลนั้นตายก่อนเจ้ามรดกและไม่มี

---

[27] Veit Klinger & Jerome Synold, “Intestate Succession in Germany,” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561, จาก https://www.german-probate-lawyer.com/en/detail/article/intestate-succession-in-germany-1750.html.

[28] *เพิ่งอ้าง*

[29] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.86-88.

Ref. code: 25615901031236MKU

ผู้สืบสันดาน ปู่ ย่าหรือตา ยายที่ยังมีชีวิตอยู่ของเจ้ามรดกหรือผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวจะได้รับมรดกในส่วนนี้ไปตามมาตรา 1926 (2) และ (4)[30] กล่าวคือ ในกรณีที่ปู่ ย่า ตา ยายไม่มีชีวิตอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ผู้สืบสันดานโดยตรงของ ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งได้แก่ ลุง ป้า น้า อาของเจ้ามรดก มีสิทธิรับมรดกแทนที่ปู่ ย่า ตา ยาย ของเจ้ามรดกได้ อนึ่ง การรับมรดกแทนที่ของทายาทในลำดับชั้นนี้มีหลักการเช่นเดียวกับการรับมรดกแทนที่ของทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2 ที่ได้กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ กฎหมายใช้คำว่า “ผู้สืบสันดาน” ดังนั้น โดยหลักหาก ปู่ ย่า ตา ยายคนใดของเจ้ามรดกไม่มีชีวิตอยู่แล้วขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ลุง ป้า น้า อา ย่อมมีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ ซึ่งหาก ลุง ป้า น้า อา คนใดคนหนึ่งของเจ้ามรดกไม่มีชีวิตอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นกันแต่บุคคลนั้นมีผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดานของลุง ป้า น้ำ อา นั้นก็มีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ ปู่ ย่า ตา ยายต่อมาได้ทันที[31]

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายเยอรมันจะพบว่าการตกทอดของทรัพย์มรดกนั้นขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับเจ้ามรดก ระดับของความสัมพันธ์จะพิจารณาจากลำดับของการเกิดตามมาตรา 1589 หากเจ้ามรดกมีญาติหลายคนเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับชั้นเดียวกันทายาทโดยธรรมเหล่านั้นจะได้รับส่วนแบ่งมรดกในสัดส่วนที่เท่ากันตามมาตรา 1928 (3) ประกอบมาตรา 1929 (2)[32]

3.3.3 เงื่อนไขของการรับมรดกแทนที่

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมิได้วางเงื่อนไขของการรับมรดกแทนที่ไว้ว่าจะต้องเป็นกรณีที่ทายาทโดยธรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ดังนั้นแม้จะมีเหตุแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกเกิดขึ้นในเวลาก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ก็มิใช่สาระสำคัญหรือเงื่อนไขในการรับมรดกแทนที่ ส่งผลให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่เป็นไปอย่างมีระบบ ไม่เกิดข้อโต้แย้งเรื่องเวลาของการถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทั้งยังมีความสอดคล้องในแง่ของเหตุและผลว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งก่อนและหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายล้วนมีผลคือผู้สืบสันดานของทายาทนั้นล้วนแล้วแต่รับมรดกแทนที่ทายาทนั้นได้[33]

ในกรณีที่เป็นการรับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมซึ่งถึงแก่ความตายนั้นกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ว่าสามารถมีการมรดกแทนที่ในกรณีทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิได้รับมรดกถึงแก่ความ

---

[30] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13*

[31] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.86-88.

[32] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13*

[33] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.86-88.

Ref. code: 25615901031236MKU

ตายพร้อมกับเจ้ามรดกได้ด้วยตาม The Civil Code of Germany, Section 1924-1929 ส่วนกรณีการรับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรนั้น กฎหมายเยอรมนีบัญญัติให้กระทำได้โดยใช้สิทธิทางศาล และต้องมีคำพิพากษาศาลอันถึงที่สุดสั่งเพิกถอนสิทธิในการรับมรดกของทายาทผู้ถูกกำจัดเสมือนทายาทนั้นไม่มีชีวิตอยู่ในเวลาที่มีการตกทอดทรัพย์มรดกและให้ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกหากบุคคลนั้นไม่มีชีวิตอยู่ได้ไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกแทนบุคคลดังกล่าวตาม The Civil Code of Germany, Section 2339 ด้วยเหตุนี้ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรจึงสามารถเข้ารับมรดกแทนที่ทายาทผู้ถูกกำจัดได้โดยอาศัยสิทธิตามที่ได้รับการบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายว่าด้วยเรื่องการตกทอดของทรัพย์มรดกแก่ทายาทโดยธรรมลำดับชั้น อนึ่ง การเข้ารับมรดกแทนที่ในกรณีนี้ไม่จำต้องคำนึงถึงว่าพฤติการณ์ที่เกิดการกระทำอันไม่สมควรนั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เพราะกฎหมายเยอรมันมิให้วางเงื่อนไขดังกล่าวไว้เช่นเดียวกับกฎหมายไทย[34]

[34] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13*, น.10-11

Ref. code: 25615901031236MKU

บทที่ 4
การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกตามกฎหมายไทย

4.1 การรับมรดกแทนที่

การรับมรดกแทนที่เป็นสิทธิในการรับมรดกอย่างหนึ่งของทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติของเจ้ามรดกนอกเหนือไปจากสิทธิรับมรดกโดยปกติตามมาตรา 1629 ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมวด 4 ตั้งแต่มาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 ซึ่งเป็นหมวดที่ว่าด้วยการรับมรดกแทนที่ เกิดขึ้นได้ในกรณีทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ผู้รับมรดกแทนที่จะต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของบุคคลที่เป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1) (3) (4) หรือ (6) ผู้สืบสันดานของทายาทตาม (2) และ (5) หามีสิทธิรับมรดกแทนที่ไม่ อนึ่ง สิทธิที่จะได้รับมรดกแทนที่กันได้มีแต่เฉพาะสิทธิโดยธรรม ดังนั้นสิทธิตามพินัยกรรมจึงมิอาจรับมรดกแทนที่กันได้ เนื่องจากเมื่อเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุคคลใดแล้ว บุคคลนั้นเท่านั้นที่จะมีสิทธิรับมรดกดังกล่าวและหากสิทธิตามพินัยกรรมสิ้นสุดลงจะส่งผลให้ทรัพย์สินตามพินัยกรรมตกแก่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกหรือแก่แผ่นดินแล้วแต่กรณีตามมาตรา 1699[1]

การรับมรดกแทนที่เกิดขึ้นเนื่องจากกฎหมายเล็งเห็นว่าหากทายาทโดยธรรมลำดับหนึ่งๆได้ตายหรือเสียสิทธิในการรับมรดกไปในขณะที่เจ้ามรดกตายนั้น ต้องนำมรดกไปแบ่งให้แก่ทายาทโดยธรรมลำดับหลังหรือให้แก่ทายาทโดยธรรมในลำดับเดียวกันคนอื่นๆ ผลดังกล่าวอาจไม่เป็นธรรมหรืออาจสร้างความลำบากให้แก่ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ตายหรือเสียสิทธิในการรับมรดกไปก่อนแล้วในขณะที่เจ้ามรดกตาย จึงบัญญัติให้ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทนั้นสวมสิทธิแทนทายาทนั้นได้ โดยเรียกการสวมสิทธิดังกล่าวว่า “การรับมรดกแทนที่”[2]

---

[1] เพรียบ หุตางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560), น.62-65.

[2] พินัย ณ นคร, กฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2558), น.149-150.

Ref. code: 25615901031236MKU

หลักเกณฑ์ในการรับมรดกแทนที่ มีดังนี้

1. การรับมรดกแทนที่จะมีได้เฉพาะสำหรับทายาทโดยธรรมอันดับ (1) (3) (4) และ (6) ตามมาตรา 1629 คือ ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือพี่น้องร่วมแต่บิดา หรือร่วมแต่มารดา และลุงป้าน้าอา ส่วนสำหรับทายาทอันดับ (2) และอันดับ (5) คือบิดามารดา และปู่ย่าตายายนั้นไม่มีการรับมรดกแทนที่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้สืบสันดานของทายาทอันดับ 1 3 4 หรือ 6 เท่านั้นจึงจะอยู่ในฐานะผู้รับมรดกแทนที่ได้ ส่วนผู้สืบสันดานของทายาทอันดับ 2 หรือ 5 ไม่อยู่ในฐานะที่จะรับมรดกแทนที่ได้ นอกจากนี้ผู้สืบสันดานของคู่สมรสก็ไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่เช่นเดียวกัน

2. ลักษณะของการรับมรดกแทนที่ คือ หากทายาทในอันดับใดซึ่งถ้ายังมีชีวิตอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกตายผู้นั้นจะมีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดก แต่ผู้นั้นตายไปเสียก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นจะมีสิทธิได้รับมรดกแทนที่ในส่วนของมรดกที่ทายาทนั้นพึงจะได้รับ ซึ่งหากมีผู้รับมรดกแทนที่หลายคนผู้สืบสันดานแต่ละคนจะได้รับมรดกแทนที่คนละส่วนเท่าๆกัน และถ้าผู้สืบสันดานคนใดตายไปเสียก่อน หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานก็รับมรดกแทนที่ต่อไปอีกทำนองเดียวกันจนสุดสายตามมาตรา 1639 เฉพาะผู้สืบสันดานเท่านั้นมีสิทธิรับมรดกแทนที่ ผู้บุพการีหรือญาติพี่น้องไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1643 และคู่สมรสก็ไม่มีสิทธิได้รับมรดกแทนที่[3]

โดยเหตุนี้จึงอาจสรุปได้ว่าผลของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกเกี่ยวกับทรัพย์มรดกที่ถูกกำจัดนั้นขึ้นอยู่กับว่าทายาทถูกกำจัดก่อนหรือหลังเจ้ามรดกตาย หากทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย เช่น ตามมาตรา 1606 (1) (2) (4) หรือ (5) กรณีเหล่านี้ย่อมเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 1639 ที่กฎหมายยอมให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นเข้ารับมรดกแทนที่ได้ กล่าวคือ เฉพาะผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา และลุง ป้า น้า อา เท่านั้นที่จะเป็นทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้ ส่วนผู้สืบสันดานของทายาทตามมาตรา 1629 (2) (5) คือ บิดามารดาและปู่ย่าตายายของเจ้ามรดกไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ตามที่มาตรา 1641 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (2) หรือ (5) ถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ถ้ามีทายาทในลำดับเดียวกันยังมีชีวิตอยู่ ก็ให้ส่วนแบ่งทั้งหมดตกได้แก่ทายาทนั้นเท่านั้น ห้ามมิให้มีการรับมรดกแทนที่กันต่อไป”

---

[3] สอาด นาวีเจริญ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2517), น.32-33.

Ref. code: 25615901031236MKU

เหตุแห่งการรับมรดกแทนที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1. ทายาทนั้นถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก

2. ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย

ความตายที่จะมีการรับมรดกแทนที่กันนั้นมี 2 ประเภท คือ

(1) ตายตามธรรมชาติ

(2) ตายโดยผลของกฎหมาย คือ การเป็นบุคคลสาบสูญ ตามมาตรา 62

มาตรา 62 วางหลักไว้ว่า “บุคคลซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญให้ถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังที่ระบุไว้ใน มาตรา 61”

มาตรา 61 วางหลักไว้ว่า “ถ้าบุคคลใดได้ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาห้าปีเมื่อ ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญ ก็ได้

ระยะเวลาตามวรรคหนึ่งให้ลดเหลือสองปี

(1) นับแต่วันที่การรบหรือสงครามสิ้นสุดลงถ้าบุคคลนั้นอยู่ในการรบหรือสงครามและหายไปในการรบหรือสงครามดังกล่าว

(2) นับแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทางอับปางถูกทำลายหรือสูญหายไป

(3) นับแต่วันที่เหตุอันตรายแก่ชีวิตนอกจากที่ระบุไว้ใน (1) หรือ (2) ได้ผ่านพ้นไปถ้าบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตรายเช่นว่านั้น”

4.1.1 บุคคลผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่

บุคคลผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่นั้นมาตรา 1639 กำหนดว่าคือเฉพาะ “ผู้สืบสันดาน” เท่านั้น ทายาทลำดับอื่นหามีสิทธิรับมรดกแทนที่ไม่ บุพการีของทายาทตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) แม้จะเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปก็หามีสิทธิรับมรดกแทนที่ไม่ เพราะมาตรา 1643 บัญญัติว่า “สิทธิที่จะรับมรดกแทนที่กันนั้นได้เฉพาะแก่ผู้สืบสันดานโดยตรง ผู้บุพการีกามีสิทธิดังนั้นไม่” อีกทั้งผู้สืบสันดานผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่จะต้องมีสิทธิบริบูรณ์ในการรับมรดกในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายด้วยตามที่มาตรา 1644 วางหลักว่า “ผู้สืบสันดานจะรับมรดกแทนที่ได้ต่อเมื่อมีสิทธิบริบูรณ์ในการรับมรดก

Ref. code: 25615901031236MKU

4.1.2 ความสามารถและสิทธิในการรับมรดกแทนที่

ผู้สืบสันดานของทายาทที่จะเข้ารับมรดกแทนที่ได้จะต้องมีความสามารถและสิทธิในการรับมรดกแทนที่ครบทั้ง 2 ประการ คือ

1) ผู้สืบสันดานนั้นมีความสามารถรับมรดกอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

2) ผู้สืบสันดานนั้นต้องไม่เสียสิทธิในการรับมรดก เช่น ไม่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ถูกตัดมิให้รับมรดก หรือสละมรดก[4]

กรณีผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญก็มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ แต่อาจเป็นปัญหาในกรณีที่เจ้ามรดกและทายาทโดยธรรมถึงแก่ความตายในเหตุภยันตรายร่วมกัน เช่น นั่งเครื่องบินไปในสายการบินเดียวกันแล้วเครื่องบินตกตายหมดทั้งลำ เช่นนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 17 บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ว่า “ตายพร้อมกัน” เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การรับมรดกแทนที่จึงมีขึ้นไม่ได้ เพราะไม่อาจเข้าไปแทนที่ซึ่งกันและกันได้ มรดกจึงต้องตกทอดไปยังทายาทของผู้ตายแต่ละคน มีหลักการในเรื่องการรับมรดกแทนที่นี้ในกฎหมายต่างประเทศบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่ไว้เช่นกัน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 1924 – 1929 ประมวลกฎหมายแพ่งสวิสมาตรา 457 – 459 แต่บางประเทศได้เพิ่มหลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบการพิจารณา เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 739 – 744 จะพิจารณาถึงเพศและวัยด้วย เช่น ผู้ชายย่อมมีความแข็งแรงและอดทนต่อสภาพมากกว่าหญิง หรือคนแก่ชรา ย่อมถึงแก่ความตายได้ง่ายกว่าคนหนุ่มๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้มาตรา 1639 จะได้วางหลักเกณฑ์ให้ผู้สืบสันดานของผู้ซึ่งจะเป็นทายาทโดยธรรมรับมรดกแทนที่ได้เฉพาะกรณีที่ทายาทโดยธรรมถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก ทำให้การตายพร้อมกันจึงใช้หลักในมาตรานี้มาวินิจฉัยไม่ได้ แต่กฎหมายก็ประสงค์จะให้มรดกตกทอดแก่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกเป็นสาย ๆ ไป ฉะนั้น ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบิดาตายก่อนบุตร เช่น ก. บิดา กับ ข.บุตร ทั้งสองนั่งรถทัวร์ไปด้วยกันแล้วเกิดรถคว่ำบิดาตายในรถ แต่บุตรนั้นมีผู้ประสบเหตุเข้าช่วยเหลือนำส่งและไปตายที่โรงพยาบาลเช่นนี้มรดกของ ก. ย่อมตกทอดแก่บุตรของ ข. หรือถ้า ข. ซึ่งเป็นบุตรตายก่อน ก. เมื่อ ก. มาตายทีหลัง บุตรของ ข. ย่อมมีสิทธิรับมรดกแทนที่ ข. ฉะนั้นไม่ว่า ก. หรือ ข. ใครจะตายก่อนหรือหลัง บุตรของ ข. ก็ย่อมมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ ฉะนั้นแม้กฎหมายจะมิได้ระบุไว้ชัดเจนถึงบทสันนิษฐานกรณี “ตายพร้อมกัน” ตามมาตรา 17 แต่ต้องตีความมาตรา 1639 ว่าถ้าไม่ปรากฏว่าทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกตายหลังเจ้ามรดกแล้ว

---

[4] บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส.เอเชียเพรส(1989), 2555), น.107-108.

Ref. code: 25615901031236MKU

ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมนั้นก็รับมรดกแทนที่ได้เช่นกัน ส่วนการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายนั้นเป็นกรณีที่ทายาทถูกกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควร เช่น ฆ่าเจ้ามรดก ฟ้องเท็จเจ้ามรดก ฉ้อฉลข่มขู่เจ้ามรดก ปลอม หรือเพิกถอนเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมก่อนเจ้ามรดกตายตามมาตรา 1606 ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อก่อนหน้า นอกจากนี้การที่จะมีการรับมรดกแทนที่ได้นั้นกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าต้องเกิดจากเหตุคือ “ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย” เพราะเหตุการณ์ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นอาจเกิดขึ้นได้ทั้งก่อนและหลังเจ้ามรดกตาย แต่การรับมรดกแทนที่นี้ต้องเป็นกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกเกิดขึ้นภายหลังเจ้ามรดกตาย แม้กฎหมายจะมิได้ระบุไว้ชัดเจน ดังเช่น มาตรา 1639 แต่ผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัดก็ย่อมเข้าสืบสิทธิรับมรดกของผู้ถูกกำจัดได้อยู่แล้วตามหลักทั่วไปมาตรา 1607[5]

ดังนั้นการรับมรดกแทนที่ มีได้ใน 2 กรณีเท่านั้น ตามมาตรา 1639 คือ

1. กรณีทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ตายก่อนเจ้ามรดก

2. กรณีทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า “รับมรดกแทนที่” น่าจะหมายถึง การเข้ารับมรดกของผู้สืบสันดานโดยตรงแทนที่ทายาทที่ไม่อาจรับมรดกของเจ้ามรดกได้ เนื่องจากเสียสิทธิในมรดกเพราะตนเองต้องถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

กฎหมายในเรื่องรับมรดกแทนที่กันเป็นกฎหมายพิเศษซึ่งมีวัตถุประสงค์จะป้องกันมิให้ความตายหรือการถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีผลเสียหายแก่ผู้สืบสันดานของผู้ตายหรือผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้น โดยกำหนดไว้ในเรื่องการแบ่งทรัพย์มรดกแก่ทายาทโดยธรรมว่าถ้าหากผู้สืบสันดาน, พี่น้องร่วมบิดามารดา, พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา, ปู่ย่าตายาย หรือลุงป้าน้าอาของเจ้าของมรดกได้ถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายแล้ว ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นจะเข้ารับมรดกแทนในลำดับและชั้นของทายาทผู้ตาย หรือผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกแทนที่กันวางหลักให้ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมอาจเข้ารับมรดกของเจ้ามรดกได้โดยไม่ใช่ในฐานะเป็นทายาทโดยธรรมตามลำดับและชั้นของผู้สืบสันดานนั้นเอง แต่ให้เข้ามารับมรดกแทนในฐานะของบุคคลบางจำพวกซึ่งผู้สืบสันดานนั้นจะรับมรดกแทนที่อยู่ในลำดับ

---

[5] อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), น.90-91.

Ref. code: 25615901031236MKU

และชั้นของทายาทที่ตายหรือเสียสิทธิในการรับมรดกไปเรียกว่าการรับมรดกแทนที่กัน การรับมรดกแทนที่เป็นบทบัญญัติยกเว้นหลักธรรมดาการตีความตัวบทในเรื่องการรับมรดกแทนที่กันนี้จะต้องเป็นไปโดยเคร่งครัดจะขยายความไม่ได้ อีกทั้งการรับมรดกแทนที่กันจะนำมาใช้ได้ก็เฉพาะกรณีที่ระบุไว้โดยแจ้งชัดเท่านั้น การที่กฎหมายได้บัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่ไว้ให้แตกต่างกับหลักทั่วไป เนื่องจากกฎหมายมีวัตถุประสงค์คือเพื่อจะคุ้มครองบุคคลบางจำพวก ซึ่งหากไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการรับมรดกแทนที่กันแล้วบุคคลนั้นจะต้องตกอยู่ในฐานะขาดแคลนโดยขาดโอกาสที่จะได้รับการสืบทอดมรดกเนื่องจากอุปสรรคบางอย่างที่บุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำขึ้นเอง

การรับมรดกแทนที่กันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับเฉพาะกรณีการแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทโดยธรรมเท่านั้นไม่ได้ใช้บังคับในกรณีที่เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมไว้เพราะหากเจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สมบัติให้แก่ผู้ใดแล้ว ย่อมมองเห็นเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมในการใช้สิทธิจำหน่ายทรัพย์ของตนได้ กฎหมายไม่ควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องขัดขวางความตั้งใจใช้สิทธิในวาระสุดท้ายของผู้ตายและจำเป็นต้องคุ้มครองป้องกันในการใช้สิทธินี้ให้บรรลุถึงผลสมความปรารถนาของผู้ทำพินัยกรรมด้วย[6] นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1643 ยังวางหลักว่า ผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้แก่ ผู้สืบสันดานโดยตรง ซึ่งหมายถึงผู้ที่สืบสันดานตามสายโลหิตเท่านั้น ดังนั้น บุตรบุญธรรมจึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ เพราะบุตรบุญธรรมเป็นเพียงบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม ไม่ได้เป็นบุตรตามสายโลหิต จึงไม่ใช่ผู้สืบสันดานโดยตรง ส่วนบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วตามมาตรา 1627 ถึงแม้ไม่ได้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา แต่ก็เป็นบุตรตามสายโลหิตของบิดา จึงมีสิทธิรับมรดกแทนที่บิดาได้[7]

ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของการรับมรดกแทนที่ได้ดังต่อไปนี้

1). ใช้บังคับกับกรณีที่ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ลำดับที่3 ลำดับที่4 หรือลำดับที่6 หมดสิทธิรับมรดก กรณีทายาทโดยธรรมลำดับที่2 หรือลำดับที่5 หมดสิทธิรับมรดกกฎหมายไม่ให้มีการรับมรดกแทนที่ตามข้อความในส่วนต้นของมาตรา 1639

2). ไม่ใช้กับกรณีที่คู่สมรสหมดสิทธิในการรับมรดก เนื่องจากคู่สมรสเป็นทายาทโดยธรรมตามบทบัญญัติพิเศษในมาตรา 1635 แต่กฎหมายมิได้ถือว่าคู่สมรสเป็นทายาทโดยธรรมลำดับใดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 จึงไม่มีกรณีที่จะรับมรดกแทนที่โดยผู้สืบสันดานของคู่สมรส

---

[6] จี๊ด เศรษฐบุตร, <u>บทความกฎหมาย การรับมรดกแทนที่กัน</u>, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม, 2513), น.37-39.

[7] อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, น.124-127.

Ref. code: 25615901031236MKU

3). ใช้บังคับกับกรณีที่ทายาทโดยธรรมลำดับที่กฎหมายกำหนดตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น โดยคำว่าตายก่อนเจ้ามรดกหมายความรวมถึงกรณีทายาทโดยธรรมตายพร้อมเจ้ามรดกด้วย แต่กรณีที่ทายาทโดยธรรมตายหรือถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายนั้นมิเข้าหลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่

4). เป็นบทบัญญัติที่มีเพื่อประโยชน์ของผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่หมดสิทธิในการรับมรดกเท่านั้น ซึ่งผู้สืบสันดานโดยตรงตามมาตรานี้คือญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลงไป บุตรบุญธรรมนั้นแม้กฎหมายจะให้ถือเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายแต่มิใช่ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่จะเชื่อมโยงให้บุตรบุญธรรมรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตจึงมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้

5). การรับมรดกแทนที่ใช้บังคับจนหมดสายของผู้สืบสันดาน กล่าวคือ หากทายาทลำดับที่กำหนดให้มีการรับมรดกแทนที่ได้ถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายจะมีผลให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นรับมรดกแทนที่ แต่หากผู้สืบสันดานของทายาทนั้นถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเช่นกัน ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่อีกทอดหนึ่งสืบต่อกันไปจนสุดสาย อย่างไรก็ดีผู้สืบสันดานที่จะเข้ารับมรดกแทนที่ได้ต้องมีสิทธิบริบูรณ์ในการรับมรดกคือมีสภาพบุคคลหรือเป็นทารกในครรภ์มารดาในขณะที่เจ้ามรดกตายและไม่เสียสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดกด้วย

6) การรับมรดกแทนที่ใช้บังคับระหว่างทายาทโดยธรรมเท่านั้น มิใช้กับกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมหมดสิทธิโดยเหตุเพราะตายก่อนเจ้ามรดกหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย เนื่องจากในกรณีผู้รับพินัยกรรมตายก่อนเจ้ามรดกมีผลให้ข้อกำหนดในพินัยกรรมตกไป อย่างไรก็ดีหากผู้รับพินัยกรรมนั้นมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมด้วยผู้สืบสันดานก็สามารถรับมรดกแทนที่ได้ในส่วนของการับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรม[8]

4.2 การสืบมรดก

การสืบมรดกปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1607 ใช้บังคับกับกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก กฎหมายให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกต่อไปได้ เหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว และในมาตรา 1615 วรรคสอง ใช้บังคับกับกรณีทายาทโดยธรรมสละมรดก กฎหมายให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกได้ตามสิทธิของตน

[8] พินัย ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.152-169.

Ref. code: 25615901031236MKU

จากที่กล่าวมาข้างต้น “สืบมรดก” น่าจะหมายถึง การเข้ารับมรดกของผู้สืบสันดานของทายาทที่มีสิทธิในมรดกของเจ้ามรดก แต่เสียสิทธินั้นไปเพราะถูกกำจัดมิให้รับมรดกหรือสละมรดกภายหลังที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

ตารางที่ 4.1 ข้อแตกต่างระหว่างการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดก

(กรณีตีความว่าการสืบมรดกไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่)

	ใช้บังคับกับกรณี	ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก	ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัด
การรับมรดกแทนที่	ทายาทตายหรือถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย	ทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1), (3), (4), (6)	ผู้สืบสันดานโดยตรง(ตามสายโลหิต)
การสืบมรดก	ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก	ทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1)-(6), คู่สมรสของเจ้ามรดก, ผู้รับพินัยกรรม	ผู้สืบสันดาน(รวมถึงบุตรบุญธรรมด้วย)

มาตรา 1607 ให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว ดังนั้นทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกดังกล่าวจึงหมายความถึงทายาทโดยธรรมเท่านั้นไม่รวมถึงผู้รับพินัยกรรมด้วย แม้ว่าผู้รับพินัยกรรมอาจถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้ก็ตาม และแม้กฎหมายจะมิได้บัญญัติห้ามมิให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมเข้าสืบมรดกไว้เหมือนเช่นกรณีทายาทสละมรดก ซึ่งมาตรา 1617 บัญญัติห้ามมิให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมที่สละมรดกรับมรดกที่ได้สละแล้ว หรือกรณีการรับมรดกแทนที่ซึ่งมาตรา 1642 บัญญัติให้การรับมรดกแทนที่กันนั้นใช้บังคับแต่ในระหว่างทายาทโดยธรรมเท่านั้นก็ตาม เนื่องจากการทำพินัยกรรมของเจ้ามรดกนั้นย่อมไม่มีเจตนากำหนดการเผื่อตายให้มีผลไปถึงผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมซึ่งมิใช่ทายาทของตนด้วย ประกอบกับในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 2 สิทธิโดยธรรมในการรับมรดกมาตรา 1620 วรรคหนึ่ง วางหลักว่า “ถ้าผู้ใดตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้หรือทำพินัยกรรมไว้แต่ไม่มีผลบังคับให้ปันทรัพย์มรดกทั้งหมดแก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตายนั้นตามกฎหมาย” และวรรคสองวางหลักว่า “ถ้าผู้ใดตายโดยได้ทำพินัยกรรมไว้ แต่พินัยกรรมนั้นจำหน่ายทรัพย์หรือมีผลบังคับได้แต่เพียงบางส่วน

Ref. code: 25615901031236MKU

แห่งทรัพย์มรดก ให้ปันส่วนที่มิได้จำหน่ายโดยพินัยกรรม หรือส่วนที่พินัยกรรมไม่มีผลบังคับให้แก่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย” เช่นนี้แล้ว ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ซึ่งจะสืบมรดกตามมาตรา 1607 ได้ จึงต้องหมายถึงผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเท่านั้น ไม่รวมถึงกรณีผู้รับพินัยกรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก อันเป็นเหตุให้พินัยกรรมไม่มีผลบังคับและต้องปันทรัพย์มรดกส่วนนั้นให้แก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตายตามกฎหมายต่อไป[9]

เป็นที่น่าสังเกตว่า มาตรา 1607 นั้น การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการเฉพาะตัวทายาทผู้ถูกกำจัดเท่านั้น คือเป็นการกระทำและเป็นความผิดของผู้ถูกกำจัดเองไม่เกี่ยวข้องกับทายาทใด ๆ กฎหมายจึงไม่ตัดสิทธิผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัด โดยให้สิทธิสืบมรดกของผู้นั้นต่อไปได้เหมือนกับว่าทายาทผู้ถูกกำจัดนั้นได้ตายไปแล้ว อีกทั้งในกรณีผู้สืบสันดานยังเป็นผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความปกครองของผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก หรือผู้สืบสันดานเป็นผู้ไร้ความสามารถโดยมีผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นผู้อนุบาลกฎหมายก็บัญญัติคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์มิให้ทายาทที่ถูกกำจัดมีโอกาสนำเงินจากทรัพย์มรดกของผู้สืบสันดานไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวได้[10]

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในเรื่องการสืบมรดกแล้วไม่ปรากฏคำอธิบายความหมายหรือรายละเอียดใดๆที่ให้คำนิยามเกี่ยวกับประเภทของทายาทผู้เสียสิทธิไว้เลย ดังนั้น จำต้องอาศัยการตีความกฎหมายเพื่อค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องนี้ว่ากฎหมายมุ่งจะให้นำหลักกฎหมายในเรื่องการสืบมรดกไปปรับใช้กับทายาทผู้เสียสิทธิประเภทใดบ้าง กล่าวคือ จะสามารถนำไปใช้กับทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 ทั้งหกลำดับเลยได้หรือไม่ และสามารถนำไปใช้กับทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรสตามมาตรา 1629 วรรคท้ายด้วยได้หรือไม่ กรณีนี้หลักการสืบมรดกไม่สามารถนำไปปรับใช้กับทายาททั้งหกลำดับกล่าวคือ สิทธิการสืบมรดกจะมีได้แต่เฉพาะกรณีที่ทายาทโดยธรรมลำดับที่ (1) (3) (4) และ (6) สละมรดกหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายเท่านั้น ส่วนทายาทลำดับที่ 2 และลำดับที่ 5 ไม่ให้มีการสืบมรดก โดยมีเหตุผลเช่นเดียวกับเรื่องการรับมรดกแทนที่ กล่าวคือ หากให้มีการสืบมรดกได้ก็จะทำให้ทายาทลำดับหลังมีสิทธิรับมรดกร่วมกับทายาทลำดับก่อน ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการแบ่งเป็นมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม ตามมาตรา 1630 วรรคแรก ที่ว่าต้องแบ่งมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรมก่อนหลังกันตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามมาตรา 1607 และมาตรา 1615 จะเห็นว่ากฎหมายได้กำหนดว่า ผู้มีสิทธิสืบมรดก คือผู้สืบสันดานของทายาทผู้เสียสิทธิไม่ได้ใช้คำว่า

---

[9] วรวุฒิ เทพทอง, “สืบมรดก หรือ รับมรดกแทนที่,” บทบัณฑิตย์, เล่มที่ 62, น.201-203 (ธันวาคม 2549).

[10] อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, น.112-113.

Ref. code: 25615901031236MKU

“ผู้สืบสันดานโดยตรง” ดังนั้น มีปัญหาว่าผู้ที่มีสิทธิสืบมรดกจะต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทผู้เสียสิทธิหรือไม่ กรณีนี้มีนักกฎหมายหลายท่านให้ความเห็นตรงกันว่าไม่จำเป็นต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรง ดังนั้น บุตรบุญธรรมจึงมีสิทธิสืบมรดกได้ ประเด็นปัญหาดังกล่าว มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 933/2528 (ประชุมใหญ่) ส่วนกรณีบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วซึ่งกฎหมายให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานตามมาตรา 1627 ประกอบมาตรา 1629 (1) ทำให้มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของบิดาได้นั้นถือว่าเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงมีสิทธิรับมรดกแทนที่บิดาตนได้ ตามมาตรา 1639 ประกอบมาตรา 1643 แต่จะมีสิทธิสืบมรดกได้หรือไม่นั้นไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยว่าบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วเช่นนี้จะมีสิทธิสืบมรดกได้หรือไม่ แต่เมื่อพิจารณาจากกฎหมายมาตรา 1607 และมาตรา 1615 รวมทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 478/2539 จึงสามารถสรุปได้ว่าบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วมีสิทธิสืบมรดกได้ เนื่องจากบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วแม้ว่าจะไม่ได้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาแต่ก็เป็นบุตรตามสายโลหิตของบิดาซึ่งกฎหมายมรดกให้ความสำคัญกับญาติทางสายโลหิตเป็นอย่างยิ่ง[11] ส่วนกรณีผู้รับพินัยกรรมซึ่งเป็นทายาทอีกประเภทหนึ่งนั้นหากผู้รับพินัยกรรมเป็นบุคคลอื่นที่มิใช่ทายาทตามสายโลหิตของเจ้ามรดกผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมกรณีนี้ย่อมไม่มีความเกี่ยวพันทางสายโลหิตกับเจ้ามรดกผู้ทำพินัยกรรมแต่อย่างใด ดังนั้นกฎหมายจึงไม่ให้มีการสืบมรดกต่อไป มรดกในส่วนนี้ย่อมกลับคืนสู่กองมรดกเพื่อแบ่งให้แก่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกต่อไป ซึ่งเหตุผลดังกล่าวก็มาจากการค้นหาเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายมรดกในหลาย ๆ เรื่อง ซึ่งจะออกมาในแนวทางเดียวกันคือ กฎหมายมรดกมุ่งเน้นที่จะให้มรดกของผู้ตายตกเป็นของผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับเจ้ามรดกมากกว่าบุคคลอื่น ๆ

การสืบมรดกใช้ในกรณีทายาทถูกกำจัดหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้ว เช่น ตามมาตรา 1605 และมาตรา 1606 (3) กรณีเหล่านี้ย่อมไม่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา 1639 ที่ผู้สืบสันดานจะรับมรดกแทนที่ได้ แต่ตามมาตรา 1607 ถือว่าการถูกกำจัดเป็นการเฉพาะตัวของผู้ถูกกำจัดและอนุญาตให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกของผู้ตายได้เหมือนหนึ่งว่าทายาทผู้ถูกกำจัดนั้นตายแล้ว เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าทรัพย์สินซึ่งผู้สืบสันดานได้รับมรดกมาเช่นนี้ทายาทผู้ถูกกำจัดไม่มีสิทธิที่จะจัดการและใช้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1548 ซึ่งตรงกับมาตรา 1577 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ที่วางหลักว่า “บุคคลใดจะโอนทรัพย์สินให้ผู้เยาว์โดยพินัยกรรมหรือโดยการให้โดยเสน่หาซึ่งมีเงื่อนไขให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้จัดการจนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะก็ได้ ผู้จัดการนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งผู้โอนระบุชื่อไว้ หรือถ้ามิได้ระบุ

---

[11] *เพิ่งอ้าง*, น.124-126.

Ref. code: 25615901031236MKU

ไว้ก็ให้ศาลสั่งแต่การจัดการทรัพย์สินนั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 60” ทั้งนี้เพราะกฎหมายไม่ประสงค์ที่จะให้ทายาทผู้ถูกกำจัดเข้ามามีส่วนที่จะจัดการและใช้ทรัพย์มรดกที่ผู้สืบสันดานของทายาทที่เป็นผู้เยาว์เข้าสืบมรดกตามมาตรา 1607[12]

4.2.1 ความสำคัญและเหตุผลของการสืบมรดก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยเรื่องมรดก ได้บัญญัติให้มีการสืบมรดกได้ 2 กรณี คือกรณีทายาทที่มีสิทธิรับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1607 และกรณีทายาทสละมรดกตามมาตรา 1615 ส่วนกรณีทายาทถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นกฎหมายมิได้บัญญัติให้สืบมรดกได้ เนื่องจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกกับการสละมรดกนั้นเป็นเหตุที่เกิดจากการกระทำหรือความประสงค์ของทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเองไม่เกี่ยวกับเจตนาของเจ้ามรดก กฎหมายประสงค์ให้การกระทำของทายาทนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวไม่มีผลกระทบถึงผู้สืบสันดาน กล่าวคือบุพการีกระทำผิดโดยผู้สืบสันดานมิได้มีส่วนรู้เห็นด้วยผู้สืบสันดานนั้นมิควรต้องรับบาปเคราะห์ด้วย หรือบุพการีไม่ต้องการทรัพย์มรดกก็มิได้หมายความว่าผู้สืบสันดานจะไม่ต้องการทรัพย์มรดกนั้นด้วย ส่วนกรณีตัดมิให้รับมรดกนั้นเกิดจากเจตนาของเจ้ามรดกเองที่ประสงค์จะตัดมิให้ทายาทคนนั้นๆมิได้รับมรดกกฎหมายจึงมิได้บัญญัติให้สืบมรดกกันได้[13] นอกจากนี้กฎหมายยังเกรงว่าทายาทที่ถูกกำจัดนั้นจะใช้อำนาจปกครองผู้สืบสันดานจัดการทรัพย์มรดกทำให้เด็กนั้นต้องเสียประโยชน์ จึงบัญญัติคุ้มครองต่อมาอีกคือห้ามทายาทนั้นจัดการทรัพย์สินที่ผู้สืบสันดานได้รับจากการสืบมรดกต่อจากตนด้วย[14] เมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก ไม่ว่าโดยเหตุที่ได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกหรือโดยเหตุที่ได้กระทำการฐานเป็นผู้ไม่สมควร กฎหมายกำหนดผลของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกไว้ในมาตรา 1670 โดยให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกแทน ความในมาตรา 1607 มีดังนี้

มาตรา 1607 วางหลักไว้ว่า “การถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการเฉพาะตัวผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว แต่ในส่วนทรัพย์สินซึ่งผู้สืบสันดานได้รับมรดกมาเช่นนี้ ทายาทเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิที่จะจัดการและใช้ดั่งที่ระบุไว้

---

[12] พรชัย สุนทรพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2558), น.136.

[13] โสต สุตานันท์, “การสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่กัน,” ดุลพาห, เล่มที่ 3, ปีที่ 52, น.21 (กันยายน-ธันวาคม 2548).

[14] ศิริศักดิ์ ศุภมนตรี, “การรับมรดกแทนที่,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), น.120.

Ref. code: 25615901031236MKU

ในบรรพ 5 ลักษณะ 2 หมวด 3 แห่งประมวลกฎหมายนี้ในกรณีเช่นนั้นให้ใช้มาตรา 1548 บังคับโดยอนุโลม”[15]

เนื่องจากการกระทำที่ทำให้ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีทั้งการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกตามมาตรา 1605 และการกระทำการฐานเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 อีกทั้งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกโดยเหตุที่ได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกนั้นย่อมเกิดขึ้นหลังจากเจ้ามรดกตายเสมอในขณะที่การถูกกำจัดมิให้รับมรดกโดยเหตุที่กระทำการฐานเป็นผู้ไม่สมควรนั้นอาจจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากเจ้ามรดกตายก็ได้ ในกรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายนั้นผลทางกฎหมายจึงเป็นไปตามหลักกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกแทนที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 โดยตรงและมิต้องนำเอามาตรา 1607 มาปรับใช้ ในกรณีดังกล่าวผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกรับมรดกแทนที่ได้หากทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ลำดับที่ 3 ลำดับที่ 4 หรือลำดับที่ 6 แต่กฎหมายมิให้รับมีการรับมรดกแทนที่หากผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นผู้รับพินัยกรรม ดังนั้น จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่าการให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกแทนตามมาตรา 1607 นี้จะใช้เฉพาะในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกในเวลาหลังเจ้ามรดกตายไปแล้วเท่านั้น ดังนั้นเมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังจากที่เจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของทายาทนั้นก็มีสิทธิในมรดกแทนทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกโดยกฎหมายใช้คำว่า “สืบมรดก"[16] เนื่องจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดในการสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว นอกจากนี้ผู้สืบสันดานที่เข้าสืบมรดกตามมาตรานี้ กฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงเหมือนการรับมรดกแทนที่ของผู้สืบสันดานในมาตรา 1643 ดังนั้นบุตรบุญธรรมจึงเข้าสืบมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่กรรมได้ อย่างไรก็ดี

---

[15] กมล สนธิเกษตริน, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2551), น.351.

Section 1607. The effects of exclusion from the succession are personal. The descendants of the excluded heir succeed as of such heir were dead, but as regards the property so devolved, the excluded heir no right of management and enjoyment as specified in Book V Title Chapter III of this Code. In such case Section 1548 shall apply mutatis mutandis.

[16] พินัย ณ นคร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2555), น.208-209.

Ref. code: 25615901031236MKU

ผู้สืบสันดานที่เข้าสืบมรดกตามมาตรา 1607 หากเป็นผู้เยาว์ซึ่งจะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดาผู้ใช้อำนาจปกครองตาม ป. พ. พ. บรรพ 5 บิดามารดาย่อมมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามมาตรา 1571 และมีสิทธิใช้เงินได้ของบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 1573 ดังนั้น ถ้าเป็นกรณีบิดามารดาผู้ใช้อำนาจปกครองถูกกำจัด และต่อมาบุตรผู้เยาว์สืบมรดก กฎหมายจึงไม่ต้องการให้บิดามารดาที่ถูกกำจัดภายหลังเจ้ามรดกตายไม่ว่าจะด้วยเหตุตามมาตรา 1605 หรือมาตรา 1606 เข้ามายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์มรดกที่ตนเองถูกกำจัดและบัดนี้ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของบุตรผู้เยาว์ในฐานะมรดก จึงเขียนห้ามมิให้บิดามารดาอ้างอำนาจปกครองเพื่อจัดการและใช้ประโยชน์อีกต่อไป โดยให้ถือเหมือนหนึ่งว่าในมรดกส่วนนี้บิดามารดาได้ตายไปแล้วเช่นเดียวกัน[17] แต่กรณีที่ผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมไม่สามารถรับมรดกแทนที่ได้ เมื่อผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดก มาตรา 1607 จึงมีผลให้ถือเสมือนว่าผู้รับพินัยกรรมตายแล้ว ดังนั้น ข้อกำหนดพินัยกรรมที่ยกทรัพย์ให้ผู้รับพินัยกรรมจึงตกไปตามมาตรา 1698 (1) เป็นผลให้ทรัพย์มรดกที่ถูกกำจัดจึงตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกต่อไป[18]

4.2.2 ผลทางกฎหมายของการสืบมรดก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1607 ให้ถือว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการเฉพาะตัวของทายาทนั้น ๆ และให้ผู้สืบสันดานของบุคคลดังกล่าวเข้าสืบมรดกต่อไป โดยให้ถือว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกที่เกิดขึ้นภายหลังเจ้ามรดกตายนั้นมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เนื่องจากลักษณะการตกทอดของมรดกแก่บุคคลใดนั้นจะต้องเกิดขึ้นในทันทีที่เจ้ามรดกตาย ทายาทไม่อาจได้รับมรดกในภายหลังเมื่อเวลาที่เจ้ามรดกตายได้ล่วงพ้นไปแล้วระยะหนึ่งได้ ทำนองเดียวกัน ไม่อาจกล่าวได้ว่าทายาทมีสิทธิได้รับมรดกชั่วระยะเวลาหนึ่งนับแต่เจ้ามรดกตาย แล้วเพิ่งมาเสียสิทธินั้นไปภายหลังเพราะถูกกำจัดมิให้รับมรดกเพราะบุคคลใดจะได้รับมรดกหรือไม่เท่าใดต้องพิจารณาตั้งแต่เวลาที่เจ้ามรดกตาย ทั้งนี้เป็นไปตามสภาพของสิทธิในการรับมรดกโดยไม่ต้องมาตราใดบัญญัติไว้เป็นพิเศษ นอกจากนี้การสืบมรดกก็มิได้มีการกำหนดรายละเอียดและหลักการสืบมรดกไว้แต่อย่างใดเห็นได้จากการที่บทบัญญัติกำหนดไว้แต่เพียงว่าให้ผู้สืบสันดานของบุคคลเหล่านั้นสืบมรดกต่อไปได้เท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับการรับมรดกแทนที่ที่มีการกำหนดหลักการและรายละเอียดต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนตามมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 อย่างไรก็ดีลักษณะการ

---

[17] ไพโรจน์ กัมพูสิริ, หลักกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2558), น.63-64.

[18] กฤษรัตน์ ศรีสว่าง, คำอธิบายกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560), น.74.

Ref. code: 25615901031236MKU

สืบมรดกตามมาตรา 1607 นั้นยังมีลักษณะที่เหมือนกับการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 เนื่องจากเป็นเรื่องผู้สืบสันดานเข้ารับมรดกแทนผู้บุพการีที่เสียสิทธิรับมรดกเช่นเดียวกันแม้การรับมรดกแทนที่นั้นมรดกจะยังไม่เคยตกได้แก่บุพการีเลยเพราะได้ตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกไปเสียก่อนเจ้ามรดกตาย ส่วนในเรื่องการสืบมรดกนั้นมรดกได้ตกทอดมายังทายาทแล้วแต่ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกในภายหลังแต่เมื่อบทบัญญัติดังกล่าวนั้นให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกและการนั้นมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตายย่อมทำให้มรดกไม่เคยตกทอดไปยังทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกับการรับมรดกแทนที่ ดังนั้น ผลท้ายที่สุดผู้สืบสันดานต่างก็เป็นผู้ได้รับมรดกแทนที่นับตั้งแต่เจ้ามรดกตายเหมือนกันทั้งกรณีการสืบมรดกและการรับมรดกแทนที่[19]

4.3 ปัญหาการตีความกฎหมายในเรื่องการสืบมรดก

ปัญหาที่ว่ามาตรา 1607 อยู่ในบังคับมาตรา 1639 หรือไม่ กล่าวคือ การถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดจะสืบมรดกต่อไปได้หรือไม่นั้นนักวิชาการยังมีความเห็นที่แตกต่างกันออกเป็นสองแนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางล้วนแล้วแต่มีนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงหลายท่านให้เหตุผลในการสนับสนุน เนื่องจากในเรื่องการรับมรดกแทนที่นั้นถ้อยคำที่ใช้ในบทบัญญัติมาตรา 1639 มีความชัดเจนว่าใช้แก่กรณีที่ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น ดังนั้น หากทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้วก็ไม่อาจปรับบทมาตรา 1639 ให้เข้าแก่กรณีได้ ตลอดช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาจึงมีการพยายามให้ความเห็นทางวิชาการว่ากรณีดังกล่าวสามารถปรับเข้ากับบทบัญญัติมาตรา 1607 แทนได้เพราะบทบัญญัติมาตรา 1607 มิได้วางเงื่อนไขไว้เช่นเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 1639 ว่าต้องเป็นกรณีที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้นจึงสามารถใช้กับกรณีที่ทายาทถูกกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ อย่างไรก็ดียังมีการตีความที่แตกต่างกันในเรื่องนี้ดังที่จะอธิบายตามตารางและหัวข้อถัดไป

---

[19] กฤษฎา กนกกุลชัย, “ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่ : ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,2557), น.107.

Ref. code: 25615901031236MKU

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบการตีความมาตรา 1607 ของนักกฎหมายและศาลฎีกา

การตีความของนักกฎหมายและศาลฎีกา	การสืบมรดกจะใช้บังคับได้ในกรณี	ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก	ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก	ผลของการตีความ
นักกฎหมายฝ่ายที่ 1 (การสืบมรดกไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่)	ทั้งกรณีทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนและหลังเจ้ามรดกตาย	ทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1)-(6), คู่สมรสของเจ้ามรดก, ผู้รับพินัยกรรม	ผู้สืบสันดาน (รวมถึงบุตรบุญธรรมด้วย)	การสืบมรดกและการรับมรดกแทนที่ซึ่งมาจากสาเหตุเดียวกันมีผลแตกต่างกัน
นักกฎหมายฝ่ายที่2 (การสืบมรดกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่)	ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย	ทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1), (3), (4), (6)	ผู้สืบสันดานโดยตรง(ตามสายโลหิต)	ส่งผลร้ายต่อผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายเพราะไม่อาจสืบมรดกได้
การตีความของศาลฎีกา (การสืบมรดกไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่)	ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย	ทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1)-(6), คู่สมรสของเจ้ามรดก, ผู้รับพินัยกรรม	ผู้สืบสันดาน (รวมถึงบุตรบุญธรรมด้วย)	การสืบมรดกและการรับมรดกแทนที่ซึ่งมาจากสาเหตุเดียวกันมีผลแตกต่างกัน
ความเห็นของ รศ.ดร.พินัย ณ นคร (การสืบมรดกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่)	ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย	ทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1), (3), (4), (6)	ผู้สืบสันดานโดยตรง(ตามสายโลหิต)	การสืบมรดกและการรับมรดกแทนที่ซึ่งมาจากสาเหตุเดียวกันมีผลเหมือนกันกันและยุติธรรมกับผู้สืบสันดานของทายาท

Ref. code: 25615901031236MKU

4.3.1 การตีความของนักกฎหมาย

ในบรรดาความเห็นเกี่ยวกับการปรับใช้บทบัญญัติมาตรา 1607 นั้น ก็ยังมีความเห็นแตกต่างออกไปเป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ แนวทางแรกเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 1607 มีความเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากบทบัญญัติมาตราอื่น ๆ รวมถึงมาตรา 1639 และบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยการรับมรดกแทนที่กันทั้งหมดด้วย ดังนั้น จึงสามารปรับบทมาตรา 1607 แก่กรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์การรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 แต่แนวทางที่สองมีความเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 1607 บัญญัติไว้ในลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป หมวด 2 เรื่องการเป็นทายาท ดังนั้น บทบัญญัติมาตราดังกล่าวจึงเป็นเพียงบททั่วไปเท่านั้น อีกทั้งบทบัญญัติมาตรา 1607 มิได้บัญญัติรายละเอียดหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสืบมรดกไว้ ด้วยเหตุนี้หลักเกณฑ์หรือวิธีการในการสืบมรดกตามมาตรา 1607 จึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวดการรับมรดกแทนที่กันโดยเฉพาะ[20]

ความเห็นแรกที่มีความเห็นว่า มาตรา 1607 ไม่อยู่ภายใต้มาตรา 1639 นั้นถือเหตุที่ว่าเหตุแห่งการกระทำที่ทำให้ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายนั้นมีความรุนแรงมากกว่าเหตุที่ทำให้ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตาย ยกตัวอย่างเช่น ทายาทต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยายามฆ่าเจ้ามรดกเป็นเหตุให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุตรของทายาทนั้นยังสามารถรับมรดกแทนที่ทายาทได้ แต่อีกกรณี ทายาททำลายพินัยกรรมหลังเจ้ามรดกตายหากตีความว่าการสืบมรดกต้องสืบได้เฉพาะกรณีที่ถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายเหมือนการรับมรดกแทนที่บุตรของทายาทที่ทำลายพินัยกรรมนั้นซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรู้เห็นในความผิดด้วยย่อมเสียประโยชน์ จึงควรถือว่าการสืบมรดกที่บัญญัติไว้อย่างกว้างๆนั้นควรที่จะสืบมรดกได้ทั้งก่อนและหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ความเห็นนี้ อาจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, อาจารย์สอาด นาวีเจริญ, ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และอาจารย์กีรติ กาญจนรินทร์ ได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนไว้ อนึ่งความเห็นนี้เกิดจากกรณีความไม่ยุติธรรมที่อาจเกิดขึ้นแก่การถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย การตีความแบบนี้จึงจะทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นไม่เสียประโยชน์ ความเห็นและเหตุผลสนับสนุนของนักกฎหมายแต่ละท่านมีดังต่อไปนี้

---

[20] พรชัย สุนทรพันธุ์, “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่,” (รายงานการวิจัย ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ,2559), น.91.

Ref. code: 25615901031236MKU

อาจารย์สอาด นาวีเจริญ ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

“เรื่องการกำจัดมิให้รับมรดก และมีการรับมรดกแทนที่นี้เป็นหลักกฎหมายใหม่ ซึ่งไม่มีในกฎหมายเก่า ตามปกติจึงเดินตามหลักทำนองเดียวกับหลักกฎหมายต่างประเทศ เว้นแต่จะแสดงให้เป็นเป็นอย่างอื่น จึงตีความหมายของมาตรา 1639 ได้ว่า มีความหมายว่า ผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดมีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทผู้ถูกกำจัดเสมือนหนึ่งว่าทายาทผู้ถูกกำจัดตาย ข้อที่เป็นเหตุให้เกิดความสงสัยก็คือ ถ้าหากผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดได้รับมรดกสืบไปทำนองเดียวกันแล้ว เหตุใดจึงแยกบัญญัติไว้คนละมาตราคือ 1607 และ 1639 ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเหตุที่กฎหมายแยกบัญญัติไว้เช่นนั้นก็เนื่องจากว่าการรับมรดกแทนที่จะต้องเป็นกรณีที่เกิดก่อนเจ้ามรดกตาย เพราะสิทธิในการรับมรดกจะมีได้แต่ในเวลาที่เจ้ามรดกตาย ถ้าในเวลาเจ้ามรดกตาย ไม่มีสิทธิรับมรดกแล้ว มรดกก็ตกได้แก่ผู้มีสิทธิรับมรดกคนอื่น จะมารับมรดกแทนที่กันภายหลังไม่ได้ ฉะนั้น ถ้าหากจะให้ผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัดรับมรดกในส่วนของทายาทผู้ถูกกำจัดภายหลังเจ้ามรดกตายแล้ว ก็จำเป็นต้องบัญญัติข้อความดังที่ระบุในมาตรา 1607 ข้อสงสัยอีกประการหนึ่งก็คือ ในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดเพราะปิดบังหรือยักย้ายมรดกจะให้ผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัดได้รับส่วนมรดกแล้ว จะถือเป็นเหตุกำจัดมิให้รับมรดกไว้ทำไม ในข้อนี้ตอบได้ว่ากฎหมายต้องการกำจัดเฉพาะตัวผู้ถูกกำจัดไม่ต้องการให้มีผลไปถึงผู้สืบสันดาน แม้ในกรณีที่ต้องด้วยข้อกำจัดอย่างอื่นก่อนเจ้ามรดกตายดังระบุในมาตรา 1606 (1)(2)(3) ซึ่งเป็นเรื่องรุนแรงยิ่งกว่าการปิดบังหรือยักย้ายมรดกมากนักก็ยังระบุให้ผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ได้”[21]

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

“มาตรา 1639 และมาตรา 1641 เป็นแต่เพียงบทบัญญัติรองรับให้มีการรับมรดกแทนที่กันได้ในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ส่วนกรณีตามมาตรา 1607 ที่บัญญัติให้ผู้สืบสันดานสืบมรดกผู้ถูกกำจัดต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้วนั้น มิใช่เป็นการรับมรดกแทนที่ แต่เป็นการรับมรดกในฐานะผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดโดยตรง ซึ่งกฎหมายให้ถือว่า “เหมือนหนึ่งว่าทายาทผู้ถูกกำจัดตาย” นั่นเอง ดังนั้น หากทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายสิทธิของผู้สืบสันดานของทายาทนั้นก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 1639 ในเรื่องการรับมรดกแทนที่ แต่ถ้าถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังที่มรดกตกทอดมายังทายาทคนที่ถูกกำจัดแล้วก็เป็นเรื่องมาตรา 1607 แต่เพียงมาตราเดียวที่ให้ถือเสมือนหนึ่งว่าทายาทผู้ถูกกำจัดตายไปภายหลังที่เจ้ามรดกตาย แต่กฎหมายจำกัดให้เฉพาะผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดมรดกของผู้ถูก

---

[21] สอาด นาวีเจริญ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.51.

Ref. code: 25615901031236MKU

กำจัดได้เท่านั้น ทายาทอื่น ๆ ของผู้ถูกกำจัดหามีสิทธิไม่ ณ จุดนี้เอง ที่ทำให้กรณีตามมาตรา 1607 ต่างจากการรับมรดกของทายาทที่ตายลงภายหลังเจ้ามรดกตายทั่ว ๆ ไป”[22]

อาจารย์ กีรติ กาญจนรินทร์ ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

“การถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1606 มีทั้งการถูกกำจัดก่อนและหลังเจ้ามรดกตาย โดยบทบัญญัติดังกล่าวไม่มีถ้อยคำที่ว่าทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลยคงใช้เป็นคำรวมๆ ว่าบุคคลดังต่อไปนี้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก เหตุที่บัญญัติเช่นนั้นเนื่องจากว่าหากยังไม่มีความตายของบุคคลเกิดขึ้นก็ไม่อาจมีมรดกตกทอดแก่ทายาท กล่าวคือ ยังไม่มีทายาท เมื่อไม่มีความตายของบุคคลจะมีได้ก็เพียงบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทเท่านั้น ต่อเมื่อมีความตายแล้วบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทนั้นก็กลายเป็นทายาททันที เมื่อบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ความสามารถในการเป็นทายาทของบุคคลที่จะมีสิทธิรับมรดกขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตายก็ไม่มี ทั้งนี้ตามมาตรา 1604 และ 1654 วรรคสอง ทรัพย์มรดกส่วนที่จะตกแก่บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทแต่ถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายนั้นก็ตกแก่ทายาทอื่นหรือตกแก่แผ่นดินแล้วแต่กรณี ไม่ตกแก่ผู้สืบสันดานของบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทโดยธรรมประเภทญาติลำดับที่ (1) (3) (4) หรือ (6) หากไม่มีบทบัญญัติมาตรา 1639 บัญญัติรองรับ ส่วนกรณีบุคคลถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายนั้น บุคคลดังกล่าวมีความเป็นทายาทแล้วแต่ต่อมาถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลัง หากไม่มีบทบัญญัติมาตรา 1607 ให้ผู้สืบสันดานของบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย บัญญัติรองรับมรดกส่วนของบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายย่อมตกไปยังทายาทอื่นหรือแผ่นดินแล้วแต่กรณี อนึ่ง ตามมาตรา 1607 บัญญัติถ้อยคำแต่เพียงว่า “...ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไป...” คือใช้คำว่า “ทายาท” มิได้บัญญัติว่า “...ผู้สืบสันดานของบุคคลที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไป...” การไม่ใช้คำว่า “บุคคล” จึงเป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่ามาตรา 1607 ประสงค์จะให้ผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายเท่านั้นที่จะสืบมรดกได้ จึงใช้ถ้อยคำว่า “ทายาท” เพราะความเป็น “ทายาท” เกิดขึ้นเมื่อเจ้ามรดกตายแล้วเท่านั้น หากเจ้ามรดกยังไม่ตายก็ไม่มีทายาท คงมีแต่เพียงบุคคลซึ่งจะเป็นทายาทเท่านั้น ดังที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้มาตรา 1639 ใช้ถ้อยคำว่า “บุคคลซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย” มิได้ใช้ถ้อยคำว่า “ทายาท” เลย จึงเป็นการเน้นให้เห็นว่าหากยังไม่มีความตายของเจ้ามรดกแล้ว ความเป็น “ทายาท” ยังไม่มี คงเป็นได้เพียง “บุคคลซึ่งจะเป็นทายาท” เท่านั้น นอกจากนี้มาตรา 1607 เป็นบทบัญญัติที่ให้สืบมรดกได้

---

[22] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), น.92-93.

Ref. code: 25615901031236MKU

เฉพาะการกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายเท่านั้น ส่วนการกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย มิได้บัญญัติให้สืบมรดกกันได้แต่อย่างใด ดังนั้น มาตรา 1607 จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 เฉพาะในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายจึงจะสืบมรดกต่อไปได้ แต่ในกรณีที่ผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายนั้น มาตรา 1607 มิได้บัญญัติให้สืบมรดกได้หากไม่มีบทบัญญัติมาตรา 1639 ก็จะมีการสืบมรดกหรือรับมรดกแทนที่ไม่ได้เลย แต่เมื่อมีบทบัญญัติมาตรา 1639 แล้วก็มีผลให้ผู้สืบสันดานของบุคคลที่จะเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ (1) (3) (4) หรือ (6) ที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนตายนั้นที่สืบมรดกหรือรับมรดกแทนที่ได้

ปัญหาที่ว่า ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย สืบมรดกได้หรือไม่นี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่า มาตรา 1607 ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539”

อาจารย์ กีรติ กาญจนรินทร์ ได้แสดงความเห็นด้วยกับข้อวินิจฉัยที่ว่า มาตรา 1607 ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 เฉพาะกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย แต่ถ้าถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายแล้วต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639[23]

อาจารโสต สุตานันท์ ได้แสดงความเห็นว่า

คำว่า “สืบมรดก” ตามมาตรา 1607 กับ มาตรา 1615 และมาตรา 1616 กับคำว่า “การรับมรดกแทนที่” ตาม มาตรา 1639 นั้น กฎหมายเขียนแยกกันไว้คนละลักษณะกัน แสดงว่า ต้องการให้มีผลบังคับใช้แตกต่างกัน จากการสังเกตมาตรา 1607 และมาตรา 1616 จะเห็นว่ากฎหมายบัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันว่าทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกหรือทายาทผู้สละมรดก ไม่มีสิทธิในส่วนทรัพย์สินอันผู้สืบสันดานของตนได้รับมาในอันที่จะจัดการและใช้ได้ จึงย่อมแสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าขณะได้รับมรดกมาทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกหรือทายาทผู้สละมรดกยังไม่ตาย ส่วนตามมาตรา 1639 นั้น จะเห็นว่า กฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเมื่อทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกตายไปแล้วใครมีสิทธิจะรับมรดกแทนได้บ้าง ดังนั้น ในความเห็นของผู้เขียนจึงเห็นว่า การสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่เป็นคนละเรื่องกันจะนำมาพิจารณาปะปนกันไม่ได้ ขอแยกวิเคราะห์ทั้ง 2 กรณีดังกล่าว ดังนี้

1.) เกี่ยวกับเรื่อง “การสืบมรดก” จากการตรวจสอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยเรื่องมรดก ได้บัญญัติให้มีการสืบมรดกได้ 2 กรณี คือ กรณี

---

[23] กีรติ กาญจนรินทร์, “การสืบมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1607,” ดุลพาห, เล่มที่ 2, ปีที่ 55, น.57-59 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2551).

Ref. code: 25615901031236MKU

ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกตาม มาตรา 1607 กับ กรณีทายาทสละมรดกตาม มาตรา 1615 ส่วนการที่ทายาทถูกตัดมิให้รับมรดกกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้สืบมรดกได้ ซึ่งจากการสังเกตจะเห็นว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดก กับ การสละมรดก นั้นเป็นเหตุที่เกิดจากการกระทำของทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเองไม่เกี่ยวกับเจตนาของเจ้ามรดกเลย ซึ่งผู้ร่างกฎหมายคงเห็นว่าการกระทำของทายาทนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวไม่น่าจะให้มีผลกระทบต่อลูกหลาน คือ พ่อแม่ไม่ดีโดยลูกหลานไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยจะให้มารับบาปเคราะห์ด้วยได้อย่างไร ส่วนกรณีการตัดมิให้รับมรดกนั้นจะเห็นว่าเป็นเจตนาของเจ้ามรดกเองที่ประสงค์จะตัดมิให้ทายาทคนนั้น ๆได้รับมรดก ดังนั้นจึงเข้าใจว่า ผู้ร่างคงเคารพเจตนาของเจ้ามรดกเพราะเมื่อเจ้ามรดกตัดไม่ให้ทายาทคนใดมีสิทธิได้รับมรดกแล้ว ย่อมแสดงว่าเขาไม่สนใจใยดีครอบครัวนั้นแล้วกฎหมายจึงไม่ได้บัญญัติให้สืบมรดกกันได้

2.) เกี่ยวกับเรื่อง “การรับมรดกแทนที่” ต้องแยกวิเคราะห์เป็น 2 กรณี คือ

กรณีแรก คือ กรณีไม่มีการถูกกำจัด ถูกตัด หรือการสละมรดกเลย เมื่อทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกคนใดตายผู้สืบสันดานก็มีสิทธิได้รับมรดกแทนที่ไปเป็นหลักเกณฑ์ธรรมดาตรงตามตัวบทไม่มีปัญหาใดๆ

กรณีที่สอง คือ กรณีมีทายาทถูกกำจัด ถูกตัด หรือสละมรดก ผู้เขียนมีความเห็นว่า โดยสภาพของการถูกกำจัด ถูกตัด หรือ สละ มิให้รับมรดกนั้นย่อมมีผลเมื่อเจ้ามรดกตายแล้วเท่านั้นเพราะตราบใดที่เจ้ามรดกยังไม่ตายย่อมยังไม่มีกองมรดกเกิดขึ้น กล่าวเฉพาะกรณีการกำจัดมิให้รับมรดกนั้นจริง ๆแล้วตาม มาตรา 1605 และ มาตรา 1606 เป็นเพียงเหตุแห่งการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกเท่านั้นซึ่งบางกรณีก็เกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตายบางกรณีก็เกิดภายหลัง แต่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังผลของการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกย่อมเกิดขึ้นภายหลังเจ้ามรดกตายเท่านั้น ดังนั้น การถูกกำจัด ตัด หรือสละมรดกจะมีผลก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าขณะเจ้ามรดกตายและผู้ถูกกำจัด ถูกตัด หรือสละมรดกยังมีชีวิตอยู่ ในทางกลับกันหากขณะเจ้ามรดกตายบุคคลดังกล่าวได้ตายไปก่อนแล้วย่อมไม่มีตัวทายาทที่จะให้กำจัด ตัด หรือสละมรดกได้ การพิจารณาจัดแบ่งมรดกก็ต้องยึดหลักธรรมดาทั่วไปเหมือนเช่นกรณีแรก คือ ผู้สืบสันดานของทายาทที่ตายไปแล้วย่อมมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ ซึ่งจะสังเกตเห็นว่ามาตรา 1639 ไม่ได้พูดถึงเรื่องการสละมรดก หรือการตัดมิให้รับมรดกไว้เลยว่ารับมรดกแทนที่ได้หรือไม่ สาเหตุก็น่าจะเนื่องมาจากเหตุผลดังที่กล่าวมาเพราะเมื่อทายาทคนนั้นตายไปก่อนแล้วจะสละหรือถูกตัดไม่ให้รับมรดกได้อย่างไร ตัวอย่างสนับสนุนความเห็นของผู้เขียนที่ชัดเจนที่สุด ก็คือ มาตรา 1619 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจะสละหรือจำหน่ายจ่ายโอนโดยประการใด ซึ่งสิทธิอันหากจะมีในภายหน้าในการสืบมรดกผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นไม่ได้” การที่ มาตรา 1639 บัญญัติถึงเรื่องการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกไว้นั้นน่าจะมีสาเหตุเนื่องมาจากว่าการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกนั้นมีสาเหตุหลายประการ บางกรณีก็เกิดก่อนบางกรณีก็

Ref. code: 25615901031236MKU

เกิดหลังเจ้ามรดกตาย ดังนั้น เพื่อความชัดเจนจึงเขียนเน้นย้ำไปว่าแม้เหตุที่ถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกจะเกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของทายาทก็มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ ส่วนกรณีเหตุที่ถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกเกิดขึ้นหลังเจ้ามรดกตายนั้นย่อมมีความหมายอยู่ในตัวแล้วว่าขณะเจ้ามรดกตายผู้ถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกยังมีชีวิตอยู่จึงต้องไปพิจารณาเรื่องการสืบมรดกตามมาตรา 1607 ไม่ใช่เรื่องการรับมรดกแทนที่ นอกจากนั้น ผู้เขียนยังมีเหตุผลสนับสนุนอีกคือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1641 บัญญัติไว้ว่า “ ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (2) หรือ (5) ถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ถ้ามีทายาทในลำดับเดียวกันยังมีชีวิตอยู่ ก็ให้ส่วนแบ่งทั้งหมดตกได้แก่ทายาทนั้นเท่านั้น ห้ามมิให้มีการรับมรดกแทนที่กันต่อไป ” ซึ่งจะเห็นว่า คำว่า “... ถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย...” นั้นเขียนไว้เหมือนกับ มาตรา 1639 และ คำว่า “ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย” ในมาตรา 1641 ย่อมมีความหมายเช่นเดียวกันกับมาตรา 1639 ดังที่ได้ให้ความเห็นไว้ข้างต้น กล่าวคือ หมายถึง เหตุที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตายไม่ใช่ผลของการถูกกำจัดมิให้รับมรดก เพราะถ้าเราแปลความกฎหมายตามตัวอักษรโดยไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายโดยแปลความหมายกลับกันก็ย่อมแสดงว่าการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายสามารถมีการรับมรดกแทนที่ทายาทลำดับ 2 และ 5 ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

กล่าวโดยสรุปก็คือ “การสืบมรดก” กับ “การรับมรดกแทนที่” เป็นคนละเรื่องกัน การสืบมรดกจะมีได้ 2 กรณี คือ การถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1607 กับ การสละมรดก ตามมาตรา 1615 ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อขณะเจ้ามรดกตายผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก หรือผู้สละมรดก ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนกรณีถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นไม่สามารถสืบมรดกได้เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ แต่ “การรับมรดกแทนที่” นั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกได้ถึงแก่ความตายไปก่อนเจ้ามรดกและผู้สืบสันดานมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ทุกกรณีโดยไม่ต้องไปพิจารณาถึงเรื่องการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดก การตัดไม่ให้รับมรดกหรือการสละมรดกเลย ทั้งนี้ เนื่องจากโดยสภาพตามความเป็นจริงการถูกกำจัด ถูกตัด หรือการสละมรดกจะมีได้ก็ต่อเมื่อขณะเจ้ามรดกตายและทายาทผู้ถูกกำจัด ถูกตัดหรือสละมรดกยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งจะต้องไปพิจารณาถึงเรื่องการสืบมรดกไม่ใช่การรับมรดกแทนที่ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น อนึ่งการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกนั้นต้องแปลความหมายในมาตรา 1639 ที่ว่า “ถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกก่อนตาย” ว่าหมายถึง เหตุที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกไม่ใช่ผลของการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกและไม่ว่าเหตุแห่งการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังเจ้ามรดกตาย ผู้สืบสันดานของทายาทเจ้ามรดกย่อมมีสิทธิได้รับมรดกแทนที่ได้ จากเหตุผลดังที่กล่าวมาอาจารย์โสตจึงไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 178/2520 ซึ่งวินิจฉัยว่า การที่ผู้สืบสันดานจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ทายาทมีอยู่ 2 กรณี ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1639 และไม่มี

Ref. code: 25615901031236MKU

กฎหมายมาตราใดบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้สืบสันดานที่จะเข้าแทนที่การรับมรดกของทายาทโดยธรรมที่ถูกตัดมิให้รับมรดก ดังนั้น เมื่อทายาทโดยธรรมผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกตายก่อนเจ้ามรดก ผู้สืบสันดานของทายาทผู้นั้นย่อมไม่มีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ได้[24]

ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่สองมีความเห็นว่ามาตรา 1607 อยู่ภายใต้มาตรา 1639 นั้นมีความเห็นว่า การรับมรดกแทนที่นั้นเป็นบทบัญญัติเฉพาะ ดังนั้น เรื่องการสืบมรดกที่บัญญัติไว้ก่อนจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 นอกจากนี้เหตุแห่งการถูกกำจัดภายหลังเจ้ามรดกตายก็เป็นเหตุที่ทำให้ทายาทอื่นต้องเสื่อมเสียประโยชน์ อีกทั้งมาตรา 1639 ยังได้บัญญัติถึงสิทธิในการรับมรดกแทนที่ไว้อย่างชัดเจนแล้ว ก็ย่อมต้องเป็นไปตามตัวบทกฎหมาย กล่าวคือ การรับมรดกแทนที่จะมีได้เพียง 2 กรณีเท่านั้น คือ กรณีทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตายก่อนเจ้ามรดก และกรณีทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย หากทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายจึงไม่อาจมีการรับมรดกแทนที่ได้ ศาสตราจารย์โชค จารุจินดา อาจารย์อัมพรณ ตะกั่วทุ่งและอาจารย์เพรียบ หุตางกูร สนับสนุนความคิดเห็นฝ่ายนี้[25] โดยได้ให้ความเห็นและเหตุผลประกอบไว้ดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ โชค จารุจินดา ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

“ตามธรรมดาถ้าทายาทซึ่งจะรับมรดกแทนที่กันได้ยังมีชีวิตอยู่สิทธิที่จะเป็นผู้รับมฤดกแทนที่ย่อมไม่เกิดขึ้นทั้งๆ ที่ทายาทผู้จะถูกรับมรดกแทนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จำต้องบัญญัติไว้ให้ชัดด้วยเหตุนี้ 1607 จึงบัญญัติว่า “การถูกกำจัดมิให้รับมฤดกนั้นเป็นการเฉพาะตัว ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมฤดกต่อไป เหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว ฯลฯ” แต่มาตรา 1607 นี้จะต้องอ่านประกอบกับมาตรา 1639 เพราะการรับมฤดกแทนที่ตามมาตรา 1607 จะต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1639 และจะต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งหลักทั่วไปในมาตรา 1599”[26]

“คำว่าสืบมฤดก” ตามมาตรา 1607 มีความหมายตามที่เข้าใจกันตามธรรมดา คือหมายถึงการสืบต่อซึ่งทรัพย์มฤดก แต่การสืบต่อซึ่งทรัพย์มฤดกจะสืบกันได้โดยวิธีใดต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การสืบมฤดกในกรณีทายาทสละมรดกตามมาตรา 1615 วรรคสอง เป็นต้น สำหรับ

---

[24] โสต สุตานันท์, “การสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่กัน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2561, จาก https://buddhismlaw.blogspot.com/2012/01/ blog-post_3345.html?m=1.

[25] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12*, น.233.

[26] โชค จารุจินดา, คำบรรยาย ลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2519), น.46.

Ref. code: 25615901031236MKU

การถูกกำจัดมิให้รับมฤดกได้บัญญัติวิธีการสืบมฤดกไว้ในมาตรา 1639 กล่าวคือ จะสืบมฤดกกันได้ด้วยวิธีการรับมฤดกแทนที่ และจะรับมฤดกแทนที่กันได้เฉพาะถูกกำจัดก่อนเจ้ามฤดกตายเท่านั้น ฉะนั้น การถูกกำจัดภายหลังเจ้ามฤดกตายจึงรับมฤดกแทนที่กันไม่ได้ และจะสืบมฤดกโดยวิธีอื่นก็ไม่ได้เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้..."[27]

ความเห็นของศาสตราจารย์โชคดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับธงคำตอบสอบกฎหมายแพ่งข้อ 10 ปีการศึกษา พ.ศ. 2515 ของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ที่ว่า "...นายแก้วทำลายพินัยกรรมหลังเจ้ามรดกตายจึงถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลยในฐานะเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 (5) และเด็กหญิงแป๋วผู้สืบสันดานของนายแก้วรับมรดกแทนที่ไม่ได้เพราะเป็นการถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายตามมาตรา 1639 ข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนนี้เป็นอันไร้ผลตามมาตรา 1699" และสอดคล้องกับความเห็นของอาจารย์อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง[28] อาจารย์เพรียบ หุตางกูร และอาจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์ที่เห็นด้วยกับความเห็นตามแนวทางที่สอง เนื่องจากเป็นการตีความกฎหมายโดยคำนึงถึงโครงสร้างทางนิติบัญญัติ และคงความรัดกุมในแง่ที่ไม่ก่อให้เกิดลักษณะการตีความกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกันอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากจะตีความมาตรา 1607 ให้เป็นเอกเทศ ไม่อยู่ในบังคับแห่งหมวดว่าด้วยการรับมรดกแทนที่กัน

อาจารย์อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

"การรับมรดกแทนที่มาตรา 1639 บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น มาตรา 1607 ซึ่งบัญญัติไว้ก่อนจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 และมาตรา 1639 ก็บัญญัติวิธีการรับมรดกไว้โดยเฉพาะว่าต้องเป็นกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ดังนั้น มาตรา 1607 จึงควรแปลว่า การถูกกำจัดถ้ามีการรับมรดกแทนที่กันได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1639 ก็สืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทที่ถูกกำจัดตายไปแล้ว..."[29]

อาจารย์เพรียบ หุตางกูร ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

"...มาตรา 1607 น่าจะเป็นบทที่เกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ด้วย โดยเปรียบการถูกกำจัดว่าเหมือนกับความตายเท่านั้นและเมื่อถือว่าทายาทที่หมดสิทธิรับมรดกเพราะถูกกำจัดเหมือนกับทายาทนั้นตายแล้วการถูกกำจัดจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ก็ตามก็ไม่อาจถือว่าทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่

---

[27] *เพิ่งอ้าง*, น.66

[28] สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, มรดก ทฤษฎี ปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), น.182.

[29] อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2539), น.39.

Ref. code: 25615901031236MKU

ในเวลาที่เจ้ามรดกตายได้อย่างช้าที่สุดต้องถือว่าตายพร้อมกับเจ้ามรดกซึ่งผู้สืบสันดานอาจรับมรดกแทนที่ได้ หาใช่ว่ามาตรา 1607 เป็นบทที่กำหนดสิทธิรับมรดกของผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายไม่"[30]

อย่างไรก็ดี แนวบรรทัดฐานคำพิพากษาฎีกามิได้เป็นไปตามความเห็นในแนวทางที่สอง แต่เป็นไปตามความเห็นในแนวทางแรก

อนึ่ง รศ.ดร.พินัย ณ นคร ได้ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและไม่มีปัญหาในเรื่องการบังคับใช้และการตีความมาตรา 1607 ว่า

"กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายต้องนำหลักการรับมรดกแทนที่มาตรา 1639 มาปรับใช้โดยตรง กล่าวคือ ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ลำดับ 3 ลำดับ 4 หรือลำดับ 6 เท่านั้นที่จะสามารถรับมรดกแทนที่ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้ ส่วนกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย เป็นกรณีที่ต้องนำมาตรา 1607 มาปรับใช้ เพราะมาตรา 1607 บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตาย แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่น่าเป็นบัญญัติเอกเทศที่ไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่ เพราะถ้าถือเช่นนั้นก็เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยากว่าเหตุใดผลทางกฎหมายจึงแตกต่างกันระหว่างการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและการถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย เช่น การถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายกฎหมายให้สิทธิผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดรับมรดกแทนที่ได้เฉพาะทายาทโดยธรรมที่เป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดก แต่ในกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายกฎหมายกลับให้บุตรบุญธรรมสืบมรดกได้และยังให้สืบสิทธิตามพินัยกรรมได้ด้วย จึงเห็นได้ว่าแม้กฎหมายจะให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายสามารถสืบสิทธิแทนทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก แต่กฎหมายก็น่าจะประสงค์ให้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่ ดังนั้นมาตรา 1607 จึงเป็นเพียงตัวเชื่อมโยงไปยังมาตรา 1639 กล่าวคือ ถ้อยคำที่ว่า "ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว" กฎหมายให้ถือเสมือนว่าทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายนั้นได้ตายไปแล้วในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย กรณีจึงเข้าลักษณะเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1639 คือ ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นได้ "ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดกตาย" ทำให้

---

[30] เพรียบ หุตางกูร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.69.

Ref. code: 25615901031236MKU

ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นรับมรดกแทนที่ได้ และเมื่อเป็นกรณีที่ถูกโยงกลับมายังมาตรา 1639 ก็ย่อมหมายความว่าต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อื่นซึ่งกำหนดเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ด้วย”[31]

เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีข้อกำหนดเกี่ยวกับถ้อยคำที่ใช้ในตัวบทกฎหมายเป็นเหตุให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายเพราะไม่ว่าจะตีความแนวทางใดแนวทางหนึ่งแล้วต่างก็พบอุปสรรคในการอำนวยความยุติธรรมทั้งสิ้น กล่าวคือ หากถือความเห็นตามแนวทางที่สองย่อมไม่อาจมีการรับมรดกแทนที่ในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ แต่หากถือตามความเห็นแนวทางแรกก็จะกลับกลายเป็นว่าแม้จะมีการสืบมรดกในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ก็ตามแต่ทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการในการสืบมรดกกลับมีความแตกต่างไปจากการรับมรดกที่ไปจนกลายเป็นคนละกรณี ซึ่งย่อมส่งผลต่อการตีความที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพราะข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงกันกลับได้รับผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยแก้ไขตัวบทกฎหมายให้สามารถแก้ปัญหาไปได้อย่างสอดคล้องกัน[32]

4.3.2 การตีความและการบังคับใช้ของศาลฎีกา

บรรทัดฐานคำพิพากษาฎีกาได้ดำเนินมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยตีความว่ากรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้วนั้น ถือเป็นกรณีนอกขอบเขตของบทบัญญัติมาตรา 1639 แต่สามารถปรับเข้ากับบทบัญญัติมาตรา 1607 ซึ่งเป็นเรื่องการสืบมรดกได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำพิพากษาฎีกาได้ถือว่าตัวบทมาตรา 1607 มีความเป็นเอกเทศต่างหากจากหมวดว่าด้วยการรับมรดกแทนที่กันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น หลักเกณฑ์หรือข้อบังคับใด ๆ เกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่จึงไม่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีการสืบมรดก เนื่องจากทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ บรรทัดฐานดังกล่าวนี้เริ่มตั้งแต่คำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539[33] ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งมาตรา 1607 เป็นบทบัญญัติที่เป็นเอกเทศไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 กล่าวคือ ไม่ต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกแทนที่ ในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยนั้นข้อเท็จจริงปรากฏว่าทายาทของเจ้ามรดกได้ยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกมากกว่าส่วนที่ตนจะได้ ทายาทจึงถูกกำจัดมิให้รับมรดกของเจ้ามรดกทั้งหมด บุตรของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นย่อมสืบมรดกของเจ้ามรดกต่อไปได้เหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้วตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 1607 ศาลฎีกากล่าวชัดเจนว่า “บทบัญญัติแห่งมาตรา 1607 หาได้อยู่ภายใต้

---

[31] พินัย ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.225-234.

[32] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 20*, น.90-92.

[33] *เพิ่งอ้าง*, น.93-94.

Ref. code: 25615901031236MKU

บังคับของมาตรา 1639 ไม่” อย่างไรก็ดี หากยึดถือตามที่ศาลฎีกาวินิจฉัยแล้วก็จะมีผลทำให้ในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังจากที่เจ้ามรดกตายบุตรบุญธรรมของทายาทนั้นก็สืบมรดกต่อไปได้ และแม้แต่ในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดก เช่น ผู้รับพินัยกรรมกระทำการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมก็สามารถสืบมรดกต่อไปได้[34]

อนึ่ง คำวินิจฉัยตามคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวมาข้างต้นได้วินิจฉัยถือตามความเห็นของนักกฎหมายแนวแรกที่ว่ามาตรา 1607 นั้นเป็นบทบัญญัติพิเศษหาได้อยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ไม่ ฉะนั้น ในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายผู้สืบสันดานของทายาทคนนั้นมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยการสืบมรดกตามมาตรา 1607

อย่างไรก็ดี แม้แนวทางการตีความกฎหมายตามคำพิพากษาฎีกาจะสามารถอำนวยความยุติธรรมเฉพาะคดีได้เป็นอย่างดี แต่หากมองในด้านของการปรับใช้กฎหมายให้ถูกต้องตรงตามทฤษฎีและนิติวิธีแล้วยังคงมีปัญหาที่น่าศึกษาอีกหลายประการ อาทิเช่น สถานะความเป็นทายาทของผู้ที่จะเข้าสืบมรดก, ลำดับของทายาทที่จะเข้าสืบมรดก และการปรับใช้กฎหมายกับกรณีที่เจ้ามรดกมีพินัยกรรม เป็นต้น เพราะบทบัญญัติมาตรา 1607 เพียงวางหลักเกณฑ์ทั่วไปไว้อย่างกว้างๆ โดยที่มิได้กำหนดรายละเอียดวิธีการของการที่จะเข้าสืบมรดกไว้แต่ประการใด แตกต่างจากการรับมรดกแทนที่ที่กฎหมายได้กำหนดรายละเอียดขั้นตอนวิธีการและทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ไว้อย่างชัดเจนแล้ว แต่บรรทัดฐานในระบบกฎหมาย ณ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นที่ชัดเจนว่าการสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่เป็นคนละกรณีกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับนิติวิธีในการตีความกฎหมายเพื่อให้สามารถวินิจฉัยตัดสินปัญหาไปได้อย่างมีเอกภาพ การแก้ไขกฎหมายให้มีความชัดเจนแน่นอนยิ่งขึ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้ตรวจสอบเทียบเคียงกฎหมายของต่างประเทศที่ประเทศไทยอาศัยเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็พบว่ากฎหมายของประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นได้บัญญัติทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับกรณีเหล่านี้ไว้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่เกิดปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการตีความกฎหมายแต่อย่างใด[35]

ปัญหาที่ตามมาอีกคือ มาตรา 1607 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ผู้สืบสันดานเพื่อเข้ารับมรดกแทนทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหรือไม่ เพราะถ้าหากมาตรา 1607 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิในการรับมรดกโดยทางอ้อมจริง ด้วยเหตุใดจึงไม่ใช้บังคับกับกรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งหมด แต่กฎหมายกลับแยกไปบัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่สำหรับกรณี

---

[34] พินัย ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 16*, น.208-209.

[35] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 20*, น.42-48.

Ref. code: 25615901031236MKU

ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเอาไว้ในมาตรา 1639 ไว้เป็นการเฉพาะ และแยกต่างหากอยู่ในคนละหมวดหมู่ และเหตุใดจึงไม่บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสืบมรดกไว้โดยละเอียดเช่นเดียวกับการรับมรดกแทนที่ จึงเป็นข้อที่น่าพิจารณาว่า ในเมื่อเหตุที่ต้องเสียสิทธิในการรับมรดกมีที่มาจากกฎหมายมาตราเดียวกันแต่เหตุใดผลในทางกฎหมายที่ได้จึงอาจแตกต่างกัน

4.4 ผลที่อาจตามมาจากการตีความและบังคับใช้

จากที่กล่าวมาในหัวข้อก่อนหน้าอาจสรุปได้ว่าผลของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นขึ้นอยู่กับว่าทายาทถูกกำจัดก่อนหรือหลังเจ้ามรดกตาย หากทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย เช่น ตามมาตรา 1606 (1) (2) (4) หรือ (5) กรณีเหล่านี้ย่อมต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามาตรา 1639 ที่กฎหมายยอมให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นเข้ารับมรดกแทนที่ได้ แต่หากทายาทถูกกำจัดหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้ว เช่น ตามมาตรา 1605 และมาตรา 1606 (3) กรณีเหล่านี้ย่อมไม่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา 1639 ที่จะรับมรดกแทนที่ได้ แต่ปรับใช้ได้ตามมาตรา 1607 ซึ่งถือว่าการถูกกำจัดเป็นการเฉพาะตัวของผู้ถูกกำจัดและให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกของผู้ตายได้เหมือนหนึ่งว่าทายาทผู้ถูกกำจัดนั้นตายแล้ว แต่มีเงื่อนไขว่าทรัพย์สินซึ่งผู้สืบสันดานได้รับมรดกมาเช่นนี้ทายาทผู้ถูกกำจัดไม่มีสิทธิที่จะจัดการและใช้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1548 ซึ่งตรงกับมาตรา 1577 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ที่บัญญัติว่า “บุคคลใดจะโอนทรัพย์สินให้ผู้เยาว์โดยพินัยกรรมหรือโดยการให้โดยเสน่หาซึ่งมีเงื่อนไขให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้จัดการจนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะก็ได้ ผู้จัดการนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งผู้โอนระบุชื่อไว้ หรือถ้ามิได้ระบุไว้ก็ให้ศาลสั่ง แต่การจัดการทรัพย์สินนั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 60” เพราะกฎหมายไม่ประสงค์ที่จะให้ทายาทผู้ถูกกำจัดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ทรัพย์มรดกที่ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้เยาว์เข้าสืบมรดกตามมาตรา 1607

ด้วยเหตุที่ผลแห่งการตีความ มาตรา 1607 และ 1639 เป็นเช่นนี้ จึงมีข้อสังเกตต่อไปว่าตามมาตรา 1643 สิทธิที่จะรับมรดกแทนที่กันนั้นได้เฉพาะแก่ผู้สืบสันดานโดยตรงเท่านั้น ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 933/2528 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานแล้วว่า บุตรบุญธรรมมิใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของผู้รับบุตรบุญธรรม จึงไม่มีสิทธิที่จะเข้ารับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตายตามมาตรา 1607 นั้น กฎหมายมิได้จำกัดเฉพาะ “ผู้สืบสันดานโดยตรง” เหมือนกรณีรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1643 และมาตรา 1627 บุตรบุญธรรมให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนบุตรกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงเห็นได้ว่ากรณีทายาทถูกกำจัดหลังจากเจ้ามรดกตานนั้น บุตรบุญธรรมของทายาทผู้ถูกกำจัดย่อมเป็น

Ref. code: 25615901031236MKU

ผู้สืบสันดานและมีสิทธิเข้าสืบมรดกได้ตามมาตรา 1607 ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 5611/2554 อีกทั้งกรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกและจะมีการรับมรดกแทนที่ได้ผู้ที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายต้องเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) เท่านั้น ตามมาตรา 1639 ส่วนทายาทตามมาตรา 1629 (2) หรือ (5) ไม่มีการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1641 อย่างไรก็ดี ถ้าทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามทายาทตามมาตรา 1629 (2) หรือ (5) สืบมรดกเหมือนกับกรณีถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายในการรับมรดกแทนที่ เพราะฉะนั้นถึงแม้ทายาทตามมาตรา 1629 (2) หรือ (5) ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของทายาทลำดับดังกล่าวเข้าสืบมรดกได้ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539 และคำพิพากษาฎีกาที่ 5611/2554 นอกจากนี้ คำว่า “ทายาท” ที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 1607 นั้น ไม่ได้กำหนดว่าเป็นทายาทประเภทใด ดังนั้น จึงควรจะหมายถึงทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติและทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรสนอกจากนั้นตามมาตรา 1627 ก็ไม่ได้ระบุด้วยว่าทายาทที่ถูกกำจัดนั้นจะต้องเป็นทายาทโดยธรรมหรือทายาทผู้รับพินัยกรรม ดังนั้น หากมีการตีความตามมาตรา 1607 และตามคำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539 ดังกล่าวแล้ว แม้เป็นทายาทผู้รับพินัยกรรมก็ควรจะสืบมรดกต่อไปได้

อนึ่ง เมื่อมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 478/2539 และคำพิพากษาฎีกาที่ 5611/2554 วินิจฉัยออกมาดังกล่าวแล้ว หากปัจจุบันนี้มีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8023/2538 ซึ่งแต่เดิมเป็นเรื่องทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานเข้ารับมรดกแทนที่ไม่ได้ แต่ต่อมามีคำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539 และคำพิพากษาฎีกาที่ 5611/2554 ออกมาวินิจฉัยว่าให้ผู้สืบสันดานเข้าสืบมรดกผู้ที่ถูกกำจัดได้ อาจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์ มีความเห็นว่าผู้สืบสันดานของผู้ร้องในปัจจุบันจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ศาลอาจตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้ แต่การที่มาตรา 1607 บัญญัติอยู่ในหมวดบทเบ็ดเสร็จทั่วไปเกี่ยวกับกรณีที่ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นเรื่องเฉพาะตัวผู้สืบสันดานของผู้นั้นสามารถเข้าสืบมรดกได้เท่านั้น การที่ผู้สืบสันดานจะสืบอย่างไรต้องไปพิจารณาการสืบมรดกของผู้ที่ถูกกำจัดซึ่งบัญญัติไว้ในเรื่องการรับมรดกแทนที่ที่บัญญัติไว้เป็นบทเฉพาะในมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 ซึ่งตามมาตรา 1639 ระบุไว้ชัดเจนว่ากรณีที่จะมีการรับมรดกแทนที่ได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ดังนั้น เมื่อมีบทเฉพาะดังกล่าวแล้ว ขั้นตอนรายละเอียดของการเข้ารับมรดกแทนที่ได้หรือไม่เพียงใด น่าจะใช้มาตรา 1639 ซึ่งเป็นบทเฉพาะบังคับไม่น่าจะใช้มาตรา 1607 ซึ่งเป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไปบังคับ เพราะมิฉะนั้นแล้วบทบัญญัติในเรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 จะไม่มีที่ใช้เลย[36]

---

[36] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12*, น.236-239.

Ref. code: 25615901031236MKU

การตีความและการบังคับกฎหมายเรื่องการสืบมรดกของศาลฎีกานั้นเป็นการนำความเห็นฝ่ายแรกที่นำมาตรา 1607 เรื่องการสืบมรดกมาปรับใช้กับกรณีทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวให้สามารถสืบมรดกต่อไปได้ มิต้องได้รับผลร้ายจากการกระทำที่ตนไม่ได้ก่อ เนื่องจากทายาทที่กระทำผิดเองก็ได้รับผลจากการกระทำของตนคือถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และมีความรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว หากยังไม่ให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกอีกย่อมเป็นผลร้ายต่อผู้สืบสันดานของทายาทนั้น[37]

อย่างไรก็ดีเนื่องจากมาตรา 1607 นั้นวางหลักไว้อย่างกว้างๆโดยสังเขปจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความในทางปฏิบัติได้หลายกรณีด้วยกัน ดังนี้

(1) ผลของการตีความเกี่ยวกับสถานะความเป็นผู้สืบสันดาน

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่มีการบัญญัติไว้ในบรรพ 6 ลักษณะ 2 หมวด 4 ว่าด้วยการรับมรดกแทนที่กัน ซึ่งมาตรา 1643 บัญญัติว่า “สิทธิที่จะรับมรดกแทนที่กันนั้นได้เฉพาะแก่ผู้สืบสันดานโดยตรง ผู้บุพการีหามีสิทธิดังนั้นไม่” โดยศาลฎีกาได้ตีความคำว่า “ผู้สืบสันดานโดยตรง” มาตลอดว่าหมายถึงผู้สืบสันดานโดยสายโลหิตของทายาทผู้ถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกดังนั้น ทายาทผู้ถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกไม่มีบุตรโดยสายโลหิตแต่มีบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมของทายาทนั้นก็ไม่อาจเข้ารับมาดกแทนที่ได้

เมื่อตีความว่าบทบัญญัติมาตรา 1607 มีความเป็นเอกเทศต่างหากจากหมวด 4 ว่าด้วยการรับมรดกแทนที่กันแล้ว กฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยผู้สืบสันดานโดยตรงตามมาตรา 1643 ก็ไม่อาจนำมาใช้กับการสืบมรดกตามมาตรา 1607 ไปด้วย ดังนั้น ในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุตรบุญธรรมของทายาทผู้นั้นก็อาจเข้าสืบมรดกได้ อย่างไรก็ดีผลของการตีความเช่นว่านี้ย่อมไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ดั้งเดิมของหลักกฎหมายว่าด้วยการรับมรดกแทนที่

(2) ผลของการตีความเกี่ยวกับประเภทของทายาทโดยธรรม

บทบัญญัติมาตรา 1639 ได้กำหนดประเภทของทายาทโดยธรรมไว้แล้วว่า ทายาทโดยธรรมประเภทใดบ้างที่จะมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่ได้ ซึ่งได้แก่ทายาทโดยธรรมที่กำหนดไว้ในมาตรา 1629 (1) (3) (4) (6) ดังนั้น หากเป็นทายาทโดยธรรมตาม (2) หรือ (5) แห่งบทบัญญัติมาตราเดียวกันแล้ว ย่อมไม่อาจมีการรับมรดกแทนที่ได้

---

[37] กฤษฎา กนกกุลชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 19*, น.105.

Ref. code: 25615901031236MKU

แต่การสืบมรดกตามมาตรา 1607 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ามีความเป็นเอกเทศต่างหากจากมาตรา 1639 เนื่องจากมาตรา 1607 ไม่ได้วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับประเภทของทายาทโดยธรรมที่อนุญาตให้มีการสืบมรดกได้ ดังนั้น หากทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2) หรือ (5) ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายแล้วตีความว่าให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นเข้าสืบมรดกได้ ก็จะเกิดปัญหาในการตีความอย่างมาก หรือแม้กระทั่งกรณีที่ทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายนั้นเป็นทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส การอนุญาตให้ผู้สืบสันดานของคู่สมรสเข้าสืบมรดกได้จะยิ่งแสดงให้เห็นถึงผลของการตีความที่แตกต่างกันมากขึ้น

(3) ผลของการตีความเกี่ยวกับสถานะของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดก

สำหรับการรับมรดกแทนที่นั้นบทบัญญัติมาตรา 1642 บัญญัติว่า “การรับมรดกแทนที่กันนั้น ให้ใช้บังคับระหว่างทายาทโดยธรรม” อันหมายความว่า หากเป็นกรณีที่ทายาทผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับแล้วย่อมไม่อาจมีการรับมรดกแทนที่ได้ แต่การสืบมรดกตามมาตรา 1607 ไม่ได้กำหนดว่าการสืบมรดกจะกระทำได้แต่ในระหว่างทายาทโดยธรรม ดังนั้น เมื่อตีความว่ามาตรา 1607 เป็นเอกเทศต่างหากจากหมวด 4 ว่าด้วยการรับมรดกแทนที่ อาจเกิดผลทำให้มีการสืบมรดกในกรณีที่ทายาทผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายได้ด้วย ซึ่งทำให้เห็นถึงการตีความที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักการของกฎหมายมรดกอย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น[38]

[38] พรชัย สุนทรพันธุ์, “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่,” วารสารเกษมบัณฑิต, เล่มที่2, ปีที่ 17, น.9-10 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559).

Ref. code: 25615901031236MKU

บทที่ 5
บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

การสืบมรดกเป็นกฎหมายใหม่ไม่มีในกฎหมายตราสามดวง โดยการนำแนวคิดมาจากกฎหมายต่างประเทศ ดังนั้นโดยหลักแล้วจะมีการตีความตามกฎหมายต่างประเทศด้วย แต่เนื่องจากการสืบมรดกนั้นเป็นมาตราที่กฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างสั้นกระชับจึงเกิดปัญหาตามมาคือนักกฎหมายมีความเห็นเรื่องการตีความมาตรา1607 ไม่เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ทำการศึกษาปัญหากรณีดังกล่าวและจากการค้นคว้าสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการตีความมาตรา 1607 เรื่องการสืบมรดกได้ดังต่อไปนี้

5.1 บทวิเคราะห์เชิงกฎหมายเปรียบเทียบ

จากการศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1607 และหลักเรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 ประกอบคำพิพากษาศาลฎีกา การตีความของนักกฎหมาย และปัญหาการใช้การตีความกฎหมายดังกล่าวในประเทศไทย รวมทั้งศึกษาหลักกฎหมายการรับมรดกแทนที่ของต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน เพื่อให้เห็นถึงหลักกฎหมายและการตีความในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาที่น่าสนใจในบทที่กล่าวมาก่อนหน้าบทที่ 4 นี้ ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเปรียบเทียบกับหลักตามกฎหมายของต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์ว่าควรจะนำหลักกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายไทยในแต่ละปัญหาที่ตั้งขึ้นเพื่อศึกษาได้อย่างไร หรือจะนำความเห็นของนักกฎหมาย และตัวบทในมาตราอื่น ๆ ของกฎหมายไทยมาประกอบเพื่อแก้ไขปัญหาที่ทำการวิเคราะห์เพื่อปรับแก้กฎหมายให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรมได้อย่างไรบ้าง

อนึ่ง การสืบมรดกตามมาตรา 1607 มีขึ้นเนื่องจากกฎหมายต้องการลงโทษแต่เฉพาะทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรเพราะได้กระทำการอันทำให้เจ้ามรดกหรือทายาทคนอื่นๆต้องเสียประโยชน์หรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต การบัญญัติบทลงโทษทายาทนั้นทำไปเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ทายาทกระทำผิดเพราะหากกระทำผิดจะต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกในส่วนที่ตนมีสิทธิจะได้รับแต่กฎหมายมิต้องการให้ลงโทษรวมไปถึงผู้สืบสันดานของทายาทนั้น เนื่องจากผู้สืบสันดานดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์ และมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือร่วมเป็นผู้กระทำความผิดต่อเจ้ามรดกแต่

Ref. code: 25615901031236MKU

อย่างใดจึงมีการบัญญัติเรื่องการรับมรดกและการสืบมรดกเพื่อให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดนั้นสามารถรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกต่อจากทายาทที่ถูกกำจัดได้เสมือนทายาทที่ถูกกำจัดนั้นถึงแก่ความตายแล้ว แต่อาจมีกรณีผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดยังเป็นผู้เยาว์ทำให้ทายาทที่ถูกกำจัดอาจอ้างความเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้สืบสันดานนั้นในการเข้ามาจัดการทรัพย์มรดกที่ได้มาจากการสืบมรดกกฎหมายจึงได้มีการป้องกันมิให้ทายาทที่ถูกกำจัดเข้ามาเกี่ยวข้องกับมรดกโดยการบัญญัติห้ามมิให้ทายาทผู้ถูกกำจัดเข้ามายุ่งเกี่ยวหรือจัดการกับมรดกของเจ้ามรดกอีก แม้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดนั้นจะได้สืบมรดกขณะยังเป็นผู้เยาว์ก็ตาม อย่างไรก็ดีการสืบมรดกนั้นได้บัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ และกระชับมิได้มีรายละเอียดของคำจำกัดความเกี่ยวกับทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก หรือผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกว่าหมายความรวมถึงผู้มีสิทธิ์รับมรดกของเจ้ามรดกทุกประเภทเลยหรือไม่ เนื่องจากทายาทตามกฎหมายมรดกประกอบด้วยทายาทโดยธรรมทั้ง 6 ลำดับ ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส และผู้รับพินัยกรรม และปัญหาอีกประการคือผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกมิให้รับมรดก ซึ่งจะสามารถสืบมรดกได้นั้นจะต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทผู้ถูกกำจัด กล่าวคือต้องเป็นผู้สืบสันดานตามสายโลหิตเท่านั้น หรือรวมถึงบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นผู้สืบสันดานตามกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมด้วย ซึ่งจากปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเป็นผลมาจากปัญหาใหญ่เรื่องการสืบมรดกตามมาตรา 1607 อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 หรือไม่ เพราะการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 นั้นบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างละเอียดว่า ผู้สืบสันดานที่จะรับมรดกแทนที่ทายาทผู้เสียสิทธิในการรับมรดกได้ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของทายาทนั้นเท่านั้นโดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาออกมาเป็นบรรทัดฐาน และทายาทผู้เสียสิทธิในการรับมรดกต้องเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) และ (6) มิรวมถึงทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2) (5) ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส และผู้รับพินัยกรรม นักกฎหมายไทยจึงมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็นสองฝ่ายโดยฝ่ายแรกมีความเห็นว่ามาตรา 1607 เป็นเอกเทศมิได้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 และฝ่ายที่สองมีความเห็นว่ามาตรา 1607 นั้นอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับมาตรา 1639 ซึ่งศาลฎีกาเห็นด้วยกับความเห็นแรก

5.1.1 มาตรา 1607 อยู่ใต้บังคับของมาตรา 1639 หรือไม่

ในกฎหมายไทยมีความเชื่อมโยงของการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกคือเป็นผลที่เกิดมาจากการที่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกเหมือนกันเพียงแต่ในกฎหมาย

Ref. code: 25615901031236MKU

ไทยนั้นมีการระบุเวลาในการถูกกำจัดเป็นเงื่อนไขในการรับมรดกแทนที่ อนึ่ง “การรับมรดกแทนที่” เป็นถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 ถึง มาตรา 1645 ในหมวดที่ 4 ของบรรพที่ 6 อันเป็นหมวดที่ว่าด้วยการรับมรดกแทนที่โดยเฉพาะ การรับมรดกแทนที่นั้นจะเกิดขึ้นได้ในกรณีทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย โดยกรณีที่ทายาทจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายแบ่งได้เป็น 3 กรณีคือ การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากทายาทนั้นเป็นผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยายามฆ่าเจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิรับมรดกก่อนตนตาม มาตรา 1606 (1) การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากทายาทนั้นเป็นผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดกว่าทำผิดโทษประหารชีวิตและตนเองกลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จตามมาตรา 1606 (2) และการถูกกำจัดมิให้รับมรดก เนื่องจากทายาทนั้นเป็นผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำ หรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมดที่เกี่ยวกับทรัพย์มรดก หรือไม่ให้กระทำการดังกล่าวนั้นตามมาตรา 1606 (4) อีกทั้งการรับมรดกแทนที่จะมีได้เฉพาะกรณีทายาทอันดับที่ 1 อันได้แก่ผู้สืบสันดาน, ทายาทอันดับที่ 3 พี่น้องร่วมบิดามารดา, ทายาทอันดับที่ 4 พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและทายาทลำดับที่ 6 ลุง ป้า น้า อา เป็นผู้ที่ตายก่อนเจ้ามรดกหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ส่วนทายาทอันดับที่ 2 และอันดับที่ 5 คือบิดามารดาและปู่ย่าตายาย นั้นไม่มีการรับมรดกแทนที่กล่าวคือ ผู้สืบสันดานของทายาทอันดับที่ 1 3 4 หรือ 6 เท่านั้นที่จะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับมรดกแทนที่ได้ ลักษณะของการรับมรดกแทนที่คือ ถ้าหากทายาทในอันดับใดซึ่งถ้ายังมีชีวิตอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกตายผู้นั้นจะมีสิทธิรับมรดก แต่ผู้นั้นตายเสียก่อนเจ้ามรดกหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ในส่วนของที่บุคคลนั้นพึงจะได้ หากมีผู้รับมรดกแทนที่หลายคนจะได้รับการแบ่งเป็นส่วน ๆ เท่ากัน และถ้าผู้สืบสันดานคนใดตายไปก่อนหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้นก็รับมรดกแทนที่ต่อไปเป็นเช่นนี้ไปจนสุดสายตามมาตรา 1639[1] อนึ่ง ความตายที่จะมีการรับมรดกแทนที่กันได้มี 2 ประเภทได้แก่ 1. การตายตามธรรมชาติ หมายถึง การหยุดทำงานของระบบร่างกาย 3 ระบบ คือ แกนสมองของระบบประสาทหยุดทำงาน ระบบไหลเวียนโลหิตหยุดทำงาน กล่าวคือ หัวในหยุดเต้น และระบบหายใจ ได้แก่ ปอดต้องหยุดหายใจ ซึ่งหมายความว่าบุคคลนั้นไม่สามารถหายใจด้วยตนเองได้ 2. การตายโดยผลของกฎหมาย คือ การเป็นบุคคลสาบสูญ ตามมาตรา 62 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ

[1] สอาด นาวีเจริญ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2517), น.32-33.

Ref. code: 25615901031236MKU

พาณิชย์[2] จากที่กล่าวมาข้างต้นการรับมรดกแทนที่จึงน่าจะหมายถึง การเข้ารับมรดกของผู้สืบสันดานโดยตรงแทนที่ทายาทที่ไม่อาจรับมรดกของเจ้ามรดกได้ เนื่องจากเสียสิทธิในการรับมรดกเพราะตนเองถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย กฎหมายเรื่องการรับมรดกแทนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ความตายหรือการถูกกำจัดมิให้รับมรดกส่งผลเสียแก่ผู้สืบสันดานของผู้ที่ตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้น กล่าวได้ว่า บุคคลอาจเข้ารับมรดกของเจ้ามรดกได้โดยไม่ใช่ในฐานะเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกตามลำดับของบุคคลนั้นเอง แต่เข้ามารับมรดกแทนที่แทนบุคคลอื่นซึ่งตนเป็นผู้สืบสันดานของบุคคลที่ตนเข้ารับมรดกแทนอันเป็นบทบัญญัติยกเว้นหลักการตกทอดของทรัพย์มรดกไปสู่ทายาทโดยธรรมทั่วๆไป เนื่องจากกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองบุคคลบางจำพวกซึ่งหากไม่มีบทบัญญัติในการรับมรดกแทนที่บุคคลนั้นจะต้องตกอยู่ในฐานะขาดโอกาสที่จะได้รับการถ่ายทอดมรดกเนื่องจากอุปสรรคที่อยู่นอกเหนืออำนาจของเขา ทั้งนี้การรับมรดกแทนที่นั้นเป็นกฎหมายที่ใช้เฉพาะกรณีการแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมเท่านั้น[3] ไม่ใช้บังคับกับกรณีที่เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมไว้ นอกจากนี้ผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ยังต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรง ซึ่งหมายถึงผู้ที่สืบสันดานตามสายโลหิตเท่านั้น ดังนั้นบุตรบุญธรรมจึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรม เนื่องจากแม้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่หาได้เป็นบุตรตามสายโลหิตของผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ ส่วนบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วมีสิทธิรับมรดกแทนที่บิดาได้ เนื่องจากเป็นบุตรตามสายโลหิต[4]

ส่วนการสืบมรดกนั้นปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1607 กรณีทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก โดยกฎหมายให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกต่อไปได้เสมือนว่าทายาทนั้นได้ตายแล้ว และในมาตรา 1615 วรรค 2 กรณีทายาทโดยธรรมสละมรดก กฎหมายให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกได้ตามสิทธิของตน ในที่นี้จะกล่าวถึงการสืบมรดกตามมาตรา 1607 เท่านั้น ซึ่งมีเหตุอันทำให้ทายาทถูกกำจัด 3 กรณีได้แก่ กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากทายาทยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกตามมาตรา 1605 การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากทายาทนั้นเป็นผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเจตนาฆ่าเจ้ามรดก หรือผู้มีสิทธิรับมรดกก่อนตน และการ

---

[2] บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส.เอเชียเพรส(1989), 2555), น.107-108.

[3] จี๊ด เศรษฐบุตร, บทความกฎหมาย การรับมรดกแทนที่กัน , พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม, 2513), น.37-39.

[4] อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), น.110-113.

Ref. code: 25615901031236MKU

ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากเป็นผู้ที่รู้อยู่แล้วว่าเจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนาแต่ไม่ได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ จากที่กล่าวมาข้างต้น การสืบมรดกน่าจะหมายถึง การเข้ารับมรดกของผู้สืบส้นดานของทายาทที่มีสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดก แต่เสียสิทธินั้นไปเพราะถูกกำจัดมิให้รับมรดก หรือสละมรดกภายหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย[5] เนื่องจากการสืบมรดกตามมาตรา 1607 นี้ ไม่ได้บัญญัติรายละเอียดว่าทายาทที่ถูกกำจัดนั้นต้องเป็นทายาทโดยธรรมเท่านั้นหรือไม่ การตีความความหมายอย่างกว้างของคำว่าทายาท ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกแต่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นจึงอาจหมายความรวมถึงทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส และผู้รับพินัยกรรมด้วย นอกจากนี้มาตราดังกล่าว ยังไม่ได้บัญญัติถึงความหมายของผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดว่าจะต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตเท่านั้น หรือหมายความถึงผู้สืบสันดานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งรวมถึงบุตรบุญธรรมด้วย เพราะบุตรบุญธรรมถือเป็นผู้สืบสันดานของผู้รับบุตรบุญธรรม จึงมีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมในส่วนที่เท่าๆกันกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและถือเป็นผู้สืบสันดานของผู้รับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1629 (1) กล่าวคือ เป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ด้วย อนึ่ง มาตรา 1607 นั้นมีเจตนารมณ์คือ การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นการเฉพาะตัวของทายาทที่ถูกกำจัดเนื่องจากเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งกฎหมายต้องการลงโทษมิให้รับมรดกแต่เพียงผู้เดียว ส่วนผู้สืบสันดานของทายาทเป็นผู้ที่ไม่รู้เห็นกับการกระทำความผิดกฎหมายจึงไม่ตัดสิทธิผู้สืบส้นดานของทายาทที่ถูกกำจัด โดยบัญญัติให้ผู้สืบสันดานนั้นมีสิทธิสืบมรดกของทายาทผู้ถูกกำจัดต่อไปได้เสมือนหนึ่งว่าทายาทผู้นั้นได้ตายไปแล้ว นอกจากนี้กฎหมายยังได้บัญญัติป้องกันไม่ให้ทายาทผู้ถูกกำจัดเข้ามายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์มรดกในกรณีที่ผู้สืบสันดานยังเป็นผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความปกครองของผู้ถูกกำจัด หรือผู้สืบสันดานเป็นผู้ไร้ความสามารถโดยมีผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นผู้อนุบาล กฎหมายก็บัญญัติคุ้มครองมิให้ทายาทผู้ถูกกำจัดมีโอกาสนำเงินจากทรัพย์มรดกที่ผู้สืบสันดานได้รับมาจากการสืบมรดกไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวได้[6] การสืบมรดกเป็นกรณีที่ปรับใช้กับการถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเนื่องจากกรณีเหล่านี้ย่อมไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 1639 ที่จะรับมรดกแทนที่ได้

การสืบมรดก ตามมาตรา 1607 ยังมีลักษณะที่เหมือนกับการรับมรดกแทนที่เนื่องจากเป็นเรื่องของการที่ผู้สืบสันดานเข้ารับมรดกแทนผู้บุพการีที่เสียสิทธิรับมรดกเช่นเดียวกัน แม้การรับมรดกแทนที่นั้น มรดกจะยังไม่เคยตกไปถึงบุพการีเลยเนื่องจากได้ตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับ

---

[5] วรวุฒิ เทพทอง, “สืบมรดก หรือ รับมรดกแทนที่,” บทบัณฑิตย์, เล่มที่ 62, น.201-203 (ธันวาคม 2549).

[6] อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.112-113.

Ref. code: 25615901031236MKU

มรดกไปเสียก่อนเจ้ามรดกตาย ส่วนในเรื่องของการสืบมรดกนั้น มรดกได้ตกทอดมายังทายาทที่ถูกกำจัดแล้วแต่ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกในภายหลังแต่บทบัญญัติดังกล่าวนั้นให้การถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีผลย้อนหลังไปจนถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย ผลท้ายที่สุดผู้สืบสันดานจึงต่างเป็นผู้ได้รับมรดกแทนที่นับตั้งแต่เจ้ามรดกตายเหมือนกัน ทั้งกรณีสืบมรดกและการรับมรดกแทนที่[7] หากแต่การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกมีการบัญญัติไว้คนละมาตรา และอยู่คนละหมวดสองเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกันอย่างน่าสนใจ หนึ่งในประเด็นที่มีการตีความของนักกฎหมายที่แบ่งกันเป็นสองฝ่ายอย่างชัดเจนคือประเด็นที่ว่าบทบัญญัติตามมาตรา 1607 เรื่องการสืบมรดกต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 หรือไม่ แม้ผลของการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกจะเป็นผลทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดเข้ารับมรดกแทนทายาทที่ถูกกำจัดเหมือนกัน แต่มาตรา 1607 นั้นบัญญัติไว้โดยสังเขปมิได้อธิบายรายละเอียดความหมายของทายาทและผู้สืบสันดาน อีกทั้งมิได้ระบุระยะเวลาที่มาตรานี้จะใช้บังคับว่าจะใช้บังคับกับกรณีทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายหรือหลังเจ้ามรดกตาย หรือใช้บังคับกับทั้งสองกรณี ผลที่ตามมาคือ นักกฎหมายมีความเห็นที่แตกต่างกันออกเป็น 2 แนวทางเกี่ยวกับเรื่องการปรับใช้บทบัญญัติตามมาตรา 1607 กล่าวคือ แนวทางแรกเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 1607 มีความเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากบทบัญญัติมาตราอื่น ๆ รวมถึงมาตรา 1639 และบทบัญญัติในหมวดเรื่องการรับมรดกแทนที่ทั้งหมดด้วย กล่าวคือ มาตรา 1607 ไม่อยู่ใต้บังคับของมาตรา 1639 จึงสามารถปรับใช้มาตรา 1607 เข้ากับกรณีที่ทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ แต่แนวทางที่สองมีความเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 1607 นั้นบัญญัติอยู่ในลักษณะที่ 1 อันเป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไปของหมวดที่ 2 ของการเป็นทายาท ดังนั้นบทบัญญัติมาตรานี้จึงเป็นเพียงบททั่วไปเท่านั้น นอกจากนี้มาตรา 1607 ยังมิได้บัญญัติรายละเอียดหรือหลักเกณฑ์ของการสืบมรดกไว้ ดังนั้นหลักเกณฑ์และวิธีการในการสืบมรดกจึงต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการรับมรดกแทนที่ ซึ่งเป็นบทบัญญัติโดยเฉพาะ กล่าวคือ มาตรา 1607 ต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639[8]

ความเห็นแรกที่ว่ามาตรา 1607 ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 นั้นเนื่องมาจากเหตุที่ว่าเหตุแห่งการกระทำที่ทำให้ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายนั้นมีความรุนแรงยิ่งกว่าเหตุที่

---

[7] กฤษฎา กนกกุลชัย, “ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่ : ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,2557), น.107.

[8] พรชัย สุนทรพันธุ์, “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่,” (รายงานการวิจัย ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ,2559), น.90.

Ref. code: 25615901031236MKU

ทำให้ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตาย แต่การถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายกฎหมายบัญญัติให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดนั้นรับมรดกแทนที่ได้ การถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดจึงควรสามารถรับมรดกแทนที่ได้เนื่องจากเป็นผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรู้เห็นกับการกระทำความผิดของบุพการีเหมือนกับผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย ดังนั้น การสืบมรดกที่บัญญัติไว้อย่างกว้างๆ ควรที่จะให้มีการสืบมรดกได้ทั้งกรณีถูกกำจัดก่อนและหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ความเห็นนี้อาจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อาจารย์ สอาด นาวีเจริญ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ปวรศักดิ์ อุวรรณโณ อาจารย์กีรติ กาญจนรินทร์ และอาจารย์โสต สุตานันท์ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ ความคิดเห็นนี้เกิดจากความไม่ยุติธรรมที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย การตีความแบบนี้นั้นจะทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทดังกล่าวไม่เสียประโยชน์ แต่อย่างไรก็ดีการตีความตามความเห็นนี้อาจส่งผลทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ ในเมื่อมาตรา 1607 เป็นบทบัญญัติเอกเทศไม่อยู่ในหลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกับการรับมรดกแทนที่ การสืบมรดกนอกจากจะใช้บังคับกับกรณีที่ทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายแล้วยังอาจสามารถขยายความ ความหมายของคำว่าทายาท ตามมาตรานี้ออกเป็นความหมายอย่างกว้างว่าหมายถึง ทายาทโดยธรรมทั้ง 6 ลำดับ รวมถึงคู่สมรสและผู้รับพินัยกรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความแปลกประหลาดจากการบังคับใช้ตามมา นอกจากนี้ความหมายของคำว่าผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดยังสามารถตีความตามความหมายอย่างกว้างให้รวมถึงบุตรบุญธรรม ทำให้การถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายและหลังเจ้ามรดกตายมีผลแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง อนึ่ง ศาลฎีกาตีความตามความเห็นนี้โดยบรรทัดฐานดังกล่าวเริ่มมีมาตั้งแต่คำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539

ความเห็นที่สอง มีความเห็นว่า มาตรา 1607 อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 โดยมีเหตุผลคือ เรื่องการรับมรดกแทนที่นั้นเป็นบทบัญญัติเฉพาะ ดังนั้นเรื่องการสืบมรดกซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไป จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 นอกจากนี้เหตุแห่งการถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายก็เป็นเหตุที่ทำให้ทายาทอื่นๆต้องเสียประโยชน์ อีกทั้งมาตรา 1639 ยังได้บัญญัติถึงสิทธิในการรับมรดกแทนที่ไว้อย่างชัดเจนกล่าวคือ การรับมรดกแทนที่จะมีได้เพียง 2 กรณีคือ ทายาทตายก่อนเจ้ามรดกและถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น หากทายาทที่มีสิทธิรับมรดกถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายย่อมไม่สามารถมีการรับมรดกแทนที่กันได้ ความเห็นนี้ศาสตราจารย์โชค จารุจินดา อาจารย์อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง อาจารย์เพรียบ หุตางกูร ได้แสดงความเห็นไว้ ซึ่งความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับธงคำตอบกฎหมายแพ่งข้อ 10 ปีการศึกษา พ.ศ.2515 ของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา การตีความตามความเห็นนี้เป็นการตีความกฎหมายโดยคำนึงถึงโครงสร้างทางนิติบัญญัติและคงความรัดกุมไม่ก่อให้เกิดการตีความกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกันเหมือนการตีความว่ามาตรา 1607 เป็นเอกเทศไม่อยู่ในบังคับของหมวดว่าด้วยการรับมรดกแทนที่ตามความเห็นแรก

Ref. code: 25615901031236MKU

อย่างไรก็ดี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและไม่ก่อให้เกิดปัญหาการตีความตามมาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1607 ควรเป็นมาตราที่ใช้กับกรณีถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เพราะเหตุที่การถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายต้องนำมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่มาปรับใช้โดยตรงโดยไม่ใช้มาตรา 1607 จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่าการให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกแทนตามมาตรา 1607 มีเฉพาะในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกในเวลาหลังเจ้ามรดกตายไปแล้วเท่านั้น[9] เพราะว่ากรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายสามารถนำมาตรา 1639 มาใช้บังคับได้โดยตรงจึงไม่ต้องนำมาตรา 1607 มาปรับใช้ในส่วนที่เกี่ยวกับการรับสิทธิแทน[10]

จากที่กล่าวมาข้างต้นแม้ในกฎหมายไทยจะให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังจากที่เจ้ามรดกตายมีสิทธิสืบมรดกแทนทายาทที่ถูกกำจัด แต่กฎหมายก็น่าจะประสงค์ให้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่อยู่ดี มาตรา 1607 เป็นเพียงตัวเชื่อมโยงไปยังมาตรา 1639 กล่าวคือ “กฎหมายให้ถือเสมือนว่าทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังจากเจ้ามรดกตายนั้นได้ตายไปแล้วในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย กรณีจึงเข้าลักษณะเงื่องไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1639 คือทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นได้ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดกตาย และเมื่อเป็นกรณีที่ถูกโยงกลับมายังมาตรา 1639 ก็ย่อมหมายความว่าต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อื่นซึ่งกำหนดเกี่ยวกับการการรับมรดกแทนที่ด้วย นอกจากนี้การที่บทบัญญัติมาตรา 1607 ไม่น่าเป็นบทบัญญัติเอกเทศที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่ เนื่องมาจาก หากถือเช่นนั้นจะเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยากว่าเหตุใดผลทางกฎหมายจึงต่างกันระหว่างกรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและการถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตาย เช่น เพราะเหตุใดเมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายกฎหมายให้เฉพาะผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีสิทธิรับมรดกแทนที่โดยไม่ให้สิทธิดังกล่าวแก่บุตรบุญธรรมของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก แต่เมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายกฎหมายกลับให้บุตรบุญธรรมของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีสิทธิสืบมรดก และเพราะเหตุใดที่กรณีการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายกฎหมายให้รับสิทธิรับมรดกแทนที่กันได้เฉพาะแต่ทายาทโดยธรรมแต่ในกรณีการถูก

---

[9] พินัย ณ นคร, กฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2558), น.225.

[10] *เพิ่งอ้าง*, น.234.

Ref. code: 25615901031236MKU

กำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายกฎหมายถึงให้สิทธิสืบมรดกกันได้ในกรณีผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกด้วย[11]

นอกจากนี้จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศอันได้แก่ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมันพบว่าไม่มีการแบ่งแยกเรื่องการรับมรดกแทนที่ในเรื่องการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและหลังเจ้ามรดกตายออกจากกันเหมือนกฎหมายไทย กล่าวคือ ไม่มีการนำระยะเวลาในการถูกกำจัดของทายาทมาเป็นสาระสำคัญที่ส่งผลต่อการรับมรดกแทนที่ของผู้สืบสันดาน โดยกฎหมายญี่ปุ่นที่แก้ไขใหม่ กฎหมายฝรั่งเศส และกฎหมายเยอรมันล้วนแล้วแต่บัญญัติให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งในกรณีถูกกำจัดก่อนและหลังเจ้ามรดกตายต่างก็สามารถรับมรดกแทนที่ได้ ซึ่งเป็นการบัญญัติที่สร้างความยุติธรรมแก่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดอีกทั้งยังไม่ทำให้เกิดปัญหาการตีความและการบังคับใช้ตามมา เนื่องจากกฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดเจนและครอบคลุมกรณีที่อาจจะเกิดปัญหาหรือผลอันประหลาดได้ไว้หมดแล้ว อนึ่งแต่เดิมนั้นกฎหมายญี่ปุ่นบัญญัติให้มีการรับมรดกแทนที่ได้เฉพาะแต่ในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้นเหมือนในกฎหมายไทย หากมีการเสียสิทธิในการรับมรดกหลังเจ้ามรดกตายจะส่งผลให้มรดกส่วนของทายาทนั้นต้องนำไปเฉลี่ยให้แก่ทายาทอื่นเสมือนว่าทายาทที่เสียสิทธิมิใช่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก ต่อมาญี่ปุ่นจึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งในเรื่องนี้ ทำให้สามารถมีการรับมรดกแทนที่กันได้ไม่ว่าจะในกรณีเสียสิทธิรับมรดกก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด[12]

จากที่ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์มาทั้งหมดผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า มาตรา 1607 มิใช่บทบัญญัติที่เป็นเอกเทศแยกต่างหากจากเรื่องการรับมรดกแทนที่ เนื่องจากการสืบมรดกและการรับมรดกแทนที่นั้นล้วนมีเหตุมาจากการที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกันและมีผลอย่างเดียวกันคือการให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดได้รับมรดกแทนทายาทที่ถูกกำจัดนั้น จากเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์คุ้มครองประโยชน์ของผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดนี้หากตีความให้การสืบมรดกเป็นเอกเทศจากการรับมรดกแทนที่จะทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสองกรณีที่กล่าวมามีผลแตกต่างกัน อนึ่ง มาตรา 1607 เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับการที่ทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เนื่องจากกรณีที่ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายนั้นอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 แต่หลักเกณฑ์และวิธีการใช้บังคับยังเป็นไปตามภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639

---

[11] *เพิ่งอ้าง*, น.226-227.

[12] พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.66-67.

Ref. code: 25615901031236MKU

5.1.2 ขอบเขตความหมายของ “ทายาท” ที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก

กฎหมายไทยได้บัญญัติลำดับชั้นทายาทโดยธรรมประเภทญาติของเจ้ามรดกไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1629 โดยแบ่งทายาทโดยธรรมออกเป็นเป็น 6 ลำดับ และแต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังเรียงตามลำดับไปดังนี้ 1. ผู้สืบสันดาน 2. บิดามารดา 3. พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 4. พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน 5. ปู่ย่าตายาย และ6. ลุงป้าน้าอา อย่างไรก็ดี ทายาทโดยธรรมประเภทญาติของเจ้ามรดกตามมาตรา 1629 นั้น หาได้มีสิทธิรับมรดกพร้อมกันทั้ง 6 ลำดับไม่ หากญาติในลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่ ญาติในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิได้รับมรดก เว้นแต่ญาติลำดับที่ 1 กับลำดับที่ 2 ที่ไม่ตัดสิทธิในการรับมรดกร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายคำนึงถึงความเป็นญาติสนิทและญาติห่างในระหว่างเจ้ามรดกกับญาติที่จะได้รับมรดกเป็นหลัก อาจกล่าวได้ว่าญาติสนิทของเจ้ามรดกตัดสิทธิในการรับมรดกของญาติที่ห่างออกไป[13]

ในกฎหมายไทยนั้นหลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่ในมาตรา 1639 ได้กำหนดให้ทายาทที่ถูกกำจัดต้องเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) (6) เท่านั้น ประกอบกับเรื่องทายาทนั้นกฎหมายมีการแบ่งลำดับชั้นของทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกไว้ตามลำดับชัดเจนแล้วในมาตรา 1629 ซึ่งต้องรับมรดกตามลำดับไปหากทายาทลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่ ทายาทลำดับหลังจะไม่ได้รับมรดกตามหลักญาติสนิทตัดญาติห่าง นอกจากนี้หากตีความให้ทายาทโดยธรรมตาม 1629(2),(5) เป็นทายาทที่ถูกกำจัดได้และให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกได้ย่อมเกิดผลที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย เช่น มีผลให้ลุงสืบมรดกต่อจากปู่จึงมีสิทธิรับมรดกลำดับเดียวกับหลานซึ่งเป็นบุตรเจ้ามรดกได้ เป็นต้น เนื่องจากหลักทั่วไปในการวางลำดับทายาทโดยธรรมในมาตรา 1629 กฎหมายวางลำดับทายาทไว้ค่อนข้างจะเหมาะสมดีแล้วโดยให้บุตรอยู่ในลำดับแรก แต่ก็สงวนสิทธิของบิดามารดาไว้ในลำดับ 2 โดยให้ถือเป็นทายาทชั้นบุตร หากบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายก่อนเจ้ามรดกบิดาหรือมารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ก็เป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกโดยถือเป็นทายาทชั้นบุตร หากแต่ทายาทโดยธรรมลำดับ 3 และลำดับ 4 ซึ่งคือพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาของเจ้ามรดกนั้นแม้จะเป็นผู้สืบสันดานของบิดามารดาอันเป็นทายาทลำดับ 2 แต่ก็เป็นทายาทที่สามารถได้รับมรดกลำดับถัดจากจากบิดามารดาได้อยู่แล้ว และทายาทลำดับ 6 คือ ลุง ป้า น้า อา นั้น ก็เป็นผู้สืบสันดานของทายาทลำดับ 5 คือ ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่แล้ว ดังนั้น ทายาทลำดับ 3 4 และ 6 จึงอยู่ในฐานะผู้สืบสันดานของทายาทลำดับ 2 และลำดับ 5 จึงไม่ควรจะให้มีการสืบมรดกในกรณีที่ทายาทลำดับ 2 และ 5 ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้ เพราะ

---

[13] เพรียบ หุตางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560), น.49-50.

Ref. code: 25615901031236MKU

ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นเป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกอยู่แล้วในลำดับถัดจากทายาทลำดับที่ 2 และ 5 นั้น กฎหมายย่อมไม่ประสงค์จะให้ทายาทซึ่งมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอยู่แล้วสามารถมีสิทธิรับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดผู้เป็นทายาทที่อยู่ในลำดับก่อนหน้าตนเป็นแน่[14]

กรณีคู่สมรสของเจ้ามรดกก็เช่นกัน ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส เป็นทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่งภายใต้บทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635 ซึ่งแยกต่างหากจากทายาทโดยธรรมประเภทญาติ ทายาทโดยธรรมทั้งสองประเภทจะไม่ตัดสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ทายาททั้งสองประเภทต่างก็มีสิทธิรับมรดกร่วมกัน อย่างไรก็ดี ส่วนแบ่งของทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรสนี้จะขึ้นอยู่กับว่ามีทายาทโดยธรรมประเภทญาติลำดับใดบ้างที่มีสิทธิรับมรดก ถ้าลำดับต้น ๆ ยังมีชีวิตอยู่คู่สมรสก็จะได้รับส่วนแบ่งน้อย ถ้าลำดับมีสิทธิรับมรดกคู่สมรสก็จะได้รับส่วนแบ่งมาก และถ้าไม่มีทายาทโดยธรรมประเภทญาติเหลืออยู่เลย คู่สมรสก็จะได้รับมรดกทั้งหมดไปแต่เพียงผู้เดียว[15] อย่างไรก็ดีแม้กฎหมายจะบัญญัติให้ให้คู่สมรสที่มีชีวิตอยู่ของเจ้ามรดกสามารถรับมรดกได้ตามส่วน แต่หากคู่สมรสตายไปก่อนเจ้ามรดกตาย สิทธิในการรับมรดกส่วนนั้นก็หมดไปไม่มีการแบ่งให้ผู้สืบสันดานของคู่สมรสนั้นแต่อย่างใด และเมื่อมาพิจารณามาตรา 1607 ที่ให้สืบมรดกต่อไปเหมือนบุคคลนั้นตายไปแล้ว กรณีคู่สมรสถูกกำจัดมิให้รับมรดกก็ถือว่าคู่สมรสตายไปแล้ว เมื่อคู่สมรสตายไปส่วนแบ่งของคู่สมรสก็ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงต้องทำการแบ่งมรดกเหมือนกรณีคู่สมรสไม่มีชีวิตอยู่ และบุตรติดของคู่สมรสก็มิใช่ผู้มีสิทธิรับมรดกมาแต่แรกเนื่องจากมิใช่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดก ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ประกอบกับหลักกฎหมายเรื่องครอบครัวและมรดกแล้วคู่สมรสย่อมมิควรอยู่ในความหมายของการเป็นทายาทที่ถูกกำจัดที่จะทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นมีสิทธิสืบมรดก[16]

กรณีผู้รับพินัยกรรมก็เช่นเดียวกัน ผู้รับพินัยกรรม คือ ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมซึ่งเจ้ามรดกได้ระบุชื่อไว้ให้เป็นผู้รับพินัยกรรม โดยผู้รับพินัยกรรมอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ หากเป็นบุคคลธรรมดาจะต้องพิจารณาความสามารถของบุคคลในเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตายด้วย กล่าวคือ แม้ในขณะทำพินัยกรรมผู้รับพินัยกรรมจะมีความสามารถและมีสิทธิรับมรดกได้แต่ในเวลาผู้ทำพินัยกรรมตายผู้รับพินัยกรรมไม่สามารถมีสิทธิรับมรดกได้แม้จะมีสิทธิและ

---

[14] ศิริศักดิ์ ศุภมนตรี, “การรับมรดกแทนที่,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), น.122.

[15] กีรติ กาญจนรินทร์, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6</u>, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2560), น.57.

[16] *เพิ่งอ้าง*, น.124.

Ref. code: 25615901031236MKU

ความสามารถรับมรดกภายหลัง บุคคลนั้นย่อมไม่มีสิทธิในการรับมรดกตามพินัยกรรม อย่างไรก็ดีผู้ทำพินัยกรรมอาจทำพินัยกรรมยกมรดกให้แก่ผู้ที่ยังไม่มีสภาพบุคคลในเวลาทำพินัยกรรมก็ได้ และหากบุคคลนั้นมีสภาพบุคคลและมีความสามารถในการรับมรดกขณะผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตายบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมได้ ตัวอย่างเช่น บิดาของนายแก้วทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินของตนทั้งหมดให้บุตรคนแรกของนายแก้วทั้ง ๆ ที่ในขณะทำพินัยกรรมนายแก้วยังไม่มีบุตรอีกทั้งภรรยาของนายแก้วยังมิได้ตั้งครรภ์เลย แต่ถ้าในเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย นายแก้วมีบุตรแล้วบุตรคนแรกของนายแก้วย่อมมีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมนั้น เพราะมีสภาพบุคคลในเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตายจึงเป็น ทายาทตามมาตรา 1604 วรรค 1 หรือหากในเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตายภรรยาของนายแก้วกำลังตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์นั้นย่อมสามารถมีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมได้ หากว่าภายหลังเกิดมาและรอดอยู่ตามมาตรา 1604 วรรค 1 ประกอบมาตรา 15 อย่างไรก็ดี ถ้าบุตรคนแรกของนายแก้วคลอดออกมาแล้วตายก่อนผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตายข้อกำหนดพินัยกรรมดังกล่าวย่อมตกไปตามมาตรา 1698 (1)[17] นอกจากนี้การที่กฎหมายให้รับสิทธิรับมรดกแทนกันได้เฉพาะกรณีทายาทโดยธรรมตายหรือถูกกำจัดนั้นก็สะท้อนให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมหมดสิทธิในมรดกนั้นกฎหมายไม่ให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมรับสิทธิหรือสืบสิทธิแทนผู้รับพินัยกรรมนั้น โดยเห็นได้ชัดเจนจากกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมสละมรดกว่าแม้แต่การเสียสิทธิในพินัยกรรมโดยสมัครใจโดยที่ผู้รับพินัยกรรมมิได้กระทำการใดอันไม่สมควรกฎหมายก็ยังไม่ให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมสืบสิทธิแทนจึงเป็นไปไม่ได้ที่กฎหมายจะให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมสืบสิทธิแทนผู้รับพินัยกรรมที่เสียสิทธิในพินัยกรรมโดยการถูกกำจัดมิให้รับมรดกซึ่งเกิดจากการกระทำชั่วของผู้รับพินัยกรรม ในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายนั้น มาตรา 1607 ให้ถือเสมือนว่าทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้ตายไปแล้วมีผลตามมาตรา 1698 (1) คือ ข้อกำหนดพินัยกรรมที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับพินัยกรรมเป็นอันตกไปโดยความตายของผู้รับพินัยกรรมที่ถือเสมือนว่าตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม[18] อนึ่ง ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องผู้รับพินัยกรรมสละการรับมรดก หรือตายก่อนเจ้ามรดกนั้นมีผลทำให้พินัยกรรมสิ้นผล มรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก เพราะผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้ที่ได้ทรัพย์มรดกเนื่องจากเจ้ามรดกประสงค์จะยกให้เป็นการเฉพาะตัวกฎหมายจึงคุ้มครองให้เป็นไปตามพินัยกรรมและตัดสิทธิทายาทโดยธรรมแต่กฎหมายมิได้บัญญัติคุ้มครองถึงผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมด้วย ดังนั้นผู้รับพินัยกรรมจึงมิควรอยู่ในความหมาย

---

[17] พรชัย สุนทรพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2558), น.333-334.

[18] สอาด นาวีเจริญ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.227.

Ref. code: 25615901031236MKU

ของการเป็นทายาทผู้ถูกกำจัดตามมาตรา 1607 เนื่องจากในกรณีพินัยกรรมนั้นกฎหมายให้มีผลเฉพาะตัวผู้รับพินัยกรรมเท่านั้น หากผู้รับพินัยกรรมประพฤติไม่เหมาะสมกฎหมายก็ไม่มุ่งที่จะไปคุ้มครองถึงผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมแต่อย่างใดเพราะไม่ใช่ทายาทโดยธรรม แต่ถ้าผู้รับพินัยกรรมนั้นเป็นทายาทโดยธรรมด้วย มรดกในส่วนที่พึงจะได้รับเนื่องจากทายาทโดยธรรมสามารถมีการรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกได้ แต่ทรัพย์มรดกในส่วนที่ได้รับมาโดยพินัยกรรมนั้นเป็นอันเสียสิทธิไปโดยไม่อาจให้ผู้สืบสันดานสืบมรดกต่อไปได้[19]

อย่างไรก็ดีจากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่าทั้งสามประเทศล้วนแต่ระบุชัดเจนว่าใครเป็นทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้บ้าง ซึ่งปรากฏว่าเป็นทายาทโดยธรรมเท่านั้น แม้จะมีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องลำดับของทายาทโดยธรรมและเรื่องทายาทโยธรรมลำดับใดบ้างที่สามารถรับมรดกแทนที่กันได้ ตัวอย่างเช่น ประเทศเยอรมัน มีการให้ทายาทโดยธรรมที่เป็นบุพการีอยู่ในคำจำกัดความของทายาทที่สามารถถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้ หรือประเทศญี่ปุ่น บัญญัติเช่นเดียวกับกฎหมายไทยว่าทายาทโดยธรรมประเภทผู้บุพการีไม่อาจมีการรับมรดกแทนที่กันได้ แต่อย่างไรก็ดีสิ่งที่กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมันล้วนแต่บัญญัติเหมือนกัน คือ ความหมายของทายาทที่ถูกกำจัดซึ่งผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสามารถรับมรดกแทนที่ได้นั้นไม่หมายความรวมถึงทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรสและผู้รับพินัยกรรมเพราะกฎหมายไม่ได้ระบุว่าให้สามารถมีการรับมรดกแทนที่กันได้

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าจากการวิเคราะห์ความหมายของทายาทที่ถูกกำจัดได้ตามมาตรา 1607 ประกอบการจัดอันดับทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหลักการและเหตุผลของกฎหมายต่างประเทศสามารถสรุปได้ว่า ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกต้องเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1) (3) (4) และ(6) เท่านั้น ซึ่งอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่ จึงจะทำให้ไม่เกิดผลแปลกประหลาดจากการตีความและทำให้ผลทางกฎหมายของการที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งการถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.1.3 ขอบเขตความหมายของ “ผู้สืบสันดาน” ของทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก

เมื่อพิจารณาถึงความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของคำว่า “ผู้สืบสันดาน” ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมประเภทญาติลำดับที่ 1 ตามธรรมดา หมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงไปของเจ้ามรดกซึ่งจำแนกได้ตามลำดับชั้นคือ บุตร หลาน เหลน เป็นต้น เช่นเดียวกับ

---

[19] อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.123.

Ref. code: 25615901031236MKU

ความหมายของคำว่า ผู้สืบสันดาน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554[20] ในกรณีที่มีผู้สืบสันดานหลายชั้น มาตรา 1631 บัญญัติว่า ในระหว่างผู้สืบสันดานต่างชั้นกันบุตรของเจ้ามรดกซึ่งเป็นชั้นที่สนิทที่สุดเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดก ผู้สืบสันดานที่อยู่ในชั้นถัดลงไปจะสามารถรับมรดกได้ก็แต่โดยการอาศัยสิทธิในการรับมรดกแทนที่ผู้บุพการีของตนเท่านั้น ดังนั้นผู้สืบสันดานที่มีสิทธิรับมรดกตามมาตรา 1629 (1) จึงหมายถึงบุตรของเจ้ามรดก อีกทั้งบุตรซึ่งเป็นทายาทลำดับที่ 1 ยังมิได้หมายถึงเพียงบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น อนึ่ง บุตรที่เกิดมาเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาเสมอ แต่ถ้าบิดาเป็นเจ้ามรดกบุตรนั้นต้องเกิดจากมารดาที่ได้สมรสกับบิดา หากบิดามารดามิได้สมรสกัน บุตรนั้นจะเป็นบุตรนอกกฎหมายของบิดา อย่างไรก็ดี บุตรนอกกฎหมายอาจกลายเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาในภายหลังได้หากต่อมาบิดามารดาได้สมรสกัน หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรโดยการเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมีผลย้อนหลังนับตั้งแต่วันที่เด็กเกิดตามมาตรา 1557 นอกจากบุตรตามสายโลหิตกฎหมายยังบัญญัติให้บุตรบุญธรรมที่มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมอย่างถูกต้องตามกฎหมายเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 1627 แต่หากมิได้มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายจะไม่ถือว่าเป็นบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และไม่มีสิทธิในการรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมนั้นอาจเป็นญาติกับผู้รับบุตรบุญธรรมหรือไม่ก็ได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมจะไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรมเหมือนกรณีบุพการีมีสิทธิรับมรดกของผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิต[21]

เรื่องการรับมรดกแทนที่กฎหมายไทยบัญญัติให้ผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ มุ่งหมายให้เป็นสิทธิของหลานหรือเหลนที่มีความสัมพันธ์ในทางสายโลหิตเพื่อสืบมรดกของวงศ์ตระกูลต่อไป ส่วนบุตรบุญธรรมนั้นมีความสัมพันธ์พิเศษเป็นการเฉพาะตัวกับผู้รับบุตรบุญธรรมเท่านั้นจึงมีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่บุตรบุญธรรมหาได้มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับญาติอื่นของผู้รับบุตรบุญธรรมด้วยไม่จึงมิอาจรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้[22]

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศคือประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมัน พบว่ากฎหมายต่างประเทศเหล่านี้ล้วนกำหนดอย่างชัดเจนว่าผู้สืบสันดานที่สามารถรับมรดกแทนที่ทายาทผู้

---

[20] พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, “ผู้สืบสันดาน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2561, จาก http://www.royin.go.th/dictionary/.

[21] เพรียบ หุตางกูร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13*, น.50-55.

[22] พินัย ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.163-164.

Ref. code: 25615901031236MKU

ถูกกำจัดได้จะต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทนั้น อันหมายถึงต้องเป็นผู้สืบสันดานตามสายโลหิตตามหลักการรักษาทรัพย์มรดกให้ตกทอดแก้ผู้สืบสายโลหิตที่แท้จริง เนื่องจากผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ถูกกำจัดย่อมมีความเกี่ยวพันกับเจ้ามรดกด้วยและเป็นผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกด้วยเช่นกันกฎหมายจึงบัญญัติให้สามารถมีการรับมรดกแทนที่กันได้

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดซึ่งสามารถสืบมรดกได้ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของทายาทนั้นไม่รวมถึงบุตรบุญธรรม แม้กรณีทายาทผู้ถูกกำจัดตายบุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกของทายาทนั้นเพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1627 บัญญัติให้บุตรบุญธรรมถือเป็นผู้สืบสันดานเช่นเดียวกันกับบุตรของเจ้ามรดก ทำให้เป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในลำดับเดียวกันกับผู้สืบสันดานโดยตรงของเจ้ามรดก แต่หากทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดก บุตรบุญธรรมจะไม่มีสิทธิสืบมรดกต่อจากทายาทนั้น เนื่องจากมาตรา 1607 อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับเรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 อีกทั้งยังเป็นการทำให้ผลแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและหลังเจ้ามรดกตายเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้น หากทายาทโดยธรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย จะต้องนำมาตรา 1607 เรื่องการสืบมรดกมาปรับใช้โดยให้ถือเสมือนว่าทายาทที่ถูกกำจัดนั้นตายก่อนเจ้ามรดกด้วยเงื่อนไขเดียวกันกับมาตรา 1639 คือ จะมีการสืบมรดกได้เฉพาะกรณีทายาทผู้ถูกกำจัดเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1, 3, 4, 6 กฎหมายให้ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทนั้นสืบมรดกแทนได้[23]

5.2 บทสรุป

ปัญหาเรื่องมรดกเป็นปัญหาที่สำคัญและเกิดมาพร้อมกับมนุษย์ทุกยุคสมัย เนื่องจากบุคคลทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วย่อมต้องถึงแก่ความตายในวันใดวันหนึ่งและทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายรวมทั้งสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆที่มิใช่เรื่องเฉพาะตัวย่อมต้องมีการตกทอดไปยังทายาททันทีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย หาไม่แล้วย่อมก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ในประเทศไทยเรื่องมรดกจึงมิใช่เรื่องที่ไกลตัวและเป็นเรื่องที่มีคดีความขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากในแต่ละปี อย่างไรก็ดีทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นมีหลายประเภทอันได้แก่ทายาทโดยธรรมซึ่งแบ่งเป็นทายาทโดยธรรมประเภทญาติอันได้แก่ ผู้สืบสันดาน บุพการี พี่น้องร่วมบิดาและมารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา ปู่ย่าตายาย ลุงป้าน้าอา รวมถึงทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส และทายาทที่เป็นผู้รับพินัยกรรม ทั้งนี้ทายาทยังสามารถเสียสิทธิในการรับมรดกได้ตามที่กฎหมายกำหนดคือ ถูก

---

[23] สอาด นาวีเจริญ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.228.

Ref. code: 25615901031236MKU

กำจัดมิให้รับมรดก ถูกตัดมิให้รับมรดก และทายาทสละมรดก เป็นต้น การเสียสิทธิในการรับมรดกของทายาทนั้นมีมาตั้งแต่สมัยโรมันซึ่งได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการตัดมิให้รับมรดกและกำจัดมิให้รับมรดก แต่การตัดมิให้รับมรดกในกฎหมายโรมันนั้นหาได้มีสาเหตุจากการตัดคือเจ้ามรดกต้องการให้ทายาทนั้นเสียประโยชน์ หากแต่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของทายาทเนื่องจากเจ้ามรดกทราบดีว่ามรดกของตนเป็นภาระหนักอันอาจทำให้บุตรหลานต้องเดือดร้อนจึงตัดบุตรหลานออกมิให้รับภาระดังกล่าว ส่วนการกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการลงโทษทายาทเช่นเดียวกับกฎหมายไทยในปัจจุบันแต่มีผลคือทำให้รัฐยึดทรัพย์มรดกนั้นเข้าท้องพระคลังมิใช่ให้ทายาทอื่นรับมรดกแทนที่

กฎหมายเรื่องการสืบมรดกของไทยนั้นเป็นกฎหมายใหม่ไม่มีมาก่อนในกฎหมายเก่าซึ่งก็คือกฎหมายตราสามดวง แต่ได้มีการตราขึ้นในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งมีการประกาศใช้ทีละบรรพในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยตอนร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มฤดก นั้นมีการเรียงลำดับมาตราเริ่มนับมาตราใหม่ ไม่นับต่อจากมาตราในบรรพอื่นๆ เรื่องการสืบมรดกจึงถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 10 และต่อมาได้มีการเปลี่ยนลำดับเป็นมาตรา 7 แต่มีเนื้อหาคงเดิม จนกระทั่งมีการลำดับเลขมาตราใหม่ให้ต่อเนื่องกับมาตราในบรรพอื่นๆ จึงปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1607 แต่มาตราดังกล่าวนี้ไม่เคยมีการแก้ไขเนื้อหาเลยตั้งแต่มีการร่างในปี พ.ศ. 2477 มีเพียงการเปลี่ยนแปลงการสะกดตัวอักษรบางคำ เช่นจาก มฤดก เป็น มรดก และจาก ฉะเพาะตัว เป็น เฉพาะตัว เป็นต้น

การสืบมรดกเป็นผลมาจากการที่ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากสาเหตุคือการกระทำที่ไม่เหมาะสมของทายาทนั้น เช่น ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าฆ่าหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดกหรือทายาทที่มีสิทธิรับมรดกก่อนตนโดยเจตนา แม้กฎหมายจะต้องการลงโทษทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากเป็นผู้ที่ไม่สมควรได้รับมรดกเพราะความประพฤติของทายาทนั้น แต่กฎหมายก็ประสงค์ที่จะคุ้มครองประโยชน์ของผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดเนื่องจากผู้สืบสันดานนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์มิควรต้องรับผลแห่งการกระทำของบุพการีโดยการให้รับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกได้ทำให้ไม่ต้องได้รับโทษจากการกระทำที่ตนมิได้ก่อตามบิดาหรือมารดาไปด้วย ในกฎหมายไทยเกิดปัญหาการตีความว่าการสืบมรดกอยู่ภายใต้หลักรับมรดกแทนที่หรือไม่ เนื่องจากการสืบมรดกนั้นในมาตรา 1607 ได้บัญญัติไว้อย่างกว้างๆเป็นมาตราที่สั้นและมิได้กำหนดรายละเอียดว่าทายาทประเภทใดบ้างที่สามารถเป็นผู้ถูกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรานี้ได้ ซึ่งหากตีความอย่างกว้างแล้วทายาทที่มีสิทธิรับมรดกนั้นมีทั้งทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติ ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส และผู้รับพินัยกรรม อีกทั้งมาตรานี้ยังมิได้บัญญัติเกี่ยวกับความหมายของผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกทำให้เกิดความน่าสงสัยว่าจะหมายความรวมถึงทั้งผู้สืบสันดานตามสายโลหิตและบุตรบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นผู้สืบสันดานประเภทหนึ่งของผู้รับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย

Ref. code: 25615901031236MKU

หรือไม่ ต่างจากกฎหมายเรื่องการรับมรดกแทนที่ของไทยที่ระบุว่าต้องเป็นกรณีที่ทายาทตายหรือถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้นที่ผู้สืบสันดานจึงจะรับมรดกแทนที่ได้ อีกทั้งยังกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับทายาทที่ถูกกำจัดว่าต้องเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1),(3),(4) และ (6) เท่านั้น และผู้สืบสันดานของทายาทนั้นต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของทายาทนั้นๆด้วย ทำให้เรื่องการรับมรดกแทนที่ไม่มีปัญหาในเรื่องการตีความความหมายของทายาทที่ถูกกำจัดกับผู้สืบสันดานของทายาทเช่นเดียวกับเรื่องการสืบมรดก

ปัญหาเรื่องการสืบมรดกตามมารตรา 1607 อยู่ภายใต้บังคับของการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 หรือไม่นั้นนักกฎหมายไทยหลายท่านเห็นต่างกันเป็นสองฝ่าย คือ ความเห็นแรก มาตรา 1607 ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639 ความเห็นนี้ อาจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, อาจารย์สอาด นาวีเจริญ, ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, อาจารย์กีรติ กาญจนรินทร์ และอาจารย์โสต สุตานันท์ ได้แสดงความเห็นไว้และความเห็นที่สอง มาตรา 1607 อยู่ภายใต้มาตรา 1639 ความเห็นนี้ ศาสตราจารย์โชค จารุจินดา, อาจารย์อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, อาจารย์เพรียบ หุตางกูร, และอาจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์ สนับสนุนความเห็นฝ่ายนี้ อีกทั้งความเห็นฝ่ายที่สองยังสอดคล้องกับธงคำตอบข้อสอบกฎหมายแพ่งข้อ 10 ปีการศึกษา 2515 ของสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาด้วย อย่างไรก็ดีศาลฎีกามีความเห็นตรงกับความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายแรก

ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายแรกซึ่งมีความเห็นว่าการสืบมรดกตามมาตรา 1607 ไม่อยู่ภายใต้การรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 นั้นมาจากเหตุผลคือ เหตุแห่งการกระทำที่ทำให้ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายนั้นบางอย่างมีความรุนแรงมากกว่าเหตุที่ทำให้ทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ยกตัวอย่างเช่น กรณีทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกเพราะฆ่าเจ้ามรดกตาย ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นยังสามารถรับมรดกแทนที่ทายาทผู้ถูกกำจัดนั้นได้ แต่กรณีทายาททำลายพินัยกรรมหลังเจ้ามรดกตาย หากตีความว่าการสืบมรดกนั้นต้องสืบมรดกได้แต่เฉพาะกรณีทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายเหมือนการรับมรดกแทนที่ ย่อมทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ทำลายพินัยกรรมไม่สามารถสืบมรดกได้และรับมรดกแทนที่ก็ไม่ได้ด้วย ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้บริสุทธิ์ไม่รู้เห็นกับการกระทำของทายาทที่ถูกกำจัดย่อมเสียประโยชน์ การสืบมรดกจึงไม่ควรอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่ การตีความแบบความเห็นนี้จะทำให้ทายาทไม่เสียประโยชน์ รวมถึงมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานตรงกับความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายนี้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539 อย่างไรก็ดีความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายนี้หากตีความอย่างกว้างอาจทำให้เกิดผลประหลาดอันน่าสงสัยบางประการ ตัวอย่างเช่น หากการสืบมรดกไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่แล้วทายาทที่ถูกกำจัดตามมาตรานี้ก็อาจไม่ใช่เพียงเฉพาะทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1),(3),(4) และ (6) เท่านั้น และถ้าเป็นเช่นนั้นผลที่ตามมาอาจทำให้เกิดกรณีทายาทที่ถูกกำจัด

Ref. code: 25615901031236MKU

เป็นทายาทตามมาตรา 1629(2)หรือ(5) หรือเป็นคู่สมรสของเจ้ามรดก หรือเป็นผู้รับพินัยกรรม ซึ่งอาจจะทำให้เกิดผลประหลาดตามมาได้ เช่น หากบุพการีของเจ้ามรดกถูกกำจัดแล้วพี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกสืบมรดกอาจทำให้ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3 ได้รับมรดกเท่าๆกันกับผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกซึ่งเป็นการขัดต่อหลักญาติสนิทตัดญาติห่าง หรือหากคู่สมรสถูกกำจัดมิให้รับมรดกบุตรติดของคู่สมรสก็สืบมรดกได้แม้มิใช่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกเลย หรือหากผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกก็จะมีผลทำให้ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรมนั้นสืบมรดกได้แม้อาจไม่ใช่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกก็ตาม นอกจากนี้บุตรบุญธรรมก็ยังสามารถสืบมรดกต่อจากผู้รับบุตรบุญธรรมได้ด้วยแม้บุตรบุญธรรมนี้จะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆกับเจ้ามรดกเลย จึงเป็นสิ่งที่น่าสงสัยอย่างมาก

ส่วนความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่สองมีว่าการสืบมรดกตามมาตรา 1607 อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 นั้นมีเหตุผลคือ เนื่องมาจากการรับมรดกแทนที่นั้นเป็นบทบัญญัติเฉพาะ ดังนั้น เรื่องการสืบมรดกที่บัญญัติไว้ก่อนจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 ด้วย นอกจากนี้การกระทำของทายาทที่ทำให้ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายนั้นเป็นการกระทำให้ทายาทอื่นๆต้องเสียประโยชน์ อีกทั้งมาตรา 1639 ก็ได้บัญญัติถึงสิทธิแห่งกรรับมรดกแทนที่ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าผู้สืบสันดานของทายาทนั้นมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้เพียงกรณีที่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตายก่อนเจ้ามรดกหรือกรณีที่ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ถ้าทายาทที่มีสิทธิรับมรดกถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายย่อมไม่อาจรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกได้ หากเป็นไปตามความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่สองนี้จะไม่เกิดผลแปลกประหลาดดังผลที่อาจจะเกิดจากการตีความของนักกฎหมายฝ่ายแรกเนื่องจากรายละเอียดเรื่องการรับมรดกแทนที่มีความชัดเจนและครอบคลุมกรณีดังกล่าวแล้วแต่ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายนี้ส่งผลร้ายต่อผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตาย เนื่องจากส่งผลให้ผู้สืบสันดานนั้นไม่สามารถสืบมรดกจากทายาทที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายได้

จากความเห็นทั้งสองฝ่ายข้างต้นรศ.ดร.พินัย ณ นคร มีความเห็นว่ากรณีทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายจะต้องนำมาตรา 1607 เรื่องการสืบมรดกมาใช้ แต่อย่างไรก็ดีมาตรา 1607 นั้นไม่ใช่บทบัญญัติที่เป็นเอกเทศแต่เป็นบทบัญญัติที่อยู่ภายใต้หลักเรื่องการรับมรดกแทนที่ หาไม่แล้วย่อมเป็นเรื่องเข้าใจยากว่าทำไมผลทางกฎหมายของการถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายและหลังเจ้ามาดกตายจึงมีผลที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ยกตัวอย่างเช่น หากทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ถูกกำจัดเท่านั้นที่จะสามารถรับมรดกแทนที่ได้ แต่หากทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายบุตรบุญธรรมของทายาทนั้นก็สามารถสืบมรดกได้ เป็นต้น

Ref. code: 25615901031236MKU

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศอันได้แก่กฎหมายประเทศญี่ปุ่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน แต่เดิมกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและประเทศฝรั่งเศสนั้นบัญญัติให้เรื่องการรับมรดกแทนที่มีได้แต่เฉพาะกรณีทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น แต่ในภายหลังได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้มีการรับมรดกแทนที่ได้ทั้งในกรณีที่ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายและหลังเจ้ามรดกตาย ในปัจจุบันจึงพบว่าในกฎหมายต่างประเทศทั้งสามประเทศที่ได้ทำการศึกษาบัญญัติให้มีการรับมรดกแทนที่กันได้ทั้งในกรณีถูกกำจัดก่อนและหลังเจ้ามรดกตาย ดังนั้นช่วงเวลาแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกจึงไม่ใช่สาระสำคัญหรือเงื่อนไขของการรับมรดกแทนที่ และไม่จำเป็นต้องมีการบัญญัติมาตราเรื่องการสืบมรดกแยกต่างหากเพื่อใช้กับกรณีทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายแบบในกฎหมายไทย แม้กฎหมายทั้งสามประเทศดังกล่าวจะมีส่วนหนึ่งของกฎหมายที่ต่างกันในเรื่องที่ว่าทายาทโดยธรรมลำดับใดบ้างที่สามารถเป็นผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกอันจะทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสามารถรับมรดกแทนที่ได้ก็ตาม ส่วนกรณีคู่สมรสกับผู้รับพินัยกรรมนั้นกฎหมายทั้งสามประเทศล้วนแล้วแต่มิได้บัญญัติว่าเป็นทายาทที่อาจถูกกำจัดมิให้รับมรดกและมีการรับมรดกแทนที่ได้ จึงสามารถตีความได้ว่าไม่มีกฎหมายอนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่ในกรณีที่ทายาทผู้ถูกกำจัดเป็นทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรสและผู้รับพินัยกรรม อีกทั้งยังมีกฎหมายบัญญัติชัดเจนว่าผู้สืบสันดานของทายาทที่จะสามารถรับมรดกแทนที่ได้นั้นต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงเท่านั้น

จากการวิเคราะห์กฎหมายไทยประกอบกฎหมายต่างประเทศผู้เขียนมีความเห็นว่าเรื่องการสืบมรดกควรอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของการรับมรดกแทนที่ซึ่งไม่ตรงกับความเห็นของศาลฎีกา แต่เป็นความเห็นที่ทำให้ผลของการที่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตายและถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายสามารถเข้ารับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกของทายาทนั้นได้โดยมีผลไปในทิศทางเดียวกัน จากกรณีปัญหาการตีความความหมายของทายาทผู้ถูกกำจัดนั้นควรหมายความถึงทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629(1),(3),(4),(6) เท่านั้น ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่ ซึ่งจะทำให้สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศประกอบกับกฎหมายไทยเรื่องลำดับของทายาทโดยธรรมและความหมายการตีความความหมายของผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดผู้เขียนเห็นว่าควรหมายความถึงผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตเท่านั้นไม่ควรหมายความรวมถึงบุตรบุญธรรมด้วยเพราะจะทำให้เกิดผลที่แปลกแตกต่างกันของการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกซึ่งล้วนมีสาเหตุมาจากการที่ทายาทถูกกำจัดเพียงแต่ต่างกันที่เวลาในการถูกกำจัดว่าเกิดก่อนเจ้ามรดกตายหรือหลังเจ้ามรดกตายว่าเหตุใดจึงมีผลที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง

Ref. code: 25615901031236MKU

5.3 ข้อเสนอแนะ

การที่มาตรา 1607 บัญญัติเรื่องหลักเกณฑ์การสืบมรดกอย่างกว้างๆ ไม่ปรากฏรายละเอียดความหมายของบุคคลที่สามารถเป็นทายาทที่ถูกกำจัดได้ว่า หมายถึง ทายาทโดยธรรมทุกลำดับชั้นหรือเฉพาะบางลำดับชั้น หรือหมายความรวมถึงคู่สมรส หรือผู้รับพินัยกรรมด้วยหรือไม่ และผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดนั้นจะต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของทายาทที่ถูกกำจัดหรือไม่ หรือหมายความรวมถึงบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมชั้นผู้สืบสันดานด้วย ทำให้เกิดความคลุมเครือในการตีความของนักกฎหมายที่แบ่งออกเป็นสองแนวทาง โดยมีการเทียบเคียงกับการรับมรดกแทนที่ซึ่งมีการบัญญัติรายละเอียดไว้อย่างชัดเจน ว่าการสืบมรดกจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่ หรือไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันมาเป็นเวลานาน แม้จะมีคำพิพากษาของศาลฎีกาออกมาแล้วว่าศาลมีความเห็นว่าการสืบมรดกไม่ได้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่ ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดซึ่งสามารถสืบมรดกได้มิได้หมายความถึงเฉพาะผู้สืบสันดานโดยตรงหากแต่หมายความรวมถึงบุตรบุญธรรมด้วย แต่การตีความของศาลไปในแนวทางนี้นั้นก็ส่งผลให้การถูกกำจัดก่อนและหลังเจ้ามรดกตายมีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญ แม้เป็นการทำไปเพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งในด้านการตีความและการบังคับใช้ควรจะมีการยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1607 และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 โดยตัดหรือเติมข้อความประการใดประการหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากมาตรา 1639 มีการบังคับใช้ต่างกับมาตรา 1607 เพียงเป็นเรื่องของการบังคับใช้กับกรณีที่ทายาทถูกกำจัดก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายนั้น ดังนั้น เพื่อให้ไม่มีปัญหาในการตีความจากการที่มีมาตราสองมาตราแต่แบ่งกันใช้กับคนละช่วงเวลา อีกทั้งลำดับมาตรายังอยู่ห่างกันหลายมาตราทำให้เกิดความสับสนในการใช้การตีความ หากทำการแก้ไขโดยตัดคำว่า “ก่อนเจ้ามรดกตาย” ออกไปเหมือนกฎหมายญี่ปุ่นซึ่งได้แก้ไขโดยการยกเลิกคำว่า “เสียสิทธิในการรับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย” ออก เพื่อให้ช่วงเวลาแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกไม่ใช่สาระสำคัญหรือเงื่อนไขของการรับมรดกแทนที่อีกต่อไปเหมือนในกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมันในปัจจุบัน ทำให้ผลแห่งการถูกกำจัดนั้นมีผลอย่างเดียวกัน กล่าวคือ ไม่ว่าทายาทที่มีสิทธิรับมรดกจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาท

Ref. code: 25615901031236MKU

นั้นสามารถเข้ารับมรดกแทนที่ได้ทั้งสองกรณี ย่อมทำให้ไม่เกิดปัญหาถกเถียงเรื่องความหมายของทายาทที่ถูกกำจัดกับผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดอีก อีกทั้งยังทำให้กฎหมายมีความชัดเจนและสมเหตุสมผล อย่างไรก็ดีต้องมีการเติมคำว่า “ก่อนเจ้ามรดก” หลังคำว่า “ถึงแก่ความตาย” ด้วย เนื่องจากมาตรานี้ต้องใช้กับกรณีที่ทายาททตายก่อนเจ้ามรดกเท่านั้น ไม่สามารถมีการรับมรดกแทนที่กันในกรณีที่ทายาททตายหลังเจ้ามรดกได้เนื่องจากมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทแล้วในทันทีที่เจ้ามรดกตาย หรือ

2. เปลี่ยนจากคำว่า “ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย” เป็น “ถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งในกรณีก่อนและหลังเจ้ามรดกตาย” เพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรว่ามาตรานี้ใช้บังคับกับทั้งกรณีที่ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทำให้ช่วงเวลาแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกไม่ใช่สาระสำคัญหรือเงื่อนไขของการรับมรดกแทนที่ดังเช่นที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ 1 อีกทั้งยังทำให้ไม่จำเป็นต้องอาศัยการตีความเจตนารมณ์ของกฎหมายในประเด็นนี้อีกและสะดวกแก่การบังคับใช้ของศาลสืบต่อไป อย่างไรก็ดีต้องมีการเติมคำว่า “ก่อนเจ้ามรดก” หลังคำว่า “ถึงแก่ความตาย” ด้วย เนื่องจากมาตรานี้ต้องใช้กับกรณีที่ทายาททตายก่อนเจ้ามรดกเท่านั้น ไม่สามารถมีการรับมรดกแทนที่กันในกรณีที่ทายาททตายหลังเจ้ามรดกได้เนื่องจากมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทแล้วในทันทีที่เจ้ามรดกตาย

ตัวอย่างการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในมาตรา 1639 จากเดิมคือ “มาตรา 1639 ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาททตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ถ้าบุคคลนั้นมีผู้สืบสันดานก็ให้ผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ ถ้าผู้สืบสันดานคนใดของบุคคลนั้นถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกัน ก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้นรับมรดกแทนที่ และให้มีการรับมรดกแทนที่กันเฉพาะส่วนแบ่งของบุคคลเป็นรายๆ สืบต่อกันเช่นนี้ไปจนหมดสาย”

เป็น “มาตรา 1639 ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาททตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก ถ้าบุคคลนั้นมีผู้สืบสันดานก็ให้ผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ ถ้าผู้สืบสันดานคนใดของบุคคลนั้นถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกัน ก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้นรับมรดกแทนที่ และให้มีการรับมรดกแทนที่กันเฉพาะส่วนแบ่งของบุคคลเป็นรายๆ สืบต่อกันเช่นนี้ไปจนหมดสาย”

หรือ “มาตรา 1639 ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาททตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งในกรณีก่อนและหลังเจ้ามรดกตาย ถ้า

Ref. code: 25615901031236MKU

บุคคลนั้นมีผู้สืบสันดานก็ให้ผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ ถ้าผู้สืบสันดานคนใดของบุคคลนั้นถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกัน ก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้นรับมรดกแทนที่ และให้มีการรับมรดกแทนที่กันเฉพาะส่วนแบ่งของบุคคลเป็นรายๆ สืบต่อกันเช่นนี้ไปจนหมดสาย”

แม้ในทางปฏิบัติการยกเลิกมาตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมมาตราต่างๆในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นเรื่องที่ยากลำบากและมีขั้นตอนยุ่งยากมากมาย อีกทั้งยังต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานหลายปีกว่าจะสามารถประกาศใช้กฎหมายที่แก้ไขแล้วได้ แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้ผลแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งกรณีถูกกำจัดก่อนและหลังเจ้ามรดกตายเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างสมเหตุสมผลและปราศจากการโต้แย้งจากความเห็นของนักกฎหมายที่แบ่งออกเป็นสองส่วนดังในปัจจุบัน การยกเลิกมาตราและแก้ไขเพิ่มเติมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอันจะทำให้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอนเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมิต้องอาศัยการตีความเจตนารมณ์ของกฎหมายในการใช้บังคับ หากทุกฝ่ายร่วมมือกันย่อมสามารถที่จะแก้ไขกฎหมายให้ชัดเจนเพื่อครอบคลุมการบังคับใช้และเป็นประโยชน์ต่อข้อเท็จจริงต่างๆที่จะต้องนำมาปรับใช้กับมาตราเหล่านี้ต่อไปในอนาคต

Ref. code: 25615901031236MKU

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

กมล สนธิเกษตริน. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2551.

กฤษรัตน์ ศรีสว่าง. คำอธิบายกฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560.

กีรติ กาญจนรินทร์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร :กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2560.

จิ๊ด เศรษฐบุตร. บทความกฎหมาย การรับมรดกแทนที่กัน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม, 2513.

เฉลิมชัย เกษมสันต์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552.

ชาคริต กู้มานะชัย. ย่อหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เล่ม 4 ครอบครัว มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :บริษัทไทยพัฒนรายวันการพิมพ์, 2557.

โชค จารุจินดา. คำบรรยาย ลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์อักษรไทย, 2519.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.

บุญเพราะ แสงเทียน. กฎหมายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989), 2555.

ประชุม โฉมฉาย. กฎหมายเอกชนเปรียบเทียบเบื้องต้น : จารีตโรมันและแองโกลแซกซอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555.

ปริญญา จิตรการนทีกิจ . มรดก. ชุดย่อหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543.

พินัย ณ นคร . คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2555.

_____. กฎหมายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2558.

Ref. code: 25615901031236MKU

พิพัฒน์ จักรางกูร . คำพิพากษาฎีกาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จรัญสนิทวงศ์, 2524.

พรชัย สุนทรพันธุ์ . คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2558.

เพรียบ หุตางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2558.

_____. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560.

ไพโรจน์ กัมพูสิริ. หลักกฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2558.

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. ทายาทโดยธรรมและการเสียสิทธิในมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

มัทยา จิตติรัตน์. กฎหมายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.

วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ . กฎหมายแพ่งพิสดาร ทรัพย์ มรดก. เล่มที่ 4. กรุงเทพมหานคร : หจก. แสงจันทร์การพิมพ์, 2557.

วงษ์ ช่อวิเชียร. มรดกและพินัยกรรม. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายวงษ์ ช่อวิเชียร. ม.ป.ส., 2541.

ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเอกชนโรมัน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

ศุภกิจ แย้มประชา. ย่อหลักกฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัตน์การพิมพ์, 2556.

สหัส สิงหวิริย. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2547.

สอาด นาวีเจริญ. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วย มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ , 2517.

สุพจน์ กู้มานะชัย. กฎหมายมรดกว่าด้วยการเสียสิทธิในการรับมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

Ref. code: 25615901031236MKU

สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. มรดก ทฤษฎี ปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557.

อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2539.

อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557.

วิทยานิพนธ์

กฤษฎา กนกกุลชัย. “ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่ : ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557.

ปุญญิศา สุวัณณะสังข์. “ปัญหาการฆ่าหรือพยายามฆ่าทายาทตามมาตรา 1606(1)”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

รวิมล ด่านวิวัฒน์, “การกำจัดมิให้รับมรดก: ศึกษากรณีกรกระทำต่อพินัยกรรม”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

ศิริศักดิ์ ศุภมนตรี. “การรับมรดกแทนที่”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

บทความวารสาร

กีรติ กาญจนรินทร์. “การสืบมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1607.” ดุลพาห. เล่มที่ 2. ปีที่ 55. (พฤษภาคม – สิงหาคม 2551) : 57-59.

พรชัย สุนทรพันธุ์. “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่.” วารสารเกษมบัณฑิต. เล่มที่2. ปีที่ 17. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559) : 1-15.

โสต สุตานันท์. “การสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่กัน.” ดุลพาห. เล่มที่ 3. ปีที่ 52. (กันยายน-ธันวาคม 2548) : 19-24.

วรวุฒิ เทพทอง. “สืบมรดก หรือ รับมรดกแทนที่.” บทบัณฑิตย์. เล่มที่ 62. (ธันวาคม 2549) : 201-212.

Ref. code: 25615901031236MKU

เอกสารงานวิจัย

พรชัย สุนทรพันธุ์. “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่”. รายงานการวิจัย ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2559.

เอกสารอื่นๆ

กองบรรณรักษ์และกรรมาธิการ แปรญัตติที่ 2/77 รับวันที่ 21/4/77

ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6

รายงานการประชุมกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ประชุมครั้งที่ 3 วันที่ 13 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2477

พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 24777 มิถุนายน พ.ศ. 2478. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 52 , น.538-539

BOOK VI SUCCESSIONS v TITLE I GANARAL PROVISSONS

Act Promulgating the provisions of Book VI of the Civil and Commercial Code B. E. 247

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เฉลิมวุฒิ สาระกิจ, “กฎหมายว่าด้วยมรดก Succession Law.” http://www.สำนักกฎหมายนิติศาสตร์ขาดรัก.com/2014/01/succession-law_7.html?m=1, 1 กรกฎาคม 2561.

ตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ, “ความเป็นมาเกี่ยวกับระบบกฎหมายญี่ปุ่น.” https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/admin_souvanee/ewt_dl_link.php?nid=1979, 1 ธันวาคม2561.

เปมิกา วิวัฒน์พงศ์พันธ์, “หลักเกณฑ์ในเรื่องนิติกรรมและสัญญาของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในต่างประเทศ.” http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/782/11/07Chapter3.pdf, 10 ธันวาคม2561.

วรวุฒิ เทพทอง. “สืบมรดก หรือ รับมรดกแทนที่.” http://www.digi.library.ac.th, 17 เมษายน 2560.

โสต สุตานันท์, “การสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่กัน.” https://buddhismlaw.blogspot.com/2012/01/blog-post_3345.html?m=1, 1 กรกฎาคม 2561

Ref. code: 25615901031236MKU

EIETRONIC MEDIAS

Christopher Danwerth, “Principles of Japanese Law of Succession.” https://www.zjapanr.de/index.php/zjapanr/article/view/73/73, 4 กรกฎาคม 2561.

David W. Gruning. “France Civil Code (consolidated version of May 19, 2013).” http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_ id=450530, 4 กรกฎาคม 2561.

JIS Gyoseishoshi Lawyer Office, “Inheritance(English).” http://jis.main.jp/ inheritance _english.html, 4 กรกฎาคม 2561.

The Editors of Encyclopaedia Britannica, “Japanese Civil Code.” https://www.britannica.com/ topic/Japanese-Civil-Code, 4 ธันวาคม 2561.

Veit Klinger & Jerome Synold, “Intestate Succession in Germany.” https://www.german-probate-lawyer.com/en/detail/article/intestate-succession-in-germany-1750.html, 4 กรกฎาคม 2561.

Yayohi Satoh, “Current Issues Regarding The Japanese Civil Law Pertaining To Family Law.” http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/64/ 1545/16908.pdf, 5 ธันวาคม 2561.

Ref. code: 25615901031236MKU

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวปุญญิศา สิชฌรังษี
วันเดือนปีเกิด	มกราคม 2536
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2558 : นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 1 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผลงานทางวิชาการ

ปุญญิศา สิชฌรังษี. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดก ตามมาตรา 1607” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายเอกชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

ประสบการณ์ทำงาน 2559 ทนายความอิสระ

Ref. code: 25615901031236MKU